

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΘ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1992

ΑΡΙΘ. 4

ΟΙ ΚΑΙΣΑΡΟΠΑΠΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ

Στὸ προηγούμενο τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας» μιλήσαμε γιὰ μερικές πτυχές τῆς παπικῆς πολιτικῆς, πὸ ἀποβλέπουν ἀφ' ἑνὸς στὴν προβολὴ τοῦ ψευδωνύμου κράτους καὶ τῆς σχισματικῆς Ἐκκλησίας τῶν Σκοπίων καὶ ἀφ' ἑτέρου στὴν προώθησι τῆς Οὐνίας στὶς ἀνατολικές χώρες τῆς Εὐρώπης. Οἱ ἄστοχες παπικὲς ἐνέργειες, — οἱ ὁποῖες σὲ πολλὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως στὴν Ἑλλάδα καταγγέλλθηκαν σὲ ἄπταιστη ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους ἑλληνομαθεῖς Σέρβους Σεβ. Ἐπισκόπους Βανάτου κ. Ἀθανάσιο (Γιέφτιτς) καὶ Μπάτσκας κ. Εἰρηναῖο (Μπούλοβιτς)—, ὑπῆρξαν ὁ καταλύτης, πὸ προκάλεσε μία πανορθόδοξη ἀντίδρασι στὶς καισαροπαπικὲς, κυριαρχικὲς καὶ ἱμπεριαλιστικὲς ἐνέργειες τοῦ Βατικανοῦ, πὸ ἐκδηλώθηκαν ἀπροκαλύπτως καὶ χωρὶς προσήματα μετὰ τὴν κατάρρευσι τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τὴ διάλυσι τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς πρώην Γιουγκοσλαβίας. Οἱ ἐνέργειες αὐτές, πὸ στιγματίσθηκαν ἀπὸ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ εἶναι τορπίλλες στὰ θεμέλια τοῦ ἐπισήμου διαλόγου μετὰ τὸν Ὁρθόδοξον καὶ Ρωμαιοκαθολικὸν, κρημνίζουν ὅ,τι τὶς τελευταῖες δεκαετίες μὲ μόχθο, προσευχὴ, δάκρυα καὶ ἀγωνία οἰκοδόμησαν οἱ μακαριστοὶ Πατριάρχες Ἀθηναγόρας Α' καὶ Δημήτριος Α', οἱ ἀείμνηστοι Πάπες Ἰωάννης ΚΓ' καὶ Παῦλος ΣΤ', ὁ ἀείμνηστος καρδινάλιος Augustin Bea, ὁ διαπρεπὴς καρδινάλιος Johannes Willebrands, ὁ πολὺ γνωστός στὴν Ἑλλάδα ἐμψυχωτῆς τοῦ «Ποντιφικοῦ Συμβουλίου» (πρώην «Γραμμα-

τείας») γιὰ τὴν προώθησι τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν ἐπίσκοπος Pierre Duprey, οἱ οἰκουμενικὲς «εβδομάδες λειτουργικῶν σπουδῶν» (semaines d' études liturgiques), πὸ σὲ συνεργασία μὲ διαπρεπεῖς ρωμαιοκαθολικοὺς λειτουργιολόγους ὀργανώνονται ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ὁρθοδόξου Θεολογίας «Ἅγιος Σέργιος» (Παρίσι), οἱ δραστηριότητες τοῦ Ἰδρύματος «Pro Oriente» στὴν Αὐστρία, πὸ ἰδρύθηκε καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμψυχώθηκε ἀπὸ τὸν παγκοσμίου φήμης πρ. Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Βιέννης καρδινάλιο Franz König, τὰ «Οἰκουμενικὰ Συμπόσια» (Ökumenische Symposien) τοῦ Regensburg (Γερμανίας) καὶ ἀναρίθμητες ἄλλες ποικίλες οἰκουμενικὲς ἐκδηλώσεις στὴν Εὐρώπη καὶ Ἀμερικὴ. Ὅλες οἱ προσπάθειες αὐτὲς εἶχαν συντελέσει στὸ νὰ προβάλλεται κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες τὸ αἴτημα τῆς προσεγγίσεως τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὸν «Ρωμαιοκαθολικισμό» καὶ τῆς ἀναπτύξεως φιλικῶν καὶ ἀδελφικῶν σχέσεων καὶ ἀνεπιστήμων ἢ καὶ ἐπιστήμων θεολογικῶν διαλόγων πρὸς προώθησι τοῦ ἔργου τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς μετὰ τὸν ἐνότητος. Ὅλα ἔδειχναν ὅτι εἶχεν ἐγκαινιασθῆ μία καινούρια ἐποχὴ στὶς σχέσεις μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Δύσεως. Μάλιστα δυτικοὶ θεολόγοι ἔχουν ἐνστερνισθῆ τὸ γνωστὸ σύνθημα τοῦ ἀειμνήστου βενεδικτίνου ἀποστόλου καὶ σκαπανέως τῆς ρωμαιοκαθολικῆς λειτουργικῆς καὶ οἰκουμενικῆς κινήσεως πατρὸς Lambert Beauduin: «Ἡ Δύσις (νὰ φοιτήσῃ) στὸ σχολεῖο τῆς Ἀνατολῆς» (L'

Occident a l' école de l' Orient). Τὸ σύνθημα αὐτὸ ἦταν ὁ τίτλος τοῦ κυρίου ἄρθρου του, πὸ δημοσιεύθηκε στὴν πρώτη σελίδα τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ γνωστοῦ περιοδικοῦ «Irénikon».

Μέσα στὰ πλαίσια αὐτὰ τοποθετεῖται καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς κυρίους στόχους τῆς ἀνανεωτικῆς προσπάθειάς στους κόλπους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, πὸ ἔχει χαιρετισθῆ ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴ Οἰκουμένη. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀπὸ πολλοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς προβολὴ τοῦ αἰτήματος περὶ ἐξυγιάνσεως τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ. Γι' αὐτὸ ἀκόμη καὶ πολέμιος τοῦ Οἰκουμενισμοῦ συντηρητικὸς καθηγητὴς ἔχει ἐξάρει τὸ γεγονός, ὅτι εἶχεν ἀρχίσει νὰ διαδίδεται στὴ Δύσι μία Ἐκκλησιολογία πὸ προσεγγίζει στὴν ἀντίστοιχη Ὁρθόδοξη καὶ εἶχε δημιουργήσει τὴν ἐλπίδα περὶ «ἐπαληθεύσεως τῆς προσδοκίας ἐλεύσεως τοῦ Ἀγγελικοῦ Πάπα»¹². Μάλιστα, κατὰ τὸν ἴδιο καθηγητὴ, «οὐχὶ ἀβασίμως» μερικοὶ διείδον ὅτι ἡ προσδοκία αὐτὴ πραγματώθηκε στὸ πρόσωπο τοῦ «χαρισματοῦχου» πάπα Ἰωάννου ΚΓ', πὸ «ὕπῆρξεν ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ πνεύματος τῆς ἐν ἀγάπῃ διακονίας τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς καταπολεμήσεως τοῦ πνεύματος τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας καὶ ἐπιβολῆς»¹³. Ἐπίσης ἐπισημάνθηκε, ὅτι μέσα στὸ πλήρωμα τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας παρουσιάσθηκαν ἐκτεταμένες πνευματικὲς προσπάθειες γιὰ «τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας κανονικῆς τάξεως», «τὴν ἐκ νέου προβολὴν τῆς Ἐκκλησίας ὡς τῆς ἀληθοῦς κοινωνίας τῆς Χάριτος» καὶ τὴν «κάθαρσιν τοῦ παπικοῦ θεσμοῦ»¹⁴. Μάλιστα, — προστίθεται —, ὅτι ὁ θεσμὸς αὐτὸς «θεωρούμενος... ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἐνὸς καὶ ἀδιατρέτου, θείου καὶ ἀνθρωπίνου, τῆς Ἐκκλησίας ὀργανισμοῦ προσλαμβάνει σχετικὴν ἀξίαν καὶ σπουδαιότητα», τοῦ πάπα «μεταβαλλομένου ἀπὸ κυριάρχου τῆς Ἐκκλησίας εἰς διάκονον αὐτῆς. Ὡς κύριον καὶ οὐσιώ-

δες περιεχόμενον τοῦ παπικοῦ λειτουργήματος δὲν προβάλλεται ὑπὸ πολλῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἢ ἔννοια τῆς κυριαρχίας, ἀλλὰ τῆς διακονίας»¹⁵.

Μέσα ἀκριβῶς στὴν ἀτμόσφαιρα αὐτὴ ἔγιναν οἱ εὐλογημένες συναντήσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα Α' καὶ τοῦ πάπα Παύλου ΣΤ', ἡ ἄρσις ὑφισταμένων ἐπὶ αἰῶνες ἀναθεμάτων καὶ ἡ ἐναρξίς ἀδελφικῶν σχέσεων, ἐπαφῶν καὶ διαλόγων. Οἱ διάλογοι αὐτοὶ ἦταν πλήρως δικαιολογημένοι, διότι ὅπως τονίσθηκε, «τὸ ἄξιον προσοχῆς εἶναι, ὅτι (μέσα στὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία) δὲν ὑπάρχουν ἀπλῶς δείγματα μῆς στροφῆς, ἀλλὰ ὑπάρχει ἐν πραγματικὸν ρεῦμα ἐπιστροφῆς εἰς τὰς πηγάς, εἰς τὴν ἀρχαίαν βιβλικοπατερικὴν παράδοσιν, εἰς τὴν ἀποστολικὴν μορφήν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ ρεῦμα αὐξάνει, ὁ νέος ἀνεμος πνέει ὅλον ἐν ἰσχυρότερος καὶ αὐτὸς δίδει τὸν τόνον... Τὸ σπουδαῖον εἶναι νὰ διακρίνωμεν τὴν φορὰν τοῦ ἀνέμου. Καὶ αὐτὰ τὰ σημεῖα τοῦ Θεοῦ μᾶς παρακινοῦν — διατὶ ὄχι — καὶ μᾶς ὑποχρεώνουν εἰς ἕνα διάλογον»¹⁶. Ἔτσι ἡ προσέγγισις Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ὠδήγησε στὴν ἐναρξί τοῦ — στὴν ἀρχὴ ἐλπιδοφόρου — ἐπισήμου διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, πὸ ἄρχισε στὴν Πάτμο καὶ Ρόδο (29 Μαΐου ἕως 4 Ἰουνίου 1980).

Ὁ διάλογος αὐτὸς σήμερον κινδυνεύει, ὡς μὴ ὠφελει, νὰ ἀνασταλῆ ἢ καὶ νὰ διακοπῆ, διότι, μετὰ τὴν ἐπὶ μερικὲς δεκαετίες εὐφορία γιὰ τὴν πρόοδο τῶν ἀδελφικῶν προσεγγίσεων καὶ σχέσεων, ξαφνικὰ οἱ — ὀφειλόμενες σὲ ἀναβίωσι τοῦ καισαροπαπικοῦ καὶ κοσμικοῦ συνδρόμου τῆς κυριαρχίας — πρόσφατες παπικὲς ἐνέργειες, πὸ ἀναμφιβόλως σημαίνουν βιαία τροχοπέδησι στὶς ἐξελίξεις τῶν τελευταίων δεκαετιῶν καὶ εἶναι ὀφθαλμοφανῶς ἀντίθετες πρὸς ὅσα γιὰ τὸν Οἰκουμενισμὸ καὶ τὴν Ὁρθόδοξη

12. Κ. Μουρατίδου, Τὸ δίκαιον τῆς Χάριτος καὶ αἱ σπουδαιότεραι διαφοροποιήσεις ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοργανώσει, ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 21.

13. Αὐτόθι.

14. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 20.

15. Κ. Μουρατίδου, Διαφοροποιήσεις, ἐκκοσμίκευσις καὶ νεότεραι ἐξελίξεις ἐν τῷ δικαίῳ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι, 1961, σσ. 142-143.

16. Ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου, Ὁρθόδοξοι προϋποθέσεις διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν διάλογον, περ. Ἐκκλησία, ἔτος 1969, σσ. 178-179.

Ἐνατολή ἔχουν διακηρυχθῆ ἐπισήμως ἀπὸ τὰ παπικὰ χεῖλη, ὀδηγοῦν σὲ ὀπισθοδρομησι καὶ ἐπιστροφή στὴν σκολιά ὁδὸ ψυχροπολεμικῶν καταστάσεων ἢ καὶ πολυμετώπου θερμοῦ πολέμου, ὅπως ἀποδεικνύουν ὅσα περὶ Οὐνίας δημοσιεύονται καὶ θὰ δημοσιευθοῦν στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» καὶ ἐξιστοροῦν βιαιοπραγίες, πού διαπράττονται ἀπὸ Οὐνίτες εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων σὲ πολλές ἀνατολικές εὐρωπαϊκές περιοχές.

Ἡ ἀνατροπὴ τοῦ πνεύματος τῆς συμφιλίωσης καὶ ἀδελφικῆς ἐπικοινωνίας ἦταν ἀπρόσμενη καὶ δημιουργήσε ἐκπληξι καὶ ἀνησυχητικὰ ἐρωτηματικά. Ὁ γνωστὸς δημοσιογράφος κ. Σπύρος Ἀλεξίου, πού εἶναι θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῶν οἰκουμενικῶν ἐκκλησιαστικῶν διαλόγων, ἐκφράζει δικαιολογημένη ἀγανάκτησι, πού ἀπηχεῖ τὰ αἰσθήματα πολλῶν, ὄχι μόνον Ὁρθοδόξων, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Ὅπως τονίζει, οἱ παπικές ἐνέργειες τόσον στὰ Σκόπια, πού «τελοῦν ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Βατικανοῦ» μὲ στόχο «τὴν ὑποταγὴ τῆς ἀποκομμένης ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία Ἐκκλησίας (τῶν) στὴν Οὐνία», ὅσον καὶ σὲ ἄλλες περιοχές τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, «τινάσσουν στὸν ἀέρα μιὰ προσπάθεια τριάντα χρόνων καταλλαγῆς μὲ ὑπεράνθρωπες προσπάθειες καὶ θυσίες μεγάλων προσωπικοτήτων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρές, Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως... Ἐλιβόμεθα βαθύτατα γιατί, ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετίες ἀγωνιζόμεστε νὰ πείσουμε τοὺς ὀρθοδόξους πιστοὺς καὶ κυρίως τοὺς ἀδιάλλακτους καὶ ἐπίμονους, νὰ ἄρουν τὶς ἀμφιβολίες τους καὶ τὶς ἐπιφυλάξεις τους γιὰ τὶς προθέσεις τῆς Ρώμης. Ἐπιμέναμε στὴ θέση μας ὅτι σήμερα ἡ Δύση συνεργάζεται στενὰ καὶ εἰλικρινὰ μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς. Ὅτι ἔχει ἀγκαλιάσει μὲ ἀγάπη τὸ Φανάρι. Καὶ αὐτὸ ἦταν γεγονός, τουλάχιστον μέχρι τὸ 1990. Σήμερα ὅμως τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει. Βλέπουμε μὲ θλίψη, ἀλλὰ καὶ ἀπογοήτευση, πῶς, μόλις δόθηκαν οἱ εὐκαιρίες ἀπὸ τὶς διεθνεῖς συγκυρίες, μετέβαλαν τακτικὴ καὶ ἀγωνίζονται γιὰ «ἐδαφικές» κατακτήσεις καὶ ἐπιρροές, σ' ἓναν κόσμον πού παραδέρ-

νει μεταξύ τοῦ σκληροῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἐκείνων πού θέλουν κάπου νὰ πιαστοῦν γιὰ νὰ ἐδραιώσουν τὴν ὑπόστασή τους»¹⁷. Γιὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι δικαιολογημένες οἱ δηλώσεις τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου Α', ὁ ὁποῖος τὴν 30ὴν Νοεμβρίου 1991 κατὰ τὴν Θρονικὴ ἑορτὴ τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ Φανάρι, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς παρισταμένους ἐκπροσώπους τοῦ Βατικανοῦ, τόνισε: «Τὸ ἐπὶ δεκαετίαν ἐπιτελεσθὲν ὄντως ἱστορικὸν διὰ τὰ καθόλου διαχριστιανικὰ πράγματα ἔργον τοῦ Θεολογικοῦ ἡμῶν Διαλόγου κινδυνεύει ἀτυχῶς ὄχι μόνον νὰ ἀνασταλῆ — ἐπ' ἀόριστον καὶ μὲ ἀγνώστους προοπτικὰς — ἀλλ' ἴσως καὶ νὰ ματαιωθῆ ἐξ ὀλοκλήρου, ὡς μὴ ὄφελε, λόγω τῆς δημιουργηθείσης ὑπὸ τῶν Οὐνιτῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην ἀπαραδέκτου καταστάσεως, εἰς τὰς σχέσεις αὐτῶν πρὸς τὰς τοπικὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, αἵτινες καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἀρχαιοπαράδοτον κυρίαρχον χριστιανικὸν δόγμα τῆς περιοχῆς, πρὸς τὸ ὁποῖον οἴκοθεν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιδειχθῆ μεγαλύτερος σεβασμὸς καὶ ἀδελφικὴ ἐμπιστοσύνη».

Ἡ πανορθόδοξος ἀπογοήτευσις γιὰ τὴν ἄστοχη οὐνιτικὴ παπικὴ πολιτικὴ εἶναι ἢ αἰτία ὄχι μόνον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ συγκλήσεως στὴν Κωνσταντινούπολι Διασκέψεως ὄλων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς συντονισμό τῶν ἐνεργειῶν καὶ ὀργάνωσι κοινῶν προσπαθειῶν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων νέας — κατ' οὐσίαν λατινικῆς — «σταυροφορίας», ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκδηλωθείσης προθέσεως τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ὀργάνωσι εἰδικῆς Διασκέψεως γιὰ τὴν ἐξέτασι τοῦ προβλήματος τῆς Οὐνίας. Ἐχει γενικῶς ὀριμῶσαι ἢ πεποίθησις, ὅτι ἤλθεν ὁ καιρὸς, γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ τὸ πρόβλημα τοῦτο κατὰ τρόπον ἀποφασιστικὸ καὶ ρεαλιστικὸ πρὸς

17. Σπύρου Ἀλεξίου, Νέος Καισαροπαπισμὸς, ἐφημ. «Ἡ Καθημερινή» (26 Ἰαν. 1992).

Ο ΣΥΡΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ (1883-1961)*

Τριακονταετής ἀμφιετηρίδα ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας αὐτοῦ (+ 8.6.1961 — 1991)

Ἰπὸ τὴν ἄνω ἔννοιαν καὶ ἐκδοχὴν τῆς Ἐκκλησίας ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς γνώριμος ὄλος καὶ ὑμέτερος, κομίζων τὸν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν ὑπερπεντακοσίων χιλιάδων ἀποδήμων ἀδελφῶν, οἵτινες, παρὰ τὴν χωρίζουσαν αὐτοὺς ἀφ' ὑμῶν ἰλιγγιώδη ἀπόστασιν καὶ παρὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκ τῆς Πατρίδος ἀπουσίας των, παρὰ τὰς κοινὰς εἰς ὄλους τοὺς Ἑλληνας ἀδυναμίας των, αἵτινες λόγῳ τῆς ἀχαλινώτου ἐλευθερίας τοῦ περιβάλλοντος καθίστανται ἐκδηλότεραι παρ' αὐτοῖς καὶ παρὰ τὴν ἐπὶ ἔτη πολλὰ δοκιμάσασαν αὐτοὺς ἐπάρκτον διαίρεσιν, ἀπότοκον καὶ ταύτην τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη περιπετείας, παρὰ τοὺς πειρασμούς, οὗς ὑφίστανται ἀπὸ μέρους τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων θρησκευτικῶν προπαγανδῶν, μετ' ἰσχυρῶν ἐν τούτοις παλμῶν νοσταλγίας καὶ λαχτάρας δυνατῆς ἀποδέλπου πρὸς τὴν γενέτειραν, τὴν χαρὰν τῆς χαρὰν των πάντοτε θεωροῦντες, τὰ δάκρυά της καὶ ἰδικὰ των δάκρυα καὶ τὴν πρόσδόν της ὡς ἰδικὴν των ἐγκαύχησιν, ἄξιοι διὰ τοῦτο μεγαλυτέρου ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τοῦ κράτους καὶ μεζζονος μερίμνης ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' ἂν ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον κατὰ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην, τότε τί ἔχω νὰ φοβῶμαι ἔχων ἀμέριστον καὶ διάθετον τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ μου ποιμνίου;

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 88 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

τὸ συμφέρον τόσο των Ὁρθοδόξων, ὅσον καὶ των Οὐνιτῶν καὶ των λοιπῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Ἐὰν τὸ πρόβλημα δὲν λυθῆ τώρα, ἴσως δὲν θὰ λυθῆ ποτέ. Ἀσφαλῶς οἱ συντονισμένες προσπάθειες τῆς πανορθοδόξου ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος αὐτοῦ θὰ βροῦν κατανόησι καὶ πιθανῶς καὶ ὑποστήριξι ἀπὸ πολλὰ ἀξιόλογα καὶ εἰλικρινῆ μέλη των οὐνιτικῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνανεωτικὸς θεολογικοὺς κύκλους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι ἐκδηλώνουν τὶς ἀντιρρήσεις τους τόσο για τὸν θεσμό τῆς Οὐνίας, ὅσον καὶ για τὰ γενεσιουργὰ της αἷτια, τὰ ὅποια εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἡ ἀπαράδεκτος μορφή τοῦ

Ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποῖαν τόσο περιτρᾶνω ἐξεδηλώσατε εἰς ἐμὲ σήμερον καὶ ὁ πλοῦτος των εὐγενῶν αἰσθημάτων, τῆς εὐλαθείας καὶ τῆς ἀφοσιώσεως, παρέχουσί μοι τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐνίσχυσιν, ὧν ἔχω ἀπόλυτον ἀνάγκην ὅπως ἀντιμετωπίσω τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα προβλήματα καὶ ζητήματα τῆς Μητροπόλεως, ἅτινα παρ' ἐμοῦ ἀναμένουν τὴν λύσιν καὶ τὴν διευθέτησιν των.

Βαθύτατα ἀληθῶς μὲ ὑποχρεώνει ἡ ἀγάπη Σας αὕτη καὶ ζωηρὸν διεγείρει ἐν ἐμοὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἐγνωμοσύνης καὶ μὲ κάμνει νὰ αισθάνωμαι βαρυτέραν τὴν εὐθύνην τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματός μου ἀπορρέουσαν.

Ὡς ἱεράρχης τοῦ Χριστοῦ γνωρίζω ὅτι ὀφείλω νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ ἐργασθῶ πολὺ, διότι μόνον οὕτω θὰ ἤμπορέσω νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς πολλαπλᾶς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀρχιερατικοῦ μου ἀξιώματος καὶ δικαιώσω οὕτω τὰς προσδοκίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὑμῶν αὐτῶν.

Ἐπιθυμῶ ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ κάμω τὴν δῆλωσιν, ὅτι ἡ ψυχὴ μου κάμπτεται πρὸ τῆς θεᾶς τοῦ σταυροῦ, ὅστις τίθεται ἀπὸ σήμερον εἰς τοὺς λίαν ἀσθενεῖς μου ὤμους.

Διότι σταυρὸς τῷ ὄντι εἶνε ἡ ἀρχιερατικὴ διακονία, σταυρὸς βαρὺς, δυσβάστακτος πολλακίς.

Διότι πῶς δὲν εἶνε σταυρὸς ἡ διηγετικὴ τοῦ ποιμνίου ἐπαγρύπνησις ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ποιμνίου καὶ ἡ ἀδιάλειπτος προσπάθεια αὐτοῦ διὰ τὸν φωτισμὸν των

δόγματος περὶ παπικοῦ πρωτείου, ὅπως αὕτη ἀποκρυσταλλώθηκε στὴν Α' Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἀναζωπυρημένες κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἐπιδιώξεις τοῦ Πάπα καὶ σχετικὲς εἰσηγήσεις μερικῶν μελῶν τῆς παπικῆς αὐλῆς καὶ κούριας, πὺ σὲ τελευταῖα ἀνάλυσι ἐξουδετερόνουν ἢ ἀποδυναμώνουν τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ «Ποντιφικοῦ Συμβουλίου» (πρώην, «Γραμματείας») για τὴν προώθησι τῆς Χριστιανικῆς ἐνότητος. Στὴ συνέχεια θὰ ἀναφέρω μερικὲς σχετικὲς δεοντολογικὲς σκέψεις.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότης Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

χριστιανῶν του, τὴν ἠθικὴν τῶν πιστῶν οἰκοδομὴν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν; Πῶς δὲν εἶνε σταυρὸς ὁ ἀγὼν τοῦ Ἱεράρχου, ὅταν τόσα καθ' ἑκάστην ζητήματα προβάλλονται πρὸς διευθέτησιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τόσα ἐγείρονται κατ' αὐτῆς ἐξ ὄλων τῶν πλευρῶν κύματα βασανίζοντα καὶ ἀπειλοῦντα τὸ σκάφος της;

Καὶ τί δὲν ἔχει γὰρ σκεφθῆναι καὶ γὰρ ἐπιτελέσει τὴν σήμερον ὁ πλήρης ἔχων ἐπίγνωσιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἐπίσκοπος τοῦ Χριστοῦ;

Καὶ ποῖον ἄλλον ἀναμένει ἢ τοῦ Κλήρου καθοδηγήσεις καὶ ἢ ἐπὶ τῇ θάσει τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν τῆς Κοινωνίας ἀνασύνταξις καὶ ἀναστοιχείωσις αὐτοῦ;

Ποῖος ἄλλος εἶνε ἀρμοδιώτερος τοῦ ἐπισκόπου ὄχι μόνον λόγῳ ἀξιώματος καὶ ἀποστολῆς, ἀλλὰ καὶ λόγῳ εἰδικῆς μορφώσεως γὰρ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξυγίανσιν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἀντιπολέμησιν τῶν νοσηρῶν ἰδεῶν, μὲν τὰς ὁποίας κατακλύζεται ἢ σύγχρονος ἐποχῆς, διὰ τὴν ἐξύψωσιν τῆς οἰκογενείας, τῆς ὁποίας δυστυχῶς οἱ δεσμοὶ ἤρχισαν γὰρ χαλαροῦνται καὶ παρ' ἡμῖν, ὥστε γὰρ ἀπειλῆται φθορὰ καὶ ἀποσύνθεσις αὐτῆς;

Ποῖος ἄλλος ὀφείλει γὰρ μεριμνήσῃ διὰ τὴν Κατηχητικὴν διακονίαν, ἧς ἀνευ ἀδύνατος ἡ δημιουργία πεφωτισμένης συνειδήσεως θρησκευτικῆς παρὰ τῷ λαῷ καὶ φρονήματος ὑγιοῦς παρὰ τῇ νεολαίᾳ, τῇ χρυσῇ ταύτῃ τοῦ ἔθνους ἐλπίδι, τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς αὔριον, ἢ ὁποία ὀφείλει ὄχι μόνον γὰρ μακθάνῃ καὶ γὰρ γνωρίζῃ πλῶς τὰ περὶ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ γὰρ ζῆ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, τὴν ἀφθονον καὶ ἁγίαν;

Ἐὰν ὄχι ὁ Ἐπίσκοπος, τίς ἄλλος εἶνε παρὰ Θεοῦ τεταγμένος γὰρ παρηγορήσῃ τοὺς ἀπηλπισμένους, καθησυχάσῃ τοὺς τεταραγμένους, διορθώσῃ τοὺς παρεκτρεπόμενους καὶ ἐνὶ λόγῳ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐπαναγωγὴν τῶν ἐξω τῆς μάνδρας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν;

Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς φιλανθρωπίας, τῆς κατ' ἐξοχὴν χριστιανικῆς ταύτης ἀρετῆς, τίς περισσότερον τοῦ Ἐπισκόπου ὀφείλει γὰρ ἐνδιαφερθῆναι; Καὶ μόνον ταῦτα; Δὲν εἶνε ἔργον ἴδιον καὶ ἀποκλειστικὸν τοῦ Ποιμένου ἢ προφύλαξις τῶν πιστῶν ἀπὸ πάσης παγίδος, ἢν αἱ διάφοροι αἱρέσεις τοῖς στήνοσι καθ' ἑκάστην μὲν σκοπὸν γὰρ καταστήσωσιν αὐτοὺς ἐξωμότας τῆς πατρῴας πίστεως, τῆς ὀρθοδόξιας, ἧς χάριν τόσαι θυσίαι ἐγένοντο καὶ ποταμοὺς αἱμάτων ἔχυσαν ὑπὲρ αὐτῆς οἱ πρόγονοι καὶ οἱ Πατέρες ἡμῶν;

Καὶ μήπως ἢ ἐμπέδωσις τῶν Πατρίων παραδόσεων εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πληρώματος, ἢ πρόνοια διὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν τῶν ἡγουμένων τῆς κοι-

ωνίας τάξεων, ἢ διὰ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῶν ἄλλων μέσων πνευματικῶν περιστολὴ τοῦ ἐγκλήματος, τσσαύτην ἔκτασιν λαβόντος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἰδίᾳ ἡμῶν, δὲν εἶνε ταῦτα προβλήματα σοβαρὰ καὶ σπουδαῖα ἄξια τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος ἐνὸς Ἐπισκόπου;

Τίς δύναται γὰρ μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἀπαιτεῖται ἐργασία συστηματικὴ καὶ ἀνένδοτος ἀπὸ μέρους τῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ δυνηθῇ γὰρ προσεγγίσις ἀπτότερον τὸν λαὸν καὶ δυνηθῇ γὰρ αἰσθανθῆναι βαθύτερον τοὺς πόρους τοῦ καὶ τὰς νέας ἀνάγκας του, πραύνη δὲ καὶ θεραπεύσῃ τὰ νέα πάθη του καὶ πληρώσῃ μὲν πλουσιώτερον χριστιανικὸν φῶς τὴν διψαλέαν ψυχὴν του, ἀνταποδίδουσα οὕτω τοὺς παλμοὺς τῆς ἐποχῆς εἰς μεθοδικὴν καὶ ὀργανωμένην κίνησιν καὶ δράσιν, ἢν εὐκόλως διακρίνει τις εἰς ξένας ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ Νέου Κόσμου;

Ἐθαυμάσαμεν τῇ ἀληθείᾳ ἐν τῇ προγενεστέρᾳ ποιμαντορικῇ ἡμῶν διακονίᾳ ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ τὴν συστηματικὴν δράσιν καὶ ὀργανωμένην ἄμυναν τῆς ἐκεῖ Χριστιανισμοῦ, ἣτις, παρὰ τὰς δικαιρέσεις της καὶ τὴν δογματικὴν της καθυστέρησιν, παρὰ τὴν πολυμορφίαν τῶν ὀργανισμῶν της, ἐν τούτοις ἀεχνάως κινεῖται καὶ ἀνευδότης ἐργάζεται ἀπτομένη ἀφόδως ὄλων τῶν προβλημάτων τῆς συγχρόνου ζωῆς. Πρὸς ἀνακοπήν τοῦ χεμιάρρου τῆς μεταπολεμικῆς κακίας ἐφρόντισε γὰρ ἐπιστρατεύσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ὑγιοῦς χριστιανικῆς κοινωνίας, ἀντλήσασα ἀφθονα τὰ μέσα ἐκ τῆς πλουσίας καὶ ἀστερευτοῦ ζωῆς τοῦ Κυρίου, αἱ δὲ ἀποτυχίαι της εἰς πολλὰ σημεῖα τοῦ ἀγῶνός της οὐδόλως τὴν ἀπεθάρρυναν· ἐξεμεταλλεύθη τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ἐπιτυχιῶν της διὰ νέαν ζωὴν, πρὸς νέαν δράσιν.

Παρηκολούθησα διάφορα Χριστιανικὰ συνέδρια, ἐμελέτησα τὰς μεθόδους καὶ τὰ συστήματα τοῦ ὠραίου ἀληθῶς αὐτῶν ἀγῶνος, διηρεύνησα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται παρ' αὐτοῖς καὶ κατέληξα εἰς τὸ θετικὸν συμπέρασμα ὅτι ἡ συνεργασία, ἢ στενή, Ἐκκλησίας καὶ Κοινωνίας, τῆς ὑγιοῦς κοινωνίας, ἀποφέρει τὰ θαυμαστότερα ἀποτελέσματα.

Διὰ τοῦτο καλῶ πάντας ὑμᾶς συνεργάτας, συναποστόλους καὶ συναγωνιστάς τοῦ θεοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης τοὺς πολιτικοὺς ἄρχοντας, πάντας τοὺς ἐπιστήμονας, τοὺς πνευματικοὺς τούτους καθοδηγητὰς τῆς Κοινωνίας, τοὺς Καθηγητὰς καὶ Διδασκάλους, τοὺς παιδαγωγοὺς τούτους τῆς κοινωνίας τῆς αὔριον, τοὺς προέχοντας κοινωνικοὺς παράγοντας, τὰς ὀργανώσεις, τοὺς συλλόγους καὶ τὰ σωματεῖα, τοὺς ἐν ἐξουσίᾳ, τοὺς ἰδιώτας, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, πάντας τοὺς ἀπαρτίζοντας τὸ νέον ποίμνιόν μου. Καὶ ζητῶ ὄλων τὴν ἀπὸ κοινοῦ συμμετοχὴν ἐκθυμον, εἰλικρινῆ,

ομόφυχον. Κοινός ο αγών, δι' όλους τὸ γέρας, Χριστός ο ἀγωνοθέτης.

Καλῶ πρώτον τὸν ἱερὸν Κλήρον, ὅστις καὶ ἀπὸ θέσεως καὶ ἀπὸ ἀποστολῆς εἶνε τεταγμένος νὰ διακονῇ πιστῶς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ προβάλλῃ πάντοτε ἑαυτὸν ἀξιομίμητον παράδειγμα ἀρετῆς ἐν παντὶ καὶ πάντοτε. Ἔχομεν δὲ ἐν προκειμένῳ νὰ ἀξιώσωμεν ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἡμέραν παρὰ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, ὅπως αἰσθανθῇ βαθέως τὸ ἱερὸν τοῦτο καθήκον καὶ τὰς εὐθύναις τὰς βαρείας, αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ ἱερωματός. Ἔχομεν ἐπὶ πλέον νὰ δηλώσωμεν ὅτι ὁ Ἱερός Κλήρος θὰ εὕρῃ ὑμᾶς Πατέρα μὲν πλήρη στοργῆς καὶ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς ἀξιοπρεποῦς ζωῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐστηρὸν τιμητὴν, ἐν ταύτῳ, παιδεύοντα πᾶσαν τυχὸν ἀπόκλισιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἱεράς ἀποστολῆς του, ἀλλὰ καὶ ἐπιβραβεύοντα τοὺς μετὰ πάσης αὐταπαρνήσεως συναγωνιζομένους εἰς τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἡραίους ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὰς μεγάλας πνευματικὰς προσπάθειαις εἰς τὰς ὁποίας θὰ ἀποδυθῇ μετὰ πίστεως καὶ θάρρους, καὶ μετὰ σταθερᾶς συστηματικότητος ὁ νέος Ποιμενάρχης σας ὑπὲρ τοῦ κοινῶ ἀγαθοῦ, ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Διότι πόσα δὲν ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ θεοσέπτῳ ταύτῃ Μητροπόλει;

Καὶ πόσα ἀληθῶς δὲν ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἕνας Ἐπίσκοπος ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ, τῆς ὁποίας ἐκάστη νῆσος ἔχει καὶ μίαν ἱστορίαν, τῆς ὁποίας αἱ κυριώτεραι νῆσοι τόσο συνεδέθησαν μετὰ τὴν μεσαιωνικὴν καὶ τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἱστορίαν, τῆς ὁποίας αἱ πλεῖστοι ὑπῆρξαν ἐστίαὶ δυνάμεως τῆς ἐλληνικῆς ἀνεξαρτησίας;

Ἰδοὺ ἡ Σύρος φωτεινὸν κέντρον πολιτισμοῦ μετὰ τὴν εὐαγγῆ ἱδρύματα, μετὰ τὴν ὡραίαν ἱστορίαν πολιτισμοῦ, μετὰ τὴν στάδια γενικωτέρας δράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου ἀρχιερέως πῶς δὲν θὰ ἠδύναντο αὕτη νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κέντρον καὶ πηγὴ νέας πνευματικῆς ζωῆς, δι' ἑαυτὴν καὶ δι' ἄλλην τὴν Μητροπόλιν; Καὶ εὐκταῖον θὰ ἦτο, ἐάν, πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μερίμνῃ πάντων κατ' ἐξοχὴν δὲ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων τῆς Μητροπόλεως ταύτης ἀνασυνιστάτο ἡ ἀρχαία Ἱερατικὴ Σχολή, ὑπὸ νέον ὅπως πνεῦμα, συγχρόνους μεθόδους καὶ ἰδιάζουσιν μορφῆν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον εὐπαίδευτα Ἱερατικὰ στελέχη τῆς Ἐκκλησίας τροφοδοτήσαντα καὶ ἄλλας ἐπαρχίας τῆς χώρας.

Ἰδοὺ ἡ ἱστορικὴ Τήνος μετὰ τὴν χαριτόδωρον Με-

γαλόχαρη, τὸ πανελλήνιον κέντρον τοῦ Χριστιανικοῦ προσκυνηματος, ἡ νῆσος ἡ ἐλκύνουσα δις τοῦ ἔτους χιλιάδας χιλιάδων ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ποία πνευματικὴ ἐστία δὲν δύναται νὰ ἀποθῇ εὐρυτέρας πνευματικῆς ἐπιδράσεως εἰς τὰς μυριάδας τῶν προσκυνητῶν τῆς; Ποία ὀργάνωσις ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς δὲν δύναται νὰ δημιουργηθῇ ἐκεῖ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ τὴν καθοδήγησιν τῆς Ἐκκλησίας;

Ἰδοὺ ἡ Ἄνδρος, ἡ ὀργῶσα τόσο εἰς πρόοδον μετὰ τὰ νέα τῆς εὐαγγῆ ἱδρύματα, μετὰ τὴν ἔναρξιν εὐρείας ἐν αὐτῇ ὁδοποιίας, ἣτις δύναται νὰ εἶνε φορεὺς ἀληθοῦς πολιτισμοῦ πόσον δὲν θὰ προηγεῖτο μετὰ τὴν ὄθησιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς κοινωφελῆ πνευματικὰ ἔργα ἐν συνανοήσει καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τὰ φιλογενῆ καὶ εὐσεβῆ τέκνα τῆς;

Ἰδοὺ ἡ Κέα, ἡ Μῆλος, ἡ Μύκος, ἡ Σίφνος, ἡ Σέριφος, καὶ αἱ ἄλλαι ὡραῖαι νῆσοι τῆς ἀρχιερατικῆς μου δικαιοδοσίας, εἰς ποία λαμπρὰ πνευματικὰ κέντρα χριστιανικῆς ἐργασίας καὶ πολιτισμοῦ δὲν δύναται νὰ ἐξελιχθῶσι μετὰ τὴν πρωτόδουλον κίνησιν τῆς Ἐκκλησίας;

Καὶ εἰς τὴν ὄθησιν τοιαύτης πνευματικῆς καλλιέργειας καὶ κινήσεως διαβεβαιῶ ἐπισημῶς καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ὅτι θὰ προσπαθῆσω, θὰ δώσω ἐξ ὀλοκλήρου ἑμαυτὸν καὶ θὰ ἐπιμεινῶ, ἐκδραπαινὼν τὰς ἐμὰς δυνάμεις ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ συμφέροντος τοῦ νέου πεφιλημένου μοι ποιμνίου· τονίζω δὲ ὅτι μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ διστάσω νὰ προδῶ εἰς οἰανδήποτε θυσίαν, μὴ φειδόμενος κόπων καὶ μόχθων, μὴ ὑπολογίζω οὐδὲν πρὸ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ὑψηλῶν πνευματικῶν σκοπῶν μᾶς γονίμου καὶ δημιουργικῆς εἰς ἔργα πνευματικὰ καὶ φωτισμένα ἀρχιερατικῆς διακονίας.

Θέλω δὲ νὰ πιστεύω ὅτι καὶ πάντες θὰ συντελέσητε εἰς τοῦτο, ὅποτε πολὺ ταχέως θὰ ἀποθῇ ἡ Μητρόπολις αὕτη ἀκμαῖον καὶ ζηλευτὸν κέντρον πνευματικῆς ζωῆς πρὸς δόξαν Χριστοῦ καὶ πρὸς ἀνυπολόγιστον πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ὠφέλειαν πάντων ὑμῶν, τῶν ἀγαπητῶν ἐν Κυρίῳ τέκνων μου.

Καὶ ἤδη στρέφω τὸ βλέμμα πρὸς τὸ παρελθὸν τῆς Μητροπόλεως ταύτης ἀναμνηστικῶς μετὰ συγκινήσεως τῶν αἰδιδίμων προκατόχων μου Ἀλεξάνδρου, Μεθοδίου καὶ Ἀθανασίου, τῶν ὁποίων ἡ δράσις εἶνε γνωστὴ εἰς ὑμᾶς καὶ αἱ μορφαὶ αὐτῶν τόσο προέχουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σύρος ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Ὁρθόδοξος - Λουθηρανική Μικτή Ἐπιτροπή Διαλόγου

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙ *

(Μόσχα, 31 Μαΐου - 7 Ἰουνίου 1991)

Ἡ κυρία εὐθύνη τῶν ἐπισκοπικῶν συνόδων ἦτο ἡ προαγωγή τῆς θεραπείας τῆς καθάρσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς καρδίας καὶ τῆς θεώσεως καθὼς καὶ ἡ πλήρης ὑποστήριξις ὄλων τῶν προγραμμάτων ἐφαρμογῆς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐν λόγῳ θεραπείας διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας. Πάντα ταῦτα προϋπέθετον τὴν χειροτονίαν γνησίων ἱατρῶν καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῶν κομπογιαννιτῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἀφηρημένοι στοχασμοὶ ἢ ἀπεμάκρυνον ἀπ' αὐτὴν τὴν θεραπείαν καὶ τελείωσιν ἢ ἐφθανον μέχρι πρὸ τῆς θεραπείας καὶ ἐβούλιαζον ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ τέλος τῆς ἠθικολογίας.

Ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ταυτότητος θεραπείας καὶ τελείωσης εἰς ὄλους τοὺς φωτισμένους καὶ θεουμένους, δὲν κατενόησαν ποτὲ οἱ Ὁρθόδοξοι τὴν δογματικὴν αὐθεντίαν ὡς ἐπιβαλλομένην ἀνωθεν, ἀλλ' ὡς ὑπάρχουσαν εἰς τοὺς φωτισμένους καὶ θεουμένους ἕσωθεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κοινὴ αὐτὴ ἐμπειρία καταξιώνει τὴν πραγματικότητα, ὅτι «Θεὸν φράσαι μὲν ἀδύνατον, νοῆσαι δὲ ἀδυνατώτερον», δὲν ἦτο δυνατόν οἱ δοξασμένοι νὰ διαφωνήσουν μεταξύ των εἰς τὴν χρῆσιν διαφορετικῶν ὄρων, ἀρκεῖ νὰ ὀδηγοῦν εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ δοξασιόν. Τὸ σχίσμα μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων εἶναι ἓνα παράδειγμα ἀποδοχῆς διαφορετικῶν τρόπων διατυπώσεως ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν καὶ ἐνὸς μόνου τρόπου διατυπώσεως ἀπὸ τὴν ἄλλην.

β) Σύνοδοι καὶ Πολιτισμοί.

1) Ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς τῶν Ρωμαίων.

Ἡ δύναμις τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θεώσεως ὄχι μόνον ὑπέμεινε καὶ ἐβάστασε τοὺς διωγμούς, ἀλλὰ καὶ κατέκτησε τὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ ἔγινε ἡ καρδιά τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς Πολιτισμοῦ. Μὴ οἰκείοι μὲ τὴν πραγματικότητα αὐτὴν ἱστορικοί, δὲν ἔχουν κανένα τρόπον, νὰ κατανοήσουν τὴν ἔκτασιν τῆς μεταμορφώσεως ποὺ ὑπέστη τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος ἀπὸ τὴν θεραπείαν τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θεώσεως. Τὸ κριτήριον μὲ τὸ ὁποῖον ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία ἔ-

καμε τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν καὶ πρᾶξιν καὶ τὸ συνδικόν τῆς σύστημα μέρος τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς διοικήσεώς της δὲν διέφερε πολὺ ἀπὸ τὴν σημερινὴν νομικὴν ὑποστήριξιν τῆς γνησίας ἱατρικῆς καὶ τῆς προστασίας τῶν πολιτῶν ἀπὸ κομπογιαννίτας. Θερησκείαι καὶ δόγματα, ποὺ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν θέωσιν, δὲν ἐθεωροῦντο μόνον ἐπικίνδυνα διὰ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ ὡς μὴ συντελεστικά εἰς τὴν παραγωγὴν πολιτῶν, ποὺ θὰ ἠδύναντο νὰ συντελέσουν εἰς τὴν θεραπείαν καὶ μεταμόρφωσιν τῆς κοινωνίας.

Ἡ συμβολὴ τῶν φωτισμένων καὶ δοξασμένων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν, τόσον εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Δυτικὸν τμήμα τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ἦτο πολὺ μεγαλύτερα, ἀπὸ ὅσον δύνανται οἱ μὴ γινῶσται τῆς Ὁρθοδοξίας ἱστορικοὶ νὰ φαντασθῶν, ἔστω καὶ ἂν πολλὰ ἐκ τῶν αὐτοκρατορικῶν προσδοκιῶν ἀπεδείχθησαν οὐτοπικά.

Ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καὶ ὁ Ἑλληνικὸς τῆς Πολιτισμὸς ἀντικατεστάθησαν ἀπὸ κάποια «Βυζαντινὴν» αὐτοκρατορίαν καὶ κάποιον «Βυζαντινὸν» πολιτισμὸν, εἶναι καθαρὰ καρικατούρα. Ὁ φωτισμὸς καὶ ὁ δοξασμὸς εἶχον γίνει ἡ καρδιά καὶ ὁ πυρὴν τόσον τοῦ Ἀνατολικοῦ ὅσον καὶ τοῦ Δυτικοῦ μέρους τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Αὐτὴ ἡ παράδοσις τῆς θεραπείας καὶ τῆς τελείωσης δὲν ἐνδιέφερε τοὺς Τεύτονας κατακτητὰς τῶν Δυτικῶν Ρωμαίων. Ἄλλ' οἱ Ἀνατολικοὶ Ρωμαῖοι διετήρησαν καὶ συνέχισαν τὴν παράδοσιν αὐτὴν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι «Βυζαντινὴ» ἀλλὰ Ἀποστολική.

2) Φραγκο - Λατινικὸς Πολιτισμὸς.

Οἱ Μεροβίγγιοι ρήγες τῶν Φραγκῶν ἐσφετερίσθησαν πρῶτον τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας εἰς τὰς ἐκλογὰς τῶν ἐπισκόπων. Κατόπιν ἐσφετερίσθησαν τὸ δικαίωμα διορισμοῦ τῶν ἐπισκόπων. Ἐν συνεχείᾳ ἀνεκάλυψαν τὴν οικονομικὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν θέσεων τῶν ἐπισκόπων διὰ τῆς πλειοδοσίας. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον οἱ Ρωμαῖοι ἐπίσκοποι τῆς Φραγκίας ἔχασαν τὴν ἐπαφὴν των μὲ τὸν φωτισμὸν καὶ τὸν δοξασιόν, ποὺ ἐπεβίωσαν ἀνάμεσα εἰς τὸν μοναχισμόν, κληρὸν

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 95 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

και λαόν, ὅπως φαίνεται σαφῶς εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων. Ἐν συνεχείᾳ ἠϋξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν Φράγκων ἐπισκόπων μέχρις οὗτοι οἱ Καρολίγγειοι Φράγκοι ἐξεδίωξαν τοὺς ἐναπομεινάντας Ρωμαίους ἐπισκόπους καὶ ἐπέβαλον τοὺς ἑαυτοὺς των ὡς ἐπισκόπους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μὲ ἰδιαίτερον φροντίδα ἀστυνομεύσεως τῶν Ρωμαίων, πού εἶχον μεταβληθεῖ εἰς τὰ διάφορα εἶδη τῆς δουλοπαροικίας. Οὕτως αἱ Φραγκο - Λατινικαὶ βασιλεῖαι καὶ εὐγένειαι ἔκαμον τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν ἰδιοκτησίαν τῆς φυλῆς των. Ἡ ἀπειθεια τῶν δούλων καὶ δουλοπαροίκων εἰς αὐτὴν τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν διωρθώνετο ἀπὸ τὸν ἐπισκοπικὸν στρατόν.

Οὔτε μία ἐκ τῶν δογματικῶν πρωτοβουλιῶν τῶν Φράγκων κατὰ τὸν 8ον καὶ 9ον αἰῶνα ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα ἀναζητήσεως πληροφοριῶν καὶ ἐπεξηγήσεων ἀπὸ μέρους τῶν Ρωμαίων, τῶν ὁποίων τὰς δογματικὰς διατυπώσεις διέστρεφον. Οἱ Φράγκοι δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ κάμουν διάλογον, ἀπλῶς, διότι ἦσαν ἀμαθεῖς βάρβαροι, μὲ μίαν ἀπίστευτον αὐτοπεποίθησιν, ὅτι εἶναι ἡ ἐκλεκτὴ φυλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ Αὐγουστίνος εἶναι ὁ καλύτερος ὁδηγὸς εἰς ὅλα τὰ οὐσιώδη ζητήματα τῆς πίστεως. Δυστυχῶς ὁ ἐπίσκοπος Ἰππῶνος δὲν εἶχε κατανοήσει τὸν βιβλικὸν φωτισμὸν καὶ δοξασμὸν.

Μερικοὺς αἰῶνας ἀργότερον ἤρχισαν οἱ Φράγκοι νὰ πληροφοροῦνται διὰ τοὺς Πατέρας καὶ τὰς Ρωμαϊκὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Ἄλλ' ἀπλῶς ὑπέταξαν καὶ αὐτὰς εἰς τὴν ἰδικὴν των παράδοσιν καὶ ἀνέδειξαν τὸν Αὐγουστίνον εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν κλειδί τῆς ἐρμηνείας των. Ἔτσι, οἱ Φράγκοι οὐδέποτε εἶδον, καὶ οἱ Λατίνοι ἀκόμη δὲν βλέπουν, τὴν κάθαρσιν καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς καρδίας καὶ τὸν δοξασμὸν οὔτε εἰς τὴν Π. οὔτε εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, οὔτε εἰς τοὺς Πατέρας. Οὐδέποτε εἶδον, καὶ οὔτε ἀκόμη βλέπουν, τὴν ἀνάγκην θεραπείας τῆς ἀναζητήσεως τὴν εὐδαιμονίαν νόσου καὶ τῆς μεταμορφώσεως τῆς ἰδιοτελοῦς ἀγάπης εἰς ἀγάπην, ἣτις «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς». Συνεχίζουσαν νὰ πιστεύουν, ὅτι ἡ θέα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ παράδεισος καὶ ἡ εὐδαιμονία, καὶ ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς θέας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ κόλασις. Δηλαδή ἀπορρίπτουν τὸ θεμέλιον τῆς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατέρων, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἴδουν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ, ἀλλ' ὅλοι δὲν θὰ μετάρχουν.

3) Δυτικὸς Πολιτισμὸς.

Τμήματα τῆς Μεταρρυθμίσεως ἦλθον εἰς σαφεστέραν ρῆξιν μὲ τὸν Φραγκο - Λατινικὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ ἄλλα τμήματα καὶ ἐπανῆλθον, μέχρις ὀρι-

σμένου σημείου, εἰς τὴν δικαίωσιν διὰ τῆς πίστεως ἐκείνης, ἣτις εἶναι χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἡ πρόσφατος συμφωνία μεταξὺ Λουθηρανῶν καὶ Ὀρθοδόξων περὶ τοῦ Κανόνος τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Θεοπνευστίας συμπεριλαμβάνει τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀποδοχὴν τῆς ἀληθείας, ὅτι ἡ δικαίωσις (φωτισμὸς) ὁλοκληρώνεται εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν μὲ τὸν δοξασμὸν. Τοῦτο θὰ πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ οὐσιαστικὸν βῆμα πρὸς τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλ', ἐπίσης, διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐν ἐξελίξει ἀκόμη εὐρισκομένου Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ.

4) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ὁ Φραγκο - Λατινικὸς καὶ ὁ Δυτικὸς Πολιτισμὸς καὶ τὸ Ἰσλάμ εἶναι κυριαρχημένα ἀπὸ τὴν νόσον τῆς ἀναζητήσεως τὴν εὐδαιμονίαν ἰδιοτελείας. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀρρώστια εὐρίσκεται εἰς τὸ θεμέλιον ὄλων τῶν προσωπικῶν καὶ κοινωνικῶν νοσημάτων. Παραμένονσα πάντα ἀνεξέλεγκτος, ὁδηγεῖ αὐτομάτως εἰς συγκρούσεις συμφερόντων εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς κοινωνίας καὶ εἰς τὴν ἰδιοτελεῖ ἐκμετάλλευσιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ περιβάλλοντος ὑπὸ τῶν συνανθρώπων των. Ἡ σύγχρονος τεχνολογία καὶ ἐπιστήμη ὑπετάγησαν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀρρωστίας αὐτῆς, ὡς ἐκφράζεται εἰς τὴν καταναλωτικὴν οἰκονομίαν, ἡ ὁποία διαβρώνει τὰς κοινωνικὰς δομὰς καὶ ὠθεῖ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν φυσικῶν πόρων πέραν τῶν ὑποφερτῶν ὁρίων.

Ἡ ἀνθρωπότης κατάρθωσε νὰ ἐπιβίωσιν τῶν ἀναριθμητῶν κατὰστροφῶν τοῦ παρελθόντος, αἱ ὁποῖαι προεκλήθησαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον. Ὅμως ἡ γενεά μας ἔχει τὴν «τιμὴν» νὰ ζῇ εἰς ἐκείνην τὴν φάσιν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ἡ ὁποία, διὰ πρώτην φοράν, μαρτυρεῖ περὶ τῆς «ικανότητος» τῆς ἀνθρωπότητος νὰ αὐτο-καταστροφῇ πλήρως, εἴτε ἀπὸ πυρηνικῶν συμβάν ἢ ἀπὸ μόλυνσιν καὶ διατάραξιν τῆς οἰκολογικῆς ἰσορροπίας.

Ἡ ὀμὴ ἰδιοτέλεια διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ κόσμου καὶ διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς κοινωνίας δύναται τελικῶς νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς ὑπευθύνους νὰ εὔρουν μίαν λύσιν εἰς τὸ φάσμα αὐτὸ τῆς πυρηνικῆς καὶ τῆς οἰκολογικῆς καταστροφῆς. Ἡ μόνη λύσις φαίνεται νὰ εἶναι ἡ συλλογικὴ αὐτο-ἐπιβολὴ μιᾶς ἀσκητικῆς ἐγκρατείας.

Τὸ ὅτι, 1) ὁ πόθος διὰ τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι «ἡ» ἀρρώστια τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ τὸ ὅτι, 2) ἡ θεραπεία τῆς «εἶναι» ἡ κάθαρσις καὶ ὁ φωτισμὸς τῆς καρδίας καὶ ὁ δοξασμὸς, εἶναι δύο ἀλήθειαι τῆς ἀποκα-

Ο ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ (1914-14.2.1992)

Τὴν Παρασκευὴν, 14ην Φεβρουαρίου ἐ.ἔ., ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον, ὅλως αἰφνιδίως καὶ ἐνῶ ἦτο ἔτοιμος νὰ μεταβῇ ἐκ τῆς εἰς Πολιτείαν Κηφισίας οἰκίας του εἰς τὸ ἐν Ν. Ἰωνία Μητροπολιτικὸν αὐτοῦ Γραφεῖον, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας κυρὸς Τιμόθεος.

Ὁ θάνατος αὐτοῦ, κατὰ τὴν δήλωσιν τῶν προσκληθέντων ἱατρῶν, ἐπῆλθεν ἐξ ὀξείας ἐγκεφαλικοῦ ἐπεισοδίου καὶ ἀνακοπῆς τῆς καρδίας.

Ἡ σορὸς αὐτοῦ, εὐτρεπισθεῖσα δεόντως, μετεφέρθη εἰς Ν. Ἰωνίαν, περὶ τὴν ὄην ἀπογευματινὴν ὥραν τῆς ἡμέρας αὐτῆς, γενομένη ἐπισήμως δεκτὴ ἔξωθι τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου, ὅπου ἐψάλη Τρισάγιον, ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως κ. Τίτου, περιστοιχισμένου ὑπὸ τοῦ Ἱ. Κλήρου τῆς ἀπορφανισθείσης Μητροπόλεως, ἐκαίθη δέ, τῇ συνοδείᾳ τοῦ Κλήρου καὶ πλήθους εὐσεβοῦς λαοῦ, τιμῶντος τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος εἰς Κύριον, μετεφέρθη, διὰ τῆς κεντρικῆς λεωφόρου τῆς Ν. Ἰωνίας, εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων.

Ἐκεῖ, ἀφοῦ ὑπηρεπίσθη καταλλήλως τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου, ἐψάλη καὶ αἰθὶς Τρισάγιον, μετὰ τὸ ὅποιον ἤρχισαν ἀναγινώσκοντες περικοπᾶς τοῦ Ἱ. Εὐαγγελίου Κληρικοὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ἐνῶ παραπλεύρως τῆς τιμίας σοροῦ αὐτοῦ, ἴσταντο ἀνὰ τέσσαρες Κληρικοί.

Τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως κ. Τίτου, μετὰ τὸ πέρασ δὲ αὐτῆς ἐψάλη καὶ αἰθὶς Τρισάγιον.

Ἀκολούθως συνεχίσθη ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἱ. Εὐαγγελικῶν περικοπῶν, διακοπτομένη κατὰ καιρούς, προκειμένου νὰ τελεσθῇ Τρισάγιον, ὑπὸ τῶν προσερχομένων νὰ προσκυνήσουν τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον Σεβ. Μητροπολιτῶν Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στεφάνου,

Χαλκίδος κ. Χρυσστόμου, Θεσσαλιώτιδος κ. Κλεόπκ. Θήρας κ. Παντελεήμονος, πρ. Νικοπόλεως κ. Στυλιανοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεραμματούχου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Πανος. Ἀρχιμ. κ. Δαμασκηνοῦ Καρπαθάκη.

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου ἐψάλη ὁ Ἑσπερινὸς τῆς ἡμέρας καὶ ἀκολούθως Τρισάγιον, τὸ ἐσπέρας δὲ ἐτελέσθη, παρουσία τοῦ Ἱ. Κλήρου καὶ πλήθους εὐσεβοῦς λαοῦ, ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία τῶν Κληρικῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐψάλη ὁ Ὁρθρος καὶ ἐτελέσθη ἡ Θεία Λειτουργία.

Τὴν Κυριακὴν τὸ πρωί, 16ην Φεβρουαρίου, τὴν Θείαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης πρ. Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος, ὁ ὁποῖος καὶ ἐν τέλει ἐψάλε Τρισάγιον. Τρισάγιον ἐπίσης ἐψάλαν, μετὰ τὸ πέρασ τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ οἱ Σεβ. Μαρωνείας κ. Δαμασκηνός καὶ Ἄρτης κ. Ἰγνάτιος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ἐψάλη ἡ Νεκρώσιμος Ἀκολουθία, καθ' ἣν προέστη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος, Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Ἐκπρόσωπος τοῦ ἀσθενοῦντος Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ.

Τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πατρῶν περιστοίχουν οἱ Σεβ. Μητροπολίται πρ. Κεφαλληνίας κ. Προκόπιος, Μαρωνείας κ. Δαμασκηνός, Νέας Σμύρνης κ. Ἀγαθάγγελος, Δωδώνης κ. Χρυσστόμος, Κυθήρων κ. Ἰάκωβος, Ἡλείας κ. Γερμανός, Λεοντοπόλεως κ. Τίτος καὶ Λήμνου κ. Ἱερόθεος.

Ἐπίσης παρέστησαν, ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιος, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, Χαλκίδος κ. Χρυσστόμος, Θεσσαλιώτιδος κ. Κλεόπκας, ἰστάμενοι παρὰ τὸ φέρετρον τοῦ εἰς Κύριον ἐκδημήσαντος Ἱεράρχου, μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Ἀττικῆς κ. Δωρόθεος, Μεσογαίας κ. Ἀγαθόνικος, Θήρας κ. Παντελεήμων, Μεγάρων κ. Βαρθολομαῖος, Καισαριανῆς κ. Γεώργιος, Περιστερίου κ. Χρυσστόμος,

λίηνως πού θά ἴκαμε καλὰ ὁ κόσμος νὰ μὴ ἀγνοῇ.

Αὐταὶ αἱ ἀλήθειαι τυγχάνουν νὰ εἶναι τὰ κλειδιά τῆς μετ' ἀλλήλων ἐνώσεως ἐν τῇ ἀκτίστῳ δόξῃ τῆς Ἁγίας Τριάδος διὰ τὴν ὅποιαν προσεύχεται ὁ Χρι-

στός (Ἱω. 17) διὰ νὰ πιστεύσῃ ὁ κόσμος.

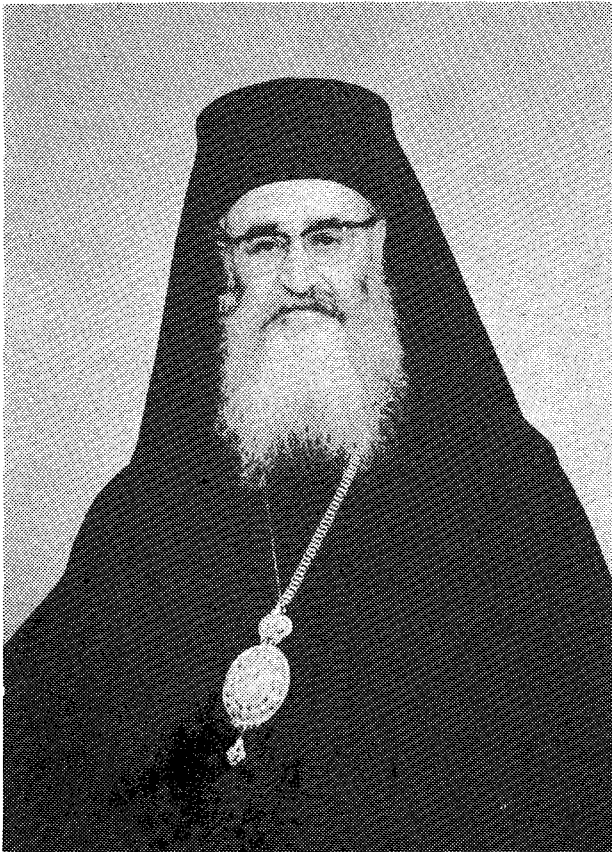
ΤΕΛΟΣ

Πρωτοπρ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΝΙΔΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Παν)μίου Θεσ)νίκης

Γορτύνης κ. Κύριλλος, καθώς και οι Θεοφ. Έπίσκοποι Άρσινόης κ. Στέφανος και Κυρήνης κ. Θεόδωρος.

Μετά τὸ πέρας τῆς Νεκρωσίμου Άκολουθίας ἀπεχαιρέτισε τὸν μεταστάντα Έράρχη, δι' ἐμπνευσμένου καὶ βαθυστοχάστου λόγου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος, ὁ Γραμματεὺς τῆς Έρᾶς Συνόδου Πανος. Άρχιμ. Ίγνάτιος Αάππας, ὁ Πρωτοσύγγελος τῆς Έρᾶς Μητροπόλεως Άρχιμ. Κων. Φαραντάτος, οἱ τέσσαρες Δῆμαρχοι τῆς περιφέρειᾶς τῆς Έ. Μητροπόλεως κ.κ. Π. Μπουρδοῦκος, Π. Γριτζελιάς, Γ. Μανωλάκος καὶ Ν. Παπαμικρούλης καὶ ὁ Δημ. Σύμβουλος κ. Γ. Περτσεμλίδης.

Εἰς τὴν κηδεῖαν παρέστησαν ἐπίσης ἐκπρόσωποι τῶν Ὑπουργῶν Έθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ Έθνικῆς Ἀμύνης, πρώην Ὑπουργοί, Βουλευταὶ καὶ ἐκπρόσωποι τῶν Τοπικῶν Ἀρχῶν.

Ὁ Έ. Ναὸς τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων καὶ τὸ προαύλιον αὐτοῦ ἦσαν ἀσφυκτικῶς γεμάτα ὑπὸ πλήθους κόσμου, προσελθόντος ἀπὸ τῆς μεσημερίας καὶ ἐκφράζοντος πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν μεταστάντα Έράρχη ἀλλὰ καὶ τὴν θλίψιν αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆν.

Μετά τὸ πέρας τῆς κηδεῖας ἡ σορὸς τοῦ αἰοδήμου καὶ σεμνοῦ αὐτοῦ Έράρχου, φερομένη ἐπὶ τῶν ὄμων Κληρικῶν τῆς Έρᾶς Μητροπόλεως, ἐνεταφιάσθη ὀπισθεν τοῦ Έ. Βήματος τοῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων.

Ο ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ

ΤΟΥ ΑΡΧΙΜ. κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΛΑΠΠΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Μακαριώτατε Παιριάρχα Ἀλεξανδρείας κύριε κύριε Παρθένιε,

Σεβασμιώτατε Ἀντιπρόεδρε τῆς Διαρκοῦς Έρᾶς Συνόδου, Μητροπολίτα Πατρῶν κ. Νικόδημε,

Σεπιτῆ τῶν Ἀγίων Έραρχῶν χορεία,

Τίμιον τῆς Έκκλησίας Προσβυτέριον,

Έντιμότατοι ἄρχοντες τῆς πόλεως ταύτης,

Ἀποφανισθὲν εὐλαδὲς ποίμνιον τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ν. Ίωνίας καὶ Φιλαδελφείας,

Μετέστη πρὸς Κύριον ὁ Μητροπολίτης Ν. Ίωνίας καὶ Φιλαδελφείας κυρὸς Τιμόθεος, καὶ ἤδη κινεῖ τὴν ἀσθενῆ ἡμῶν γλῶσσαν εἰς τὸν ἐπιτάφιον αὐτοῦ λόγον. Καί, ἐκεῖνος, ὅστις ἐλάμπρυνε τὸν θρόνον τοῦ Μητροπολιτικοῦ τοῦτου Ναοῦ φέρων τὸν σιολισμόν τῆς Ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ ἀξίας, ἐγκαρδιῶνων κλῆρον καὶ λαόν, τώρα γίνεται ὑπόθεσις λυπηρᾶς ἀκροάσεως, εἰς τοὺς συνελθόντας. Ἀπὸ τὴν ἐμφυχνῶν, μαραινεῖ ἐξ ἐναντίας καὶ συγκόπτει τὸ θάρρος ἡμῶν, καὶ ἡ φωνὴ ἡμῶν ἀποβαίνει «φωνὴ θρηνοῦντος, ἣτις ἀκούεται περὶ αὐτὸν καὶ φωνὴ ὀδυνωμένου ἀναγγέλουσα τὸν ἔπαινον αὐτοῦ». Ἀλλὰ, μακαριστὲ καὶ ἀείμνηστε Ποιμενάρχα τῆς Έρᾶς ταύτης Μητροπόλεως, γλυκύτατε καὶ παῖε τῆς Ἀγίας ἡμῶν Έκκλησίας Έράρχα, δὲν θὰ ἀφήσωμεν τὸ πάθος νὰ καλύφῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, ἀλλὰ προσβλέποντες πρὸς τὴν λάμψιν ἣτις περικυκλῶνει τὸν ἔνδοξον σου νεκρὸν, θὰ ἀναφωνήσωμεν.

Ὅχι, Σεβασμιώτατε πάτερ, δὲν ἀπώλεσας, ἀλλ' ἐμεγάλυνας, ἀλλὰ ἐπλάτυνας, ἀλλὰ διαιώνισας μάλιστα τὴν δόξαν σου. Ἄν καὶ δὲν σιολίζεις πλέον τὸν θρόνον τῆς Έρᾶς ταύτης Μητροπόλεως, ἀλλὰ παρίστασαι μετὰ παρρησίας εἰς τὸν θρόνον τῆς μεγαλοσύνης τοῦ Ὑψίστου. Ἄν καὶ δὲν ἄρχῃς πνευματικῶς εἰς τὴν ἔδραν ταύτην τῆς Ἐπισκοπῆς σου, ἀλλὰ διαπρέπεις μακαριστικῶς εἰς τὴν οὐράνιον Έκκλησίαν τῶν Προπολιτικῶν. Ἄν καὶ δὲν σὲ περιστέφει πλέον τὸ τίμιον προσβυτέριον τῆς Έρᾶς Σου Μητροπόλεως, ἀλλὰ περιστοιχοῦσι τὸ λείψανόν σου Αὐτὴ αὐτὴ ἡ Δευτεροθρόνος τῆς Ὁρθοδοξίας κορυφή, ὁ Μακ. Παιριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ οἱ λοιποὶ ἀγιώτατοι Ἀρ-

χειρῆς μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν σου κλαίων καὶ ὀδυρόμενος ἀνεπίδς Σεβ. Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κ. Στέφανος, ὡς καί, ὡς σιελέχη Φοινίκων σεβάσμιοι Ποιμένες καὶ Ἱερεῖς ἐκ μέρους τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας ἦν ἐποίμανας, ἐδόξασας, ἠγάπησας, καὶ πλήθος πιστοῦ λαοῦ, γνωρίζοντος ἵνα τιμᾷ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἀξιότους καὶ εὐλαβεῖς Λειτουργούς. Τιμᾶσαι λαμπρῶς σήμερον ἀγιώτατε Ποιμενάρχα, ἀπερχόμενος τῆς ζωῆς ταύτης, ἀλλὰ τοῦ θανάτου ἢ σκληρὰ πραγματικότης, ὅσον καὶ ἂν τὴν σιγήσωμεν, προσβάλλει ἀνελέητος καὶ ὑπὸ παντὸς περὶ ἡμᾶς ὑπάρχοντος καταγγέλλεται. Ὁ ἕως χθὲς εὐσταθῆς καὶ ἐδραῖος, ὁ ὡς δρῶς παλαιὰ ἀποβεβληκυῖα μὲν τὰ φύλλα ἐαυτῆς, ἀλλ' ὅμως μεγάλου κλωνος καὶ εὐσιτέλεχος καὶ ἔτι καρποφοροῦσα, πολὺς Μητροπολίτης Τιμόθεος, εἰς θάνατον ἤδη παραδίδεται, τελευτῶν ἐπὶ πνευματικῇ εὐτεκνίᾳ υἱοὺς καταλιμπάνων ἀγαθούς. Ἦλθεν διὰ τὸν γεραρὸν Ἱεράρχην ὁ θάνατος. Ἦλθεν οἷαν ὥραν ὁ Κύριος ὤρισεν, ὁ κυριεύων ζωῆς καὶ θανάτου καὶ θάθει σοφίας ἀπειροῦ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον φιλανθρωπῶς οικονομῶν, ἀλλ' ἡμεῖς γνωρίζοντες καλῶς τὴν θιοτὴν αὐτοῦ, χαίρομεν καὶ σιωπῶμεν, καὶ ἐν ἀγαλλιάσει τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ αἶνον καὶ δοξολογίαν ἀναπέμπομεν, διότι εἰς τοῦ δικαίου ἀνδρός τὸν θάνατον τί ἔτερον ἐπιτελεῖται εἰ μὴ ὅτι θραύεται ὁ βόμβυξ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ σκόληκος προσβάλλει ἐλευθέρᾳ ἢ χρυσαλλίς, ὅτι διαδέχεται τὸ προσάλιον ὁ Ναός, τὴν αὐλήν ὁ οἶκος, τὸν χειμῶνα ἢ ἀνοιξίς, τὸν ὠκεανὸν ὁ λιμὴν, τὸ θναρὸν ἢ ἐξέγεροις, τὴν ξενητείαν ἢ πατρις, τὴν σκηνήν, ἢ τοὺς θεμελίους ἔχουσα πόλις. Ὁ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως πλέον τόπος, ἀναμένει τὴν ψυχὴν τοῦ ἀπερχομένου τούτου τῆς Ἐκκλησίας ἀνδρός. Ἦτο πικρὸς τῷ ὄντι ὁ θάνατος πρὶν ἢ κατέλθῃ ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Σωτὴρ, ἀλλ' αὐτὸς μειτήλαξε αὐτοῦ τὴν φύσιν. Καὶ ἀφ' ἧς σιγμῆς τὸν κραταῖον ἐνίκησεν αὐτὸς ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγός, ὁ ἀπειρώς αὐτοῦ κραταιώτερος, ὁ φόβος ἔφυγεν ἀπὸ τὰ σιγήθη ἡμῶν καὶ ἀνεθαρρήσαμεν.

Ὁ ἀρχαῖος ἐχθρός, καὶ δυνάστης, ὁ τύραννος, ὁ ἀπηνῆς καὶ ἀποτρόπαιος, ὁ παμφάγος Ἀδης ἐσκέλευται ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς δόξης. Ἄλλ' ὁ σοφὸς Ἱεράρχης ὅστις ἀπέρχεται ἀπὸ τῶν ἐνθῆδες, εἰς δυσκόλους τοῦ ἔθνους σιγμᾶς καὶ εἰς χειμερίου τῆς Ἐκκλησίας ἐποχάς, πανταχόθεν μὲν πολεμουμένης καὶ ταρασσομένης, ἀλλ' οὐδέποτε καταποντιζομένης, ἐνθαρρύνει ἡμᾶς, ὅτι διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀνατέλλουσιν νέοι ἐνιαυτοί, ἐνιαυτοὶ χρησιμότητος ἐστεμμένοι δι' ἐλπίδων. Πηγνύει ἐπὶ τῆς μακαρίας ταύτης

τῶν πατέρων ἡμῶν γῆς τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ ράβδον, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀναστῶνται νέοι ἐνηλόκορμοι βλαστοί, ἐκίκτιονται νέοι τῆς Ἐκκλησίας ἐλπίδες χρυσαῖ, νέοι τοῦ ἔθνους ἡμῶν δαφνηφόροι νίκαι, διότι τοιαύτην συγκομιδὴν ἔσπειρεν ἢ γενεὰ αὐτῆς τῶν ἀπερχομένων τῆς Ἐκκλησίας ταγῶν, τοιοῦτον ἀμητὸν προητοίμαζεν τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργον τῶν μακαρίων τούτων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἀπελθόντων τε καὶ «περιλιπομένων» εἰσέτι. Διό, δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν τὸν ἀπερχόμενον τούτον τῆς Ἐκκλησίας ἄξιον ἔραστην ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἐρύωνται οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἀπὸ βρέφους ἠγάπησεν καὶ μετὰ θείου ζήλου ὑπηρέτησεν, ὅτι οἱ ἰδρῶτες τῶν ἀπερχομένων Ἱεραρχῶν, ὡς σπόροι πίπτοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς αἱματοποιήτου Ἐκκλησίας ἡμῶν, θ' ἀναπειάσουν βλαστοὺς ἰσχυροὺς, εὐθυτενεῖς, ἐπαπειλοῦντας τοὺς κυκλόθεν ἐχθρούς.

Αὐτοὶ ἄς βλαστήσουν καὶ ἄς ὑλοχαρῆσουν. Αὐτοὶ ἄς γίνωνται τάφος τῶν βασκάνων τῆς Πατριδος ἡμῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν τῆς γλυκιάτης θρησκείας ἡμῶν ἐπιθούλων, πρὸ τοῦ νεοσκάπιου τάφου τοῦ Μητροπολίτου τῆς Μεγάλης Προσφυγοπόλεως ταύτης, οὗ τὸ ἄπνον λείψανον μαρτυρεῖ τὴν γενναίαν ψυχὴν.

Κι ἄς ἀναλάμψουσιν χρυσαῖ αἱ ἐλπίδες τῆς αὐριον, μέχρις οὗ φθάσωμεν ἅπαντες εἰς τὴν ἀγήρω χαρὰν εἰς ἣν πρότερον ἡμῶν, εἰσέρχεται ὁ ἀποθανῶν Ἱεράρχης, οὗ ἢ διαδρομὴ ὑπῆρξεν εὐκλεῆς.

Ὁ ἀπελθὼν Ἱεράρχης, ὁ Μητροπολίτης Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Τιμόθεος, ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1914 εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας, ὑπὸ γονέων θεοσεβῶν καὶ ἐναρέτων τοῦ Ἐμμανουὴλ Ματθαίου καὶ τῆς Αἰκατερίνης τὸ γένος Φραγκιδάκη καὶ ἀνετράφη εἰς περιβάλλον ὅλως πνευματικὸν καὶ ἐκκλησιαστικόν. Ἐποίησε τὰς διατριβάς του παιδιόθεν, ἐγγὺς τῆς Ἐκκλησίας, μηδέποτε ἀποχωροῦσθαι ἀπ' αὐτῆς. Ἐπαιδεύθη ἐν τοῖς διδασκαλίαις τῆς πατριδος αὐτοῦ τὰ ἐγκύκλια καὶ τὰ Πανεπιστημιακὰ γράμματα, ἀνεφάνη δ' ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, ἀποκοράτωρ τῶν ἰδίων παθῶν, ἀποδᾶς εἰρηνοφόρος καὶ καλλίνικος κατὰ τοῦ διαδόλου πολεμιστῆς, ὁμοιάζων ἐκ παίδων ἔτι πρὸς τὸν εὐαγγελικὸν ἐκείνον κόκκον τοῦ σινάπεως, ὅστις ἔμελλε νὰ γίνῃ δένδρον μέγα καὶ καλίκομον. Εἰς αὐτὴν τὴν πάγκαλλον καὶ ἱστορικὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὰς χρυσαῖς Ἀθήνας, ἐσπούδασεν τὴν Ἱεράν τῆς Θεολογίας ἐπιστήμην, ἀποφοιτήσας ὡς ἀριστοῦχος αὐτῆς, ἐν ἔτει 1935 τυχῶν συγχρόνως ἰδίας διακρίσεως, βραβευθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς αὐτῆς πόλεως.

(Συνεχίζεται)

Η ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥΣ ΔΩΔΕΚΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΕΣ ΛΟΓΩΝ, ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ, ΠΡΑΞΕΩΝ

Γ'. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑΣ

Σε προηγούμενέ άρθρο (κεφάλαιο) εθέσαμε τις βάσεις ἐλέγχου τῆς κανονικότητος τῶν λόγων, «πράξεων», ἀποφάσεων κ.τ.λ., τῶν ἀναφερομένων στο πρόβλημα τῶν δώδεκα ἐκπτώτων Μητροπολιτῶν παραθέτοντας τοὺς σχετικούς ἰ. κανόνες. Ἴσως ὅμως μερικοὶ ὁρμώμενοι ἢ καὶ παρασυρόμενοι ἀπὸ πολιτικοκρατικές τάσεις, προβάλλουν τὴν ἔνσταση, ὅτι ἐμᾶς δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ κανονικότητα, ἀν δηλαδή τηρήθηκαν (ἀν ὀρθῶς ἐξηγηθῆσαν καὶ καλῶς ἐφαρμόσθηκαν) οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ νομιμότητα, ἐὰν δηλαδή τηρήθηκαν οἱ νόμοι τῆς Πολιτείας.

Πρὶν ὑποχωρήσουμε στὴν ἀνωτέρω πρόκληση καὶ προχωρήσουμε στὴν ἐξέταση καὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος, θὰ ἠθέλαμε νὰ προβάλλουμε τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: Εἶναι ὀρθὸ γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα νὰ κρίνουμε καὶ νὰ ἐλέγχουμε τὴ νομιμότητα καὶ νὰ παραβλέπουμε τὴν κανονικότητα, ὅταν μάλιστα οἱ ἰ. κανόνες εἶναι κατοχυρωμένοι καὶ ἀπὸ τὸ Σύνταγμα; Ἀλλά, ἄς εἶναι. Δὲν περιμένουμε ἐδῶ ἀπάντηση ἐπάνω στο σημεῖο αὐτό, καὶ γι' αὐτὸ προχωροῦμε εὐθύς ἀμέσως στὴν ἐξέταση τοῦ θέματος τῆς νομιμότητος.

Γιὰ τὴν καλλίτερη ἔρευνα, κατανόηση καὶ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος μιλάμε μὲ συγκεκριμένη, μὲ ὑπαρκτὴ θέση: Μὲ τὴ γνωστὴ δηλαδή ἀπόφαση (3791 - 3804/30.10.1990) τοῦ Σ.τ.Ε. Ἔτσι μπορεῖ νὰ λεχθεῖ κάλλιστα, ὅτι τὸ Σ.τ.Ε. δὲν ἐξέτασε, οὔτε ἔλεγε, τί ὀρίζουν οἱ ἰ. κανόνες τῆς Ἐκκλησίας σχετικῶς μὲ τὸν ὄρο ἀκροάσεως τῶν κριθέντων Μητροπολιτῶν, τ.ἔ. δὲν ἔκρινε τὴν κανονικότητα, ἀλλὰ ἐρευνήσε καὶ διακρίβωσε, τί προέβλεπαν καὶ ἐπέβαλλαν οἱ νόμοι τοῦ κράτους —συγκεκριμένως οἱ 3 καὶ 7/1974 Σ.Π.— καὶ βάσει αὐτῶν ἔκρινε τίς ἀποφάσεις τῆς «Πρεσβυτέρας» Ἱεραρχίας τοῦ 1974, δηλαδή ἐνδιαφέρθηκε νὰ κρίνει τὴ νομιμότητα τῶν ἀποφάσεών της. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ἀπόφασή του τὸ Σ.τ.Ε. ἀναφέρεται ἐπανειλημμένως στὶς Συντακτικὲς αὐτὲς Πράξεις καὶ δέχεται τὸν ὄρο τῆς ἀκροάσεως ὡς «ἐξυπακουόμενον», καὶ «ἐγκείμενον» σ' αὐτὲς ἢ ὡς «προβλεπόμενον» καὶ «ἐπιβαλλόμενον» ἀπὸ αὐτὲς τίς Σ.Π.

Εἶναι αὐτὸ ὀρθό; Προτοῦ ὅμως ἐρευνήσουμε τὴν ὀρθότητα αὐτοῦ καὶ δώσουμε τὴ σχετικὴ «ἀπάντηση» κρίνουμε σκόπιμο, γιὰ τὴν πληρέστερη ἐνημέρωση καὶ

ἀντικειμενικότερη διαπίστωση τῶν προβαλλομένων, νὰ παραθέσουμε τὰ χαρακτηριστικότερα τμήματα τῆς ἀποφάσεως τοῦ Σ.τ.Ε., ὑπογραμμίζοντας καὶ τονίζοντας τίς ἀναφερόμενες ἀνωτέρω σχετικὲς ἐκφράσεις (προβλεπόμενον - ἐπιβαλλόμενον κ.τ.λ.). Τὰ τμήματα αὐτὰ ἔχουν ὡς ἐξῆς:

«Ἐπειδὴ ἴσων εἰς τὸ προοίμιον ὅσον καὶ εἰς τὸ παρατεθὲν ἀνωτέρω κείμενον τῆς Σ.Π. 3/74 περιέχεται ἡ διαπίστωση ὅτι ἀπὸ ἐξαετίας, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ τότε Προκαθημένου (τοῦ Ἱερωνύμου) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐφ' ἐξῆς, ἐδημιουργήθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀντικανονικὴ κατάσταση λόγῳ τῆς ἀντικανονικῆς καὶ ἀντισυνταγματικῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐν λόγῳ Προκαθημένου καὶ λόγῳ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἐκλογῆς νέων Ἐπισκόπων ὑπὸ ὄργανον παρὰ νόμῳ συγκεκριμένου, ἦτοι ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου προεδρευομένης ἀπὸ τὸν κριθέντα Ἀρχιεπίσκοπον. Διὰ τῶν αὐτῶν διατάξεων λαμβάνεται περαιτέρω πρόνοια ἀποκαταστάσεως τῆς κανονικῆς τάξεως ἀφ' ἐνός δι' ἐκλογῆς νέου Ἀρχιεπισκόπου ὑπὸ νέας Ἱερᾶς Συνόδου, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ συμμετεῖχον οἱ χαρακτηριζόμενοι ὡς ἀντικανονικοὶ Μητροπολίται, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς λήψεως ὑπὸ τῆς νέας Ἱερᾶς Συνόδου παντὸς μέτρου ἀποβλέποντος εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως συμφώνως πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πληρωσὴν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν. Ἐκ τῶν ρυθμίσεων τούτων συνάγεται, ὅτι καὶ μὲν ἡ ἀντικανονικότης τῶν Μητροπολιτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξελέγησαν κατὰ τὸν ὡς εἴρηται τρόπον, περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦν αἱ διατάξεις αὐταί, προσδιορίζεται εὐθέως εἰς αὐτὴν αὐτὴν τὴν 3/74 Συντακτικὴν Πράξιν, πλὴν ὅμως, προκειμένης ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἀντικανονικῆς ἐκλογῆς διαταραχθείσης κανονικῆς τάξεως παρεσχέθη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον εὐρυτάτη διακριτικὴ εὐχέρεια πρὸς λήψιν παντὸς κατὰ τὴν κρίσιν της προσφόρου μέτρου διὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτὴν, μεταξὺ τῶν ὁποίων προδήλως περιλαμβάνεται ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀντικανονικῶν μητροπολιτῶν, χωρὶς πάντως νὰ ἀποκλείεται ἡ λήψις ἡπιωτέρων μέτρων ἢ καὶ ἡ διατήρησις εἰς τὸν θρόνον (νομιμοποίησις) τῶν μητροπολιτῶν τούτων, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦτο ἤθελε συμβάλλει εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Διὰ τὴν

διαμόρφωσιν δὲ τῆς κρίσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τοῦ πλέον προσηφύρου μέτρου ἀναγκαία ἦτο ἡ προηγουμένη ἀκρόασις τοῦ ἐνδιαφερομένου καὶ ἢ ὑπ' αὐτοῦ παροχὴ σχετικῶν ἐξηγήσεων.

Ἡ ἐπακολοθησασα Σ.Π. 7/74, ἡ ὁποία ἀνατρέχει εἰς τὸν χρόνον ἰσχύος τῆς 3/74 Σ.Π. ὥρισεν δι' Ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι δι' ἐκδηλώσεων καὶ ἐνεργειῶν διαταράσσουν τὴν εἰρήνην καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας δύνανται νὰ κηρύσσονται ἐκπιῶται τοῦ θρόνου, παρεσχέθη δὲ εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἡ δυνατότης νὰ ἀνακαλῆ ἀποφάσεις ληφθείσας κατ' ἐφαρμογὴν τῆς 3 Σ.Π., μετὰ τῶν ὁποίων προδήλως καὶ ἀποφάσεις περὶ κατ' οἰκονομίαν λήψεως ἠπιωτέρων μέτρων ἢ νομιμοποιήσεως τῶν ἀντικανονικῶν μητροπολιτῶν, τέλος ὠρίσθη δι' τυχόν μέχρι τότε ληφθεῖσαι ἀνακλητικαὶ ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἶναι νόμιμοι. Ἐκ τῶν διατάξεων τούτων συνάγεται ὅτι ἡ ἐν λόγῳ Σ.Π. συναρτᾷ τὴν λήψιν τοῦ ὑπ' αὐτῆς προβλεπομένου μέτρου τῆς ἐκπτώσεως πρὸς τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν ἐκάστου ἱεράρχου, γεγονός δὲ ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπιβάλλεται καὶ πάλιν νὰ παρέχεται ἡ δυνατότης εἰς τὸν τελευταῖον νὰ παράσχη ἐξηγήσεις κατόπιν προηγουμένης κλήσεως αὐτοῦ πρὸς ἀκρόασιν.

Συνεπῶς καὶ αἱ δύο Συντακτικαὶ Πράξεις (3 καὶ 7/74), κατὰ τὴν ἐννοίαν των, ὄχι μόνον δὲν ἀποκλείουν ἀλλὰ ἀντιθέτως θεωροῦν ὡς ἐξυπακουόμενον ὅρον διὰ τὴν λήψιν τῶν ὑπ' αὐτῶν προβλεπομένων μέτρων, τὸ ἐκ γενικωτέρας καὶ θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ δικαίου, διασφαλιζούσης τὸ στοιχειῶδες δικαίωμα ὑπερασπίσεως, ἀπορρέον, κατὰ τὸν κρίσιμον ἐν προκειμένῳ χρόνον, δικαίωμα τῆς προηγουμένης ἀκροάσεως παντὸς κρίνομένου προσώπου (πρὸβλ. Σ.Ε. 1811/69). λαμβανομένης δὲ ὑπ' ὄψιν τῆς τοιαύτης γενικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος τούτου, δὲν δύναται νὰ συναχθῆ ἀποκλεισμὸς τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς σιωπῆς τῶν Σ.Π. 3 καὶ 7/74 ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀκροάσεως. Ἀντιθέτως, σταθμιζόμενον τοῦ ἄκρως ἐπαχθοῦς χαρακτήρος τῶν εἰς τὰς Σ.Π. 3 καὶ 7/74 προβλεπομένων μέτρων τῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπομακρύνσεως ἢ ἐκπτώσεως τῶν περὶ ὧν πρόκειται ἱεραρχῶν καὶ μάλιστα διὰ τοὺς ἐν αὐταῖς

προβλεπομένους σοβαροὺς λόγους ἀπομακρύνσεως ἢ ἐκπτώσεως ἀπὸ τοῦ θρόνου των, ἡ ἀξιωματικῶς ἀπλῆς ἔστω ἀκροάσεως ὑφίσταται ὡς ὅρος ἐγκείμενος εἰς αὐτὰς τὰς ἐν λόγῳ Σ.Π., ἡ παράβασις τοῦ ὁποίου συνιστᾷ παράβασιν οὐσιώδους ὅρου προβλεπομένου ὑπὸ τῶν ὡς εἰρηται Σ.Π. (πρὸβλ. Σ.Ε. 1811/69).

Ἐπειδὴ, ἐν προκειμένῳ, ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ φακέλου προκύπτει καὶ δὲν ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ὅτι τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δι' ἧς ἀπεφασίσθη ἡ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπομάκρυνσις τοῦ ἐν λόγῳ μητροπολίτου κατ' ἐπίκλησιν τῶν 3 καὶ 7/74 Συντ. Πράξεων δὲν προηγήθη ἡ κατὰ τ' ἀνωτέρω ἐπιβάλλομένη κλήσις πρὸς ἀκρόασιν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀπόφασις αὕτη εἶναι ἀκυρωτέα διὰ παράλειψιν τοῦ οὐσιώδους τούτου ὅρου τοῦ προβλεπομένου εἰς τὰς ἀνωτέρω Σ.Π.; κατὰ τὸν βάσιμον καὶ παραδεκτικῶς ἤδη προβαλλόμενον σχετικὸν λόγον ἀκυρώσεως, συνακυρωτέον δὲ καθίσταται καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης καὶ ἐπίσης προβαλλόμενον διάταγμα περὶ ἀπομακρύνσεως τοῦ αἰτουῦντος ἐκ τοῦ θρόνου. Κατὰ συνέπειαν ἡ ὑπὸ κρίσιν αἰτήσις πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ, παρέλκει δὲ ὡς ἀλυσιτελής ἡ ἔρευνα τῶν λοιπῶν προβαλλομένων λόγων ἀκυρώσεως».

Μετὰ τὴν παράθεση τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν ἀποσπασμάτων τὸ πρῶτο ἐρώτημα, τὸ ὁποῖο τίθεται εἶναι τὸ ἐξῆς: Πῶς γνωρίζουν, ἢ ἀπὸ ποῦ συμπεραίνουν τὰ μέλη τοῦ Σ.τ.Ε., ὅτι «ἡ ἀξίωσις μιᾶς ἀπλῆς ἔστω ἀκροάσεως ὑφίσταται ὡς ὅρος ἐγκείμενος εἰς αὐτὰς τὰς ἐν λόγῳ Σ.Π.» ἡ παράβασις τοῦ ὁποίου «συνιστᾷ παράβασιν οὐσιώδους ὅρου προβλεπομένου ὑπὸ τῶν ὡς εἰρηται Σ.Π.» καὶ ὅτι «δὲν δύναται νὰ συναχθῆ ἀποκλεισμὸς τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἐκ τῆς σιωπῆς τῶν Σ.Π. 3 καὶ 7/74 ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀκροάσεως»; Μπορεῖ κανένας νὰ ἰσχυρισθῆ μὲ βεβαιότητα τὰ ἀνωτέρω γραφόμενα; Εἶναι πράγματι ἔτσι τὰ πράγματα; Ἐμεῖς πάντως ἀμφιβάλουμε. Καὶ ὄχι μόνον ἀμφιβάλουμε, ἀλλὰ ἀντιθέτως νομίζουμε, ὅτι ἡ διαπιστούμενη «σιωπὴ» εἶναι σκόπιμη, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ὀφείλεται στὴν ἐπίδραση τῶν ἰ. κανόνων, τοὺς ὁποίους εἶδαμε σὲ προηγουμένην παράγραφο, ἢ ἔστω στὴν ἐπίδραση τῆς πράξεως τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ στὴν ἐπέμβαση ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ἀποψη αὕτη στηρίζουμε στὸ γεγονός, ὅτι σὲ ἔκτακτη ἔκδοσις τοῦ ἐπισήμου Δελτίου τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία» τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1974 μὲ

τίτλο «Ἡ ἀλήθεια διὰ τὸ "ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα"», ἐγράφησαν τὰ ἐξῆς διαφωτιστικά, σχετικὰ μὲ τὴ θέσπιση καὶ τὸ σκοπὸ τῶν δύο Σ.Π., ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐπαρκῶς διαφαινομένη ἐκκλησιαστικὴ ἐπίδραση - ἐπέμβαση στὴ σύνταξη αὐτῶν καὶ ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς «σιωπῆς». Συγκεκριμένως ἐγράφετο: «Ἡ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον Κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα κατὰ χροεὸς τὸ χάος, ὅπερ εἶχε δημιουργηθῆ ὑπὸ παρατηθέντος Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τῆς πανηγυρικῆς καταπατήσεως τῶν ἱερῶν κανόνων, προέκρινεν ἐπιβεβλημένην τὴν ἐπάνοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὁλκάδος εἰς τὴν κανονικὴν τάξιν. Ὅθεν καὶ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3/1974 Σ. Πράξεως συνεκάλεσε τὴν πρὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967 ὑφισταμένην κανονικὴν Ἱεραρχίαν καὶ ἀνέθηκε εἰς αὐτὴν τὸ ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κανονικότητος. Ἡ Σύνοδος αὕτη, ἐξαντλήσασα ἀρχικῶς τὰ ὄρια ἀνοχῆς καὶ μὴ τελεσφορήσασα ἐπιεικέα χρωμένη, ἄτε τῶν Ἱερωνομικῶν μὴ στεργόντων εἰς συνεργασίαν ἐν ὁμοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, προήλθεν ἀκολούθως εἰς τὴν λήψιν δραστηκῶν, πλὴν ἀναγκαίων, μέτρων, ὑποβοηθηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐκδοθείσης ὑπ' ἀριθ. 7/1974 Συντακτικῆς Πράξεως». («Ἐκκλησία», σελ. 402α). Καὶ κατωτέρω πάλιν διευκρινίζει («διὰ λογαριασμόν», θὰ λέγαμε τῆς Πολιτείας): «Ἡ ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ.Π. ἐξεδόθη δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ἥτοι διὰ τὴν ἐπιναφῆ τῆς κανονικῆς τάξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» (σελ. 402β). Καὶ πάλιν κατωτέρω: «Τὸ δράμα αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας ἤλθεν ἀλλοῦ ἢ ἡμῶν Συντ. Πράξις, ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 τοῦ 1974» (σελ. 404α).

Στὴ συνέχεια τοῦ κεμένου γίνεται πῶς ἐκδηλῆ ἡ σχέση μεταξὺ ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν παραγόντων στὴ θέσπιση τῶν Σ.Π. Ἔτσι γράφεται: «Σημειωτέον ὅτι ἡ ὑπ' ἀριθ. 3/74 Σ.Π. εἶχεν ἤπιον χαρακτῆρα, ἡ δὲ Ι.Σ.Ι. διὰ τῆς ἀπὸ 18.3.1974 κατ' ἀρχὴν ληφθείσης ἀποφάσεως τῆς ἀνεγνώρισε τοὺς πλείστους τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἱερωνομικῆς παρατάξεως. Οὗτοι ὅμως δὲν ἠθέλον τὴν συμφιλίωσιν, ἀλλὰ τὴν ἐξουσίαν! ... Ἡ στάσις τῶν αὐτῶν, ἥμισα ἐμπρέπουσα εἰς ἀνδρας ἐμφορομένους ὑπὸ γνησίου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, ὡδὴ γησεν εἰς τὴν σκλήρουσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς. Ἐκινήθη ἡ διαδικασία τοῦ ὑπερτάτου Νόμου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τίς ἐστὶν οὗτος; ... Ὁ ὑπερτάτος νόμος, ὁ ὅποιος δέον νὰ καθοδηγῆ πάσας τὰς ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ Λαοῦ. «SA-

LUS POPULI SUPREMA LEX ESTO» (σελ. 404β-405α).

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο γράφεται καὶ κατωτέρω στὸ ἴδιο κείμενο: «Ἡ Ἐκκλησία προνοοῦσα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πιστῶν, χρωμένη δὲ αὐτῷ τῷ ὑπερτάτῳ νόμῳ ἤχθη εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ὑπ' ἀριθ. 7/1974 Συντακτικῆς Πράξεως» (σελ. 405α).

Τὸ τμήμα δὲ αὐτὸ μπορεῖ νὰ συνδυασθεῖ καὶ μὲ τὸ ἐξῆς, τὸ ὁποῖο καὶ διαφωτίζει (πρὸβλ. τὰ «προνοοῦσα» - «ἐλάβεν πρόνοιαν») τὰ πράγματα περαιτέρω: «Παρέμενον ὅμως οἱ ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ Ἱερωνομίου) ἀναβιασθέντες εἰς θρόνους Μητροπολιτικούς. Δι' αὐτοὺς ἐλάβεν πρόνοιαν ἡ ὑπ' ἀριθμ. 3 Σ. Πράξις καὶ εἶτα ἡ 7 ὁμοία. Ἡ Ἐκκλησία ἀνεγνώρισε οἰκονομικῶς τὴν Ἀρχιερωσύνην των, εἰς ὅσους δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρη τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, πού θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα προκειμένου νὰ διασφαλισθῆ ἡ ἐνότης τοῦ σώματος τῆς Ἱεραρχίας καὶ διὰ τὴν μὴ διακινδυνεύσῃ τὴν ἐνότητα ταύτην, ἠρνήθη νὰ ἐμπιστευθῆ αὐτοῖς τὴν διαποιήσανσιν Μητροπολιτικῆς Ἱεραρχίας» (σελ. 409α).

Καὶ προστίθεται ἀκολούθως ἡ ἐξῆς αἰτιολογία: «Οὕτω δυνάμεθα πλέον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐνέργειαν τῆς Ι.Σ.Ι. ἐν σχέσει μὲ τοὺς ἐκπεσόντας δέκα Μητροπολίτας. Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀκριβολογήσωμεν, πρέπει νὰ εἰπωμεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐκθρονίσεως, ἀλλὰ περὶ μὴ ἀναγνώρισεως τῆς καταστάσεως αὐτῶν. Διὰ τὴν λήψιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης δὲν ἐχρειάζετο δίκη, οὐδὲ ἀπολογία. Δὲν ἐκρίθησαν κατὰ βάσιν τὰ πρόσωπα, ἀλλ' ὁ τρόπος ἀναρριχέσεως των εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὁ τρόπος αὐτός, καθ' ὁλοκληρίαν ἀντικανονικός, ἐν συνεκτιμήσει καὶ ἀπάντων τῶν στοιχείων, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ σταθμισθῶσι πρὸς μόρφωσιν γνώμης περὶ ἐνὸς ἐκάστου ἐκ μέρους τῆς κληθείσης νὰ ἀσκήσῃ ἢ ὄχι τὴν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν Ἱεραρχίας τῆς Ἱεραρχίας, δὲν ἀνεγνώρισε. Οἱ ἐκβληθέντες λοιπὸν τοῦ θρόνου των δέκα Μητροπολίται ἐκρίθησαν βασικῶς μὲν διὰ τὸν τρόπον τῆς καταλήψεως τοῦ Μητροπολιτικοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον μέχρι τοῦδε κατεῖχον, τινὲς δὲ ἐπικουρικῶς καὶ διὰ τὸν τρόπον ἀσκήσεως ὑπ' αὐτῶν τῆς ἐπισκοπικῆς διακονίας ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δημιουργίαν κλίματος ἀναταραχῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν τρόπος τῆς ἀναρριχέσεως των ὑπῆρξεν ἀντικανονικός —ἐξελέγησαν ὑπὸ ἀντικανονικῆς Συνόδου, κατέλαβον θρόνους μὴ κανονικῶς κενωθέν-

Η ΠΕΝΘΕΚΤΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΡΓΟ*

Τὸ πρῶτος μέρος τοῦ πιδό πάνω καν. 17 τῆς Χαλκηδόνας ἐπαναλαμβάνεται στὸν καν. 25 τῆς Πενθέκτης. Μὲ αὐτὸν ἐξασφαλίζεται τὸ ἀμετάβλητο τῆς υπαγωγῆς τῶν μὴ ἀστικῶν κοινοτήτων (τῶν «ἀγροικικῶν ἢ ἐγχωρίων παροικιῶν») στὶς ἐπί μέρους ἐπισκοπὲς καὶ μητροπόλεις. Τὸ γεγονός μάλιστα, ὅτι ἡ ἀπαγόρευση μεταβολῆς συνδέεται μὲ τὴν «ἀδίαστον διακαυχῆν» ἐπὶ τριακονταετία (ποῦ ἀποτελοῦσε στὸ ρωμαϊκὸ δίκαιο τὸ διάστημα τῆς «ἀμνημονεῦτου χρόνου παραγραφῆς» (δηλαδὴ τῆς longissimi temporis praescriptio²⁸), ἐνισχύει τὴν ἄποψη, ὅτι ἡ σχέση μεταξὺ ἐπισκόπου καὶ ἐπισκοπῆς περιεῖχε καὶ στοιχεῖα ἐμπραγμάτου δικαίου²⁹. Ὑπὸ τὸ πρίσμα αὐτὸ δὲν ἀποκλείεται νὰ ὀφείλεται ἡ ἐπανάληψη τοῦ κανόνα τῆς Χαλκηδόνας στὸ ὅτι μὲ τὴν 131.6 τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶχε εἰσαχθεῖ ὡς γενικὸς χρόνος παραγραφῆς γιὰ ἀξιώσεις εὐαγῶν οἰκῶν, καὶ γενικότερα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ τρισακονταετία.

Μὲ τὸν καν. 8, στὸν ὁποῖο παρατίθεται ὁ καν. 19 τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, οὐσιαστικῶς ἐπικυρώνεται ἡ ν. 137.4 τοῦ Ἰουστινιανοῦ σχετικὰ μὲ τὸ χρόνο καὶ τὴν συχνότητα συγκλήσεως τῶν ἐπαρχιακῶν

συνόδων. Ἐνῶ δηλαδὴ οἱ κανόνες 5 τῆς Νικαίας, 20 τῆς Ἀντιοχείας, 37 τῶν Ἀποστόλων καὶ 19 τῆς Χαλκηδόνας ὀρίζαν, ὅτι σύνοδοι αὐτῆς τῆς μορφῆς ὀφείλαν νὰ συνέρχονται ὅπωςδήποτε δύο φορές τὸ χρόνο, ὁ Ἰουστινιανὸς μὲ τὴν ν. 123.10 προέβλεψε τὴν σύγκλησίν τους «ἅπαξ ἢ δις», ἐπομένως ἐπέτρεψε νὰ περιορισθεῖ αὐτὴ καὶ σὲ μία μόνο φορά, καὶ ἀργότερα μὲ τὴν ν. 137.4, ποῦ ἀναφέρθηκε πιδό πάνω, καθιέρωσε τὴν ἐτήσια συνάθροιση τῶν ἐπαρχιακῶν ἐπισκόπων. Τοῦ κανόνα αὐτοῦ τῆς Πενθέκτης γίνεται ρητὴ μνεία στὸν καν. 6 τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, γιατί, ὅπως φαίνεται, ἐξακολουθοῦσε ἡ ἐπιταγὴ νὰ παραβιάζεται.

Εἶδαμε, ὅτι στὸν «προσφωνητικὸ λόγον» ἰδιαίτερα τονίζεται ἡ ἀνάγκη νὰ ἐκριζωθοῦν τὰ κατάλοιπα ἰουδαϊκῶν καὶ ἐθνικῶν ἐθίμων. Τέτοια ἔθιμα μποροῦμε νὰ ἀναγνωρίσουμε σὲ ἀρκετοὺς κανόνες τῆς Πενθέκτης. Ἔτσι ὁ καν. 11 ἀπαγορεύει στοὺς χριστιανούς, κληρικούς καὶ λαϊκούς, ὄχι μόνο τὸ νὰ τρώγουν ἰουδαϊκὰ ἄζυμα, ἀλλὰ καὶ γενικότερα κάθε στενότερη σχέση μὲ Ἑβραίους, ἀκόμη καὶ νὰ καταφεύγουν, ἀν ἀρρωστήσουν, στὶς ὑπηρεσίες Ἑβραίων γιατρῶν. Ὁ καν. 33 ἀποδοκιμάζει τὴν συνήθεια — ποῦ χαρακτηρίζεται ὡς ἰουδαϊκὴ — νὰ γίνεται ἡ ἐπιλογή τῶν κληρικῶν μὲ βάση τὸ γένος τους, ἐπιβάλλοντας νὰ ἀναδεικνύονται σὲ λειτουργοὺς ὄχι οἱ προερχόμενοι ἀπὸ ἱερατικὸ γένος, ἀλλὰ οἱ ἄξιοι.

Μὲ τοὺς κανόνες 60, 61, 62, 65, 71 καὶ 94 καταδικάζονται ὅλες οἱ μαγικὲς πρακτικὲς καὶ οἱ μέθοδοι προβλέψεως τοῦ μέλλοντος³⁰, οἱ ἐθνικῆς προελεύσεως

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 100 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

28. Πρβλ. Γ. Πετροπούλου, Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τ. Α' 2η ἐκδ., Ἀθῆναι 1963, σ. 697.

29. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἔθεσε ἡ Ἑλευθερία Παπαγιάννη, Ἐπίσκοπος καὶ ἐπισκοπῆ: Μία σχέση ἐμπραγμάτου δικαίου; XVIIIe Congrès International des études byzantines. Résumés des communications (Μόσχα 1991) 858 ἐπ.

τας— ὁ δὲ τρόπος ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων των καὶ γενικῶς ἡ διαγωγή των ἐξ αὐτῶν ἐναντι τῆς κρατούσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Τάξεως, ἀπεδείχθησαν μὴ συνάδοντα πρὸς τὴν ἀνάγκην εἰρηνεύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἐκρίθη ὅτι οὗτοι δὲν ἦσαν ἄξιοι ὅπως κινήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν τὸν μηχανισμόν λειτουργίας τοῦ θεοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀνεγνωρίσθησαν ὡς κανονικοί, ἀλλ' ἐθεωρήθησαν ὡς μηδέποτε ἐκλεγέντες διὰ τὴν Μητροπολιτικὴν ἔδραν, ἣν ἀντικανονικῶς κατέλαβον. Ὅποτε αὐτομάτως ἐξέπεσαν τοῦ θρόνου των. Ἄρα ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι δὲν

ἐδικάσθησαν καὶ δὲν ἀπελογήθησαν εἶναι πάντῃ ἀβάσιμος. Ἡ Σύνοδος ἀνεγνώρισε τὴν χειροτονίαν των καὶ τὴν Ἀρχιερωσύνην των, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν κατάστασίν των εἰς τὴν Μητροπολιτικὴν ἔδραν. Διὸ καὶ δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ φέρουν τὸν τίτλον τοῦ «πρώην», ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ κανονικοὶ Μητροπολίται, ἀλλ' ἀπένεμμεν αὐτοῖς τίτλους πάλαι ποτὲ διαλαμψασῶν Μητροπόλεων» (σελ. 4096).

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΜΠΟΥΤΜΗΣ
Καθηγητὴς Παν/μίου Ἀθηνῶν

έορτές, όπως π.χ. τὰ «θρουμάλια» καὶ οἱ «νουμηνίες» (ποὺ ρητῶς ἀναφέρονται στοὺς κανόνες 62 καὶ 65)³¹, ἢ τελετές, ἀκόμα καὶ οἱ φαινομενικὰ ἀθώες, ὅπως αὐτὲς τῶν φοιτητῶν τῆς νομικῆς στὴν ἔναρξη καὶ λήξη τῶν μαθημάτων (καν. 71), καθὼς καὶ ἡ χρῆση ἐθνικῶν ὄρκων (καν. 94). Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι οἱ κανόνες αὐτοὶ εἶναι συναφεῖς, ἐπειδὴ ἡ μαγεία καὶ ἡ μαντεία ἀποδοκιμάσθηκαν ἀπὸ τοὺς Πατέρες ὡς μορφές εἰδωλολατρείας. Ἀποδοκιμασία μαγείας καὶ μαντείας συναντάμε, μὲ πολὺ λεπτομερεῖς ἀναφορές, καὶ σὲ ἕνα πολὺ προγενέστερο κείμενο, δηλαδὴ στίς Ἀποστολικὲς Διαταγές 8.32.11³². Ἐπίκληση ὅμως τοῦ κειμένου αὐτοῦ δὲν γίνεται στοὺς οἰκείους κανόνες τῆς Πενθέκτης. Ὁ λόγος δὲν εἶναι δύσκολο νὰ βρεθεῖ, ἀν σκεφθεῖ κανεὶς, ὅτι τὸ κείμενο αὐτὸ ἀποδοκιμάσθηκε ἀπὸ τὴν ἴδια αὐτὴ σύνοδο ὡς νοθευμένο ἀπὸ αἰρετικούς. Ἡ σύγκριση πάντως τοῦ χωρίου τῶν Διαταγῶν μὲ τὸν ἀντίστοιχο κανόνα τῆς Πενθέκτης ὁδηγεῖ σὲ συμπέρασμα, ὅτι ὑπῆρχε μία μορφή συνεχείας στίς ἀκολουθούμενες πρακτικές, παρὰ τὸ μεγάλο χρονικὸ διάστημα ποὺ στὸ μεταξύ εἶχε διαρρεύσει. Στὴν καταπολέμηση τῆς μαγείας εἶναι ἀφιερωμένοι πολλοὶ κανόνες Πατέρων τοῦ 4ου αἰῶνα (Μ. Βασιλείου καὶ Γρηγορίου Νύσσης). Ἀπὸ τὴ σύγκριση τῶν κανόνων αὐτῶν μὲ τοὺς σχετικούς κανόνες τῆς Πενθέκτης διαπιστώνεται: στοὺς τελευταίους μία τάση ἡπιότερης ἀντιμετώπισης τῶν παραβατῶν τακτικῆ ποὺ ἐνδεχομένως ἐρμηνεύεται ἀπὸ τίς εἰδικές συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦσαν κατὰ τὸν 7ο αἰῶνα³³.

Ἄρκετὰ μεγάλος ἀριθμὸς κανόνων τῆς Πενθέκτης συνόδου ἀφορᾶ τὴ λειτουργικὴ πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται γιὰ τοὺς κανόνες 31, 59, 64, 70, 75, 78-81, 84, 90 καὶ 95 ποὺ ἀναφέρονται: στὴν τέλεση λειτουργικῶν πράξεων μέσα σὲ οἰκιακὸ εὐκτήριο οἶκο (ἐπιβάλλοντας, κατὰ τροποποίηση τοῦ καν. 58 Λαοδ., τὴν προηγούμενη ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου, ἀλλὰ μὲ ἀπόλυτη ἀπαγόρευση τελέσεως βαπτίσματος)³⁴ (καν. 31, ποὺ οὐ-

σιαστικῶς ἐπικυρώνει τὴ ν. 58 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔτ. 537, καὶ καν. 59), στὸ κήρυγμα ἀπὸ λαϊκοὺς (καν. 64' πρὸλ. καὶ καν. 33) καὶ στίς ὀμιλίες τῶν γυναικῶν στὴ διάρκεια τῆς θ. λειτουργίας (καν. 70), στὴ δογματικὴ προετοιμασία τῶν κατηχομένων (καν. 78 = καν. 46 Λαοδ.)³⁵, στὴν ἀπαγόρευση νὰ τιμᾶται ἡ λοχεία τῆς Θεοτόκου (καν. 79), στὴν ὑποχρέωση τακτικῆς συμμετοχῆς στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς κοινότητος (καν. 80), στὴν ἀπαγόρευση προσθηκῶν στὸν Τρισάγιο ὕμνο καὶ στὴν ἐπιταγή, νὰ εἶναι οἱ ψαλμωδίες τῶν πιστῶν μελωδικές (καν. 81 καὶ 75), στὴν ἀνάγκη βαπτίσεως τῶν νηπίων σὲ περίπτωσι ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὸ ἂν πράγματι ἔχει τελεσθεῖ δάπτισμα (καν. 84 πρὸλ. καὶ καν. 72 Καρχ.)³⁶, στὴ γονυκλισία κατὰ τίς Κυριακές (καν. 90' πρὸλ. καὶ καν. 15 Πέτρου Ἀλεξ. καὶ 20 Νικαίας), καὶ στὴ διαδικασία ἐπιστροφῆς τῶν αἰρετικῶν στὴν Ὀρθοδοξία (καν. 95). Μὲ τὸν τελευταῖο αὐτὸ κανόνα συμπληρώθηκε τὸ περιεχόμενο τοῦ καν. 7 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς συνόδου (πρὸλ. καὶ καν. 19 τῆς Α').

Στενὴ συνάφεια μὲ τοὺς παραπάνω κανόνες παρουσιάζει μία ἄλλη ὁμάδα κανόνων, οἱ ὁποῖοι ἀφοροῦν εἰδικῶς τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας. Στὴν ὁμάδα αὐτὴ ἀνήκουν οἱ κανόνες 28, 32, 52, 57, 58, 83, 99 καὶ 101, μὲ τοὺς ὁποίους εἰσάγονται οἱ ἐξῆς ἀπαγορεύσεις: προσφορᾶς σταφυλιῶν, μελιῦ ἢ γάλακτος (καν. 28, 57' πρὸλ. καὶ καν. 3-4 Ἀποστ. καὶ 37 Καρχ.), ἀναμίξεως νεροῦ στὸν οἶνο (καν. 32' πρὸλ. καὶ καν. 37 Καρχ.), μεταδόσεως τῆς θεῆς Κοινωνίας σὲ νεκροὺς (καν. 83' πρὸλ. καὶ καν. 18 Καρχ.) ἢ ἀπὸ λαϊκοὺς εἰς ἑαυτοὺς (καν. 58), προσφορᾶς ψημῶν τεμαχιῶν κρέατος πρὸς τοὺς ἱερεῖς μέσα στὸ θυσιαστήριον (καν. 99), καθὼς καὶ τῆς μεταλήψεως ἄχι ἀευθείας διὰ τοῦ στόματος τῶν πιστῶν, ἀλλὰ διὰ μέσου εἰδικῶν σκευῶν (καν. 101). Ἐπίσης καθορίσθηκε, πότε τελεῖται ἡ θεῖα λειτουργία μὲ προηγουμένως θεία δῶρα (καν. 52' πρὸλ. καὶ καν. 51 Λαοδ.).

Πολλοὺς ἀπὸ τοὺς παραπάνω κανόνες τῆς Πενθέκτης ἔχει περιλάβει ὁ Ἱ. Καρμίρης στὰ «Δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας», ἐπειδὴ φρονεῖ —καὶ ὀρθῶς— ὅτι ἔχουν δογματοσυμβολικὸ χαρακτήρα³⁷.

κανόνων 31 καὶ 59, βλ. Π α Ὡ λ ο ν Σ ο υ η δ ῖ α ς, ὁ.π. (σημ. 1) σ. 292 ἐπ.

35. Ἡ ἐπανάληψη τῆς ἐπιταγῆς ἐπιβαλλόταν προφανῶς ἀπὸ τίς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις τῆς μαζικῆς προελεύσεως (ἀσφαλῶς χωρὶς ἐπαρκῆ προετοιμασία) ἐθνικῶν ὁμάδων τοῦ πληθυσμοῦ στὸ Χριστιανισμὸ, ποὺ ὑπαινίσσεται ὁ L a u r e n t, ὁ.π. σ. 19.

36. Βλ. τὴν προηγούμενη σημείωση.

37. Ἱ. Κ α ρ μ ῖ ρ η, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα

30. Βλ. Σ π. Ν. Τ ρ ο υ ἰ ἄ ν ο υ, Ἡ μαγεία στὰ βυζαντινὰ νομικὰ κείμενα, Πρακτικὰ τοῦ Α' Διεθνoῦς Συμποσίου «Ἡ καθημερινὴ ζωὴ στὸ Βυζάντιο» (Ἀθῆνα 1989) 551-572 (ἔδῳ 561 ἐπ.).

31. Βλ. F. R. T r o m b l e y, The Survival of Paganism in the Byzantine Empire during the Pre-Iconoclastic Period (540-727), University of California (ιδ. διατρ.), Los Angeles 1981 (ποὺ γνωρίζω μόνον ἀπὸ παραπομπή).

32. Βλ. τὴν ἔκδοση τοῦ M. M e t z g e r, Les Constitutions Apostoliques, τ. III [Sources chrétiennes, 336], Paris 1987, σ. 238.

33. Βλ. V. L a u r e n t, L'oeuvre canonique du concile in Trullo (691-692) source primaire du droit de l'eglise orientale, Rev. Et. Byz. 23 (1965) 7-41 (ἔδῳ 19).

34. Ὡς πρὸς τὴν κατὰ ὀρισμένες ἐκδόσεις ἀντίθεση τῶν

Χαλαρότερη συνάφεια πρὸς τοὺς σχετικούς μὲ τὴ λειτουργική καὶ τὴ μυστηριακὴ ζωὴ ἔχουν οἱ κανόνες πού ἀφοροῦν τῇ νηστεία. Ἔτσι ἀπαγορεύεται ἡ κατάλυση τῆς νηστείας κατὰ τὴ Μ. Πέμπτη (καν. 29· πρβλ. καὶ καν. 50 Λαοδ., καθὼς καὶ καν. 41 Καρχ. πού τροποποιεῖται), ἡ τήρηση νηστείας κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὶς Κυριακὲς πλὴν τοῦ Μ. Σαββάτου (καν. 55· πρβλ. καὶ καν. 64 Ἀποστ.), ἡ κατανάληση ζωικῶν τροφῶν σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς (καν. 56) ἢ τροφῶν μὲ αἷμα γενικῶς (καν. 67· πρβλ. καὶ καν. 63 Ἀποστ.), καὶ καθορίζεται ὁ χρόνος τῆς λήξεως τῆς νηστείας κατὰ τὴ νύκτα τοῦ Μ. Σαββάτου (καν. 89· πρβλ. καὶ καν. 1 Διονυσίου Ἀλεξ.)³⁸.

Ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς κανόνων, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἐνότητα, εἶναι ἀφιερωμένους στὸ δίκαιο τοῦ γάμου καὶ τῶν γενετήσιων σχέσεων γενικότερα. Γιὰ λόγους συστηματικούς εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνομε δύο ὑποενότητες, κανόνες δηλαδή πού ἀφοροῦν τὸ γάμο τῶν κληρικῶν καὶ κανόνες πού ἀφοροῦν τὸ γάμο τῶν λαϊκῶν.

Στοὺς κληρικούς ἀναφέρονται οἱ κανόνες 3-6, 12, 13, 26 καὶ 30. Βασικὸ μεταξὺ αὐτῶν θεωρῶ τὸν καν. 13, μὲ τὸν ὁποῖο ἀποδοκιμάσθηκε —ἔχι θεαίως ὡς πρὸς τοὺς ἐπίσκοπους— ἡ ἐπικρατοῦσα στὴ Δύση ἀγάμια τοῦ ἀνωτέρου κλήρου καὶ θεσπίσθηκε ὀριστικά, ὅτι ὑποδιάκονοι, διάκονοι καὶ πρεσβύτεροι συνεχίζου καὶ μετὰ τὴ χειροτονία τὴ συμβίωση μὲ τὶς γυναῖκες τους. Γίνεται στὸν κανόνα, ὅπως εἶναι φυσικό, ἐπίκληση κανόνων τῆς Καρχηδόνας, πού ἐπιβάλλου ἐγκράτεια σὲ ὅσους λειτουργοῦν μέσα στὸ θυσιαστήριο. Πρόκειται γιὰ τοὺς κανόνες 3, 4, 25 καὶ 70, οἱ ὁποῖοι στὴν πραγματικότητα τροποποιοῦνται, γιατί ἐρμηνεύονται ἀθηντικῶς κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἡ ὑποχρέωση ἐγκράτειας νὰ ἀναφέρεται μόνο στὶς ἡμέρες, κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ κληρικοὶ ὀφείλου νὰ ἀσκήσου τὰ τελετουργικά τους καθήκοντα. Ἡ ὑποχρέωση αὐτὴ ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς παράγοντες πού ὀδήγησαν στὴν καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τοῦ «ἐβδομαδαρίου» ἢ «ἐβδομαρίου»³⁹. Στὸ τέλος τοῦ καν. 13 παρατίθεται τὸ κείμενο τοῦ καν. 5 τῶν Ἀποστόλων, πού ἀπειλεῖ μὲ ἀφορισμὸ καί, ἐνδεχομένως, μὲ καθάρση ὅσους κληρικούς ἐκδιώκου τὶς

γυναῖκες τους «προφάσει εὐλαβείας». Ἡ παράθεση ὁμῶς γίνεται μὲ μία σημαντικὴ παράλειψη: Ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνα ἔχουν ἀπαλειφθεῖ οἱ ἐπίσκοποι — γιὰ λόγους πού θὰ ἐκτεθοῦν πιὸ κάτω.

Μὲ τοὺς κανόνες 3 καὶ 26 εἰσάγονται μεταδατικές ρυθμίσεις ὡς πρὸς τοὺς κληρικούς (πλὴν ἐπισκόπων) πού παραβίασαν κανονικὲς ἀπαγορεύσεις σχετικὲς μὲ τὸ γάμο, εἴτε δηλαδή συνῆψαν δεῦτερο γάμο, εἴτε πρῶτο μὲν, ἀλλὰ μετὰ τὴ χειροτονία, εἴτε νυμφεύθηκαν χήρα, εἴτε παρέδλεψαν ἀπὸ ἀγνοία ὁποιοδήποτε ἄλλο κώλυμα. Οἱ συνέπειες κλιμακώνονται κατὰ περίπτωση. Ἄν πάντως ἔχει ἐπιδειχθεῖ ἀπὸ τὸν παραβάτη μετάνοια καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεση θεαίως, ὅτι ἔχει λυθεῖ στὸ μεταξὺ ὁ ἀποδοκιμαζόμενος γάμος, ἐπιβάλλεται ἰσόβια ἀργία, ἀλλὰ ἐπιτρέπεται στὸν κληρικὸ νὰ μετέχει μόνον τῆς τιμῆς τοῦ βαθμοῦ του (πρβλ. καὶ καν. 27 Μ. Βασιλείου). Εἰδικῶς ὁμῶς γιὰ ὄσους συνῆψαν γάμο μετὰ τὴ χειροτονία, ἢ προηγουμένως μὲν, ἀλλὰ μὲ χήρα, εἰσάγεται —κατ'οἰκονομία θέβαια— μία πολὺ ἀξιοπρόσεκτη ρύθμιση: Μετὰ τὴν ἔκτιση ποινῆς ἀργίας (τῆς ὁποίας ἡ διάρκεια δὲν καθορίζεται) ἀποκαθίστανται στὸ ἀρχικὸ του status, ἀλλὰ χωρὶς τὴ δυνατότητα ἐξελίξεως σὲ ἀνώτερο βαθμὸ. Γιὰ νὰ μὴν ὑπάρξουν ὁμῶς ὁποιοδήποτε παρανοήσεις, ἐπαναλαμβάνεται ρητῶς στὸν καν. 6 τὸ κείμενο τοῦ 26ου ἀποστολικοῦ κανόνα, πού ἀπαγορεύει τὴ σύναψη γάμου στοὺς ἤδη κληρικούς. Ἐπειδὴ δὲ εἶχαν ἀνακύψει ὀρισμένες ἀμφιβολίες ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνεία τοῦ τελευταίου αὐτοῦ κανόνα, διευκρινίζεται ὅτι ἡ ἀπαγόρευση ἀφορᾷ ὑποδιάκονους, διακόνους καὶ πρεσβυτέρους⁴⁰.

(Συνεχίζεται)

ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΤΡΩΙΑΝΟΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου

40. Σχετικὰ μὲ τὴν ἐρμηνεία τῶν κανόνων πού ἀφοροῦν τὸ δίκαιο τοῦ γάμου τῶν κληρικῶν ἐνδιαφέρον παρουσιάζει (παρὰ τὶς ἀρκετὲς ἀδυναμίες τῆς) ἡ πραγματεία τοῦ R. M. T. Clo-lij, Married Clergy and Ecclesiastical Continen- ce in Light of the Council in Trullo (691), *Annuaire Historiae Conciliorum* 19 (1987) 71-230, 241-299.

τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Α', 2η ἐκδ., ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 226 ἐπ.

38. Βλ. γενικῶς Βλ. Φεϊδᾶ, *Νηστεία*, ἀναφορὰ εἰς μνήμην Μητροπολίτου Σάρδων Μαξίμου, 1914-1986», τ. Ε' (Γενεὴ 1989) 57-95.

39. Βλ. σχετικῶς Σπ. Τρωϊάνου, Περὶ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κλήρου τῆς Μ. Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα. Ἀνέκδοτον «ὕπόμνημα» τοῦ πατριάρχου Ἀντωνίου Γ', Δίπτυχα 1 (1979) 37-52 (ἐδῶ 45 ἐπ.).

Πρόσφατα ἐκυκλοφόρησε δίχρωμο τὸ

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

σὲ 12η ἐκδοση, μὲ νέα στοιχειοθεσία, μεγαλύτερα καὶ πολλὰ εὐανάγνωστα γράμματα καὶ χρυσόδετο.

Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Έπικαιρες αναφορές σε καιρία έθνικά θέματα

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ι. ΑΝΘΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.

Πολύ ανησυχητικά είναι τα πρόσφατα γεγονότα γύρω από τα θόρεια σύνορα της Ελλάδος, και μάλιστα στη γειτονική μας Γιουγκοσλαβία, μετά τη διαίρεση ή διάλυση της οποίας αναπτύχθηκαν διάφορα «έθνικά» κρατίδια ή δημοκρατίες, όπως των Σκοπίων, της Κροατίας, της Σλοβενίας κ.ά. Το νεοσύστατο κρατίδιο των Σκοπίων επιμένει, έντελώς όμως ανιστόρητα, να... «αυτοθαπτισθεί» ως «Μακεδονική Δημοκρατία...» και όχι Δημοκρατία των Σκοπίων ή άλλως πως! Έτσι ήλθε και πάλι στην επικαιρότητα το παλαιό «Μακεδονικό ζήτημα»!

Ός γνωστόν, «Μακεδονικές διεκδικήσεις» υπήρχαν και παλαιότερα από τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία (βλέπε Χάρτες). Τώρα το θέμα παίρνει μιὰ άλλη, κάπως «ευρωπαϊκή» μορφή, που είναι ανθελληνική και μάλιστα πολύ ύπουλη! Δυστυχώς και πάλι «κάποιοι φίλοι» μας της ΕΟΚ υποστηρίζουν ή και παρακινούν τις ύποπτες δλέψεις των Σκοπίων έναντιον της ελληνικώτατης Μακεδονίας. Πρώτοι και «καλύτεροι» και πάλι οι Ρωμαιοκαθολικοί (το Χριστιανικό Βατικανό, φεΰ!), έπειτα έρχονται οι Ίσλαμιστές - Τουρκοί, τους οποίους (αν και μη Χριστιανούς!) τους υποστηρίζουν «Χριστιανικά» κράτη της Εϋρώπης (Άγγλία, Γερμανία, Ίταλία...). Η στάση τους είναι «φιλοτουρκική», πολύ ύποπτη, «άντιχριστιανική», και μάλιστα ανθελληνική. Προσβάλλουν την Ίστορία, την Ελλάδα, την έθνική μας συνείδηση και αξιοπρέπεια! Όλως παραδόξως στηρίζουν το άμφιλεγόμενο κρατίδιο των Σκοπίων (του 1991!), προσβάλλοντας και άδικώντας την Μητέρα της Εϋρώπης, την Ελλάδα, με Ίστορία πάνω από 5.000 έτων!

Έρωτοτροπιώντας προς το Ίσλάμ, γίνονται άμήτορες και άγάδελφοι. Το «αίώνιον αίσχος» θά τους συνοδεύει και πάλιν! Δέν λησμονούνται ποτέ τα μοιραία ανθελληνικά γεγονότα, όπως: οι έπαίσχυντες Σταυροφορίες με την Άλωση της ΚΠόλεως, ή Μικρασιατική Καταστροφή, το Κυπριακό, το Μακεδονικό, το Θρακικό, το Άλβανικό, κ.λπ., κ.λπ. Ίδου μερικά ιστορικά «άισχη» της Δύσεως ή και της «κοινής φίλης» Άμερικής έναντιον της ΕΛΛΑΔΟΣ, της Μητρός των Φώτων και του Πολιτισμού της Εϋρώπης!... Έτσι, οι

κοντινοί ή μακρινοί «φίλοι μας» προσπάθησαν κατά καιρούς να περιορίσουν ή και να «σθήσουν» την Ελλάδα από το Χάρτη... Η «Ίστορία» αυτή συνεχίζεται και οι Έλληνες έμειναν δυστυχώς όλοι και χωρίς πραγματικούς φίλους! Χρειάζεται άφύπνιση, έγρήγορση και έπαγρύπνηση των Παγγελλήνων, και μάλιστα ένότητα και όμολογία. «Οί καιροί ού μενετοί... γυν ύπερ πάντων Άγών!»! Ό άγώνας άφορά όλους μας!

Στις πρόσφατες ύποπτες δλέψεις των Σκοπιανών —διά των Εϋρωπαϊων φιλότουρκων— έναντιον της έδαφικής άκεραιότητας της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, όρθως άντέδρασαν και άντιδρούν οι Παγγελνες: το Ύπουργείο Έξωτερικών, ή Όρθόδοξη Έκκλησία, όλα τα Κόμματα της Ελλάδος, οι όπου γής Έλληνες του Έξωτερικού. Ύπάρχει ΕΘΝΙΚΗ ΟΜΟΨΥΧΙΑ εν προκειμένω (ετυχώς!).

Ός γνωστόν, για το Έθνικό αυτό θέμα γράφηκαν και ειπώθηκαν πολλά (βλέπε Έφημερίδες - Περιοδικά, κυρίως του Δεκεμβρίου 1991 και του Ίανουαρίου 1992). Τονίσθηκε —βάσει ιστορικών δεδομένων— ότι: με την άναγνώριση της λεγόμενης «Μακεδονικής Δημοκρατίας» των Σκοπιανών θίγεται καιρία ή Ελλάδα, πλαστογραφείται ή Ελληνική Ίστορία, προσβάλλονται τα άπαράγραφα έθνικά δικαιώματα των Ελλήνων της Μακεδονίας! Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη προσοχή ως προς την ύποπτη όνομασία «Μακεδονική Δημοκρατία». Η ΕΟΚ πρέπει να άντιδράσει καιρία, διαφορετικά φέρει τεράστιες ιστορικές εϋθύνες! Οι ταραχές είναι αναπόφευκτες. Οί «Μακεδονικές» δλέψεις των Σκοπιανών είναι προφανείς. Κινδυνεύει ή ασφάλεια και ή ειρήνη! Το θέμα είναι λεπτό και πολύ σοβαρό και θά πρέπει να εϋαισθητοποιηθούν και να άντιδράσουν όλοι οι Όρθόδοξοι, και μάλιστα οι Έλληνες του Έσωτερικού και του Έξωτερικού. Ό κίνδυνος είναι «επί θύραις»...

Η έπαίσχυντος Ρωμαιοκαθολική Ούγία του Βατικανού, ό «δούρειος ίππος του Παπισμού», έπεμβαίνει άδίστακτα στις Όρθόδοξες Βαλκανικές χώρες και στην Όρθόδοξη Ρωσία, άμέσως μετά τα πρόσφατα γεγονότα των Όρθόδοξων γειτόνων μας. Η πρσοπαγάδα όργιάζει σήμερα! Καταπιέζει και παραπλα-

νει τούς Ὀρθοδόξους... Ἡ Οὐνία καὶ τὸ Ἰσλάμ προσπαθοῦν γὰ «συμπλέουν» καὶ πάλιν, παίζοντας ἓνα ἐπικίνδυνο «παιχνίδι» στὰ Σκόπια, μὲ τὴν δῆθεν «Μακεδονικὴ Δημοκρατία». Χαρακτηριστικὸς εἶναι π.χ. ὁ τίτλος «Φάκελος τοῦ Μακεδονικοῦ» τοῦ «Βήματος» τῆς 19ης Ἰανουαρίου 1992 (σελ. 12 - 17) καὶ τῆς 9ης Φεβρουαρίου 1992 (σελ. 24 - 27), καθὼς καὶ τὸ εἰδικὸ ἀφιέρωμα τῆς «Καθημερινῆς» τῆς 19ης Ἰανουαρίου 1992 (σελ. 1-30), μὲ τίτλο «Μακεδονία. Ἱστορικὴ ἐπισκόπηση». Βλέπε ἐπίσης καὶ τὸ ἐξαίρετο κείμενο τοῦ ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΣ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (20. 1.92), τὸ ὁποῖο παρατίθεται αὐτοῦσιο στὸ τέλος τοῦ παρόντος. Ὅλα αὐτὰ —καὶ τόσα ἄλλα!— εἶναι ἱστορικὲς κραυγὲς ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ τῶν Ἐπιστημόνων, τοῦ Πνευματικοῦ κόσμου, τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γενικότερα.

II. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ.

Ὅλα τὰ ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερα. Ὡς γνωστόν, πολὺ πλούσια εἶναι καὶ ἡ σχετικὴ Βιβλιογραφία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἰδιαίτερα σημειῶνω μερικὰ μόνο μεγάλα ὄνόματα Μακεδονολόγων ἐπιστημόνων, ὅπως π.χ. 1) τοῦ ἐκ Μόσχας Ἰωάν. Πετρῶφ, 2) τοῦ Μ. Γ. Δημίτσα, 3) τοῦ Χρ. Ν. Πέτρου - Μεσογειτή, Γ. Βακαλάκη, 4) τοῦ Μ. Ἀνδρονίκου, 5) τοῦ Ἀπ. Βακαλοπούλου, 6) τοῦ Σ. Πελεκανίδου, 7) τοῦ Ν. Μουτσοπούλου, 8) τοῦ Δ. Ζακυθηνοῦ, 9) τοῦ Κ. Ἀμάντου, 10) τοῦ Κ. Παπαρηγοπούλου (Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. Α') καὶ πολλῶν ἄλλων, ζώντων ἢ τεθνεώτων, εἰδικῶν ἐπιστημόνων (βλέπε Βιβλιογραφία μὲ τούς πλήρεις τίτλους τῶν ἔργων τους).

Ἀπὸ τὰ πορίσματα τῶν Μακεδονικῶν Ἐρευνῶν διαπιστώνεται ὅτι: Ἡ Μακεδονία εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων μέχρι καὶ σήμερα. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Μακεδονίας εἶναι Ἑλληγες «ἀπὸ καταβολῆς κόσμου», καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ 3.000 πρὸ Χριστοῦ μέχρι καὶ σήμερα. Ἔτσι, ὅσους αἰῶνες ὑπάρχει ἡ Ἑλλάδα, ὡς Ἔθνος - Κράτος, ἄλλους τόσους αἰῶνες μαρτυρεῖται καὶ ἡ ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας μας, ἀφοῦ Μακεδονία εἶναι ἡ ἴδια ἢ Ἑλλάδα!

Αὐτὸ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ ὅλες τίς Ἱστορικὲς καὶ Ἀρχαιολογικὲς πηγές καὶ μάλιστα: ἀπὸ τὰ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα (ἀρχαῖα κτίρια, τάφοι, ἐπιγραφές, νομίσματα κ.λπ.) τοῦ εὐρύτερου Μακεδονικοῦ χώρου,

ὅπως εἶναι π.χ. οἱ πολὺ ἀξιόλογες περιοχὲς τῆς Πέλλας, τῆς Βεργίνας, τοῦ Δίου, τῆς Ὀρεστιάδος (Καστοριάς), τῆς Χαλκιδικῆς, τῶν Φιλίππων, τῆς Θάσου, καὶ μάλιστα τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ σημερινή «Γιουγκοσλαβική» καὶ «Βουλγαρική» Μακεδονία (βλέπε π.χ. τούς δύο παρατιθέμενους Χάρτες τῆς Μακεδονίας). Σημειωτέον ὅτι σ' ὁλόκληρο τὸ γεωγραφικὸ χῶρο τῆς Μακεδονίας ὑπάρχουν ἑλληνικότητα Μνημεῖα, ἔστω καὶ ἂν αὐτὰ θρῖσκονται σήμερα σὲ Γιουγκοσλαβικὰ ἢ σὲ Βουλγαρικὰ χέρια! Δυστυχῶς τὰ Μνημεῖα αὐτὰ ἀλλοιώνονται συνεχῶς γιὰ τούς γνωστὸς «ἐθνικιστικὸς» σκοπὸς. Ἔτσι παραποιεῖται ἡ Ἱστορία μὲ τὴν παραχάραξη ἢ καὶ τὸ «σθήσιμο» τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν, οἱ ὁποῖες ἀντικαθίστανται μὲ ἐπιγραφές ἢ γράμματα τῆς Σλαβικῆς γλώσσας (παραλλαγὴ τοῦ Κυρίλλειου ἀλφαβήτου). Αὐτὸ παρατηρεῖται κυρίως σὲ τοιχογραφημένες Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τῆς Βουλγαρικῆς καὶ τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας, ποὺ ἦταν ἀνέκαθεν σημαντικὲς Βυζαντινὲς - Ἑλληνικὲς ἐπαρχίες (βλέπε καὶ τούς σχετικὸς Χάρτες). Τὸ ἱστορικὸ παράλογο εἶναι ὅτι: ἀντὶ ἡ Ἑλλάδα γὰ διεκδικεῖ ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴ Μακεδονία (Βουλγαρικὴ καὶ Γιουγκοσλαβική), οἱ ὄθριοι γείτονές μας ἐπιβουλεύονται ἢ καὶ ἔχουν ὑποπτες βλέψεις ἐναντίον τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ τμήματος τῆς Μακεδονίας, μὲ ἀπώτερο βέβαια σκοπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὸ Θερμαϊκὸ κόλπο, τὴν πατρίδα δηλαδή τοῦ Φιλίππου, τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀριστοτέλη!

Ἀνάλογα συμπεράσματα ἐξάγονται καὶ ἀπὸ: α) τὴ Γλώσσα, ποὺ εἶναι πάντοτε ἡ ἑλληνικὴ (ἀρχαία καὶ νεότερη), β) τὴ Θρησκεία (Προελληνική, Πάνθεον τοῦ Ὀλύμπου, Χριστιανική), γ) τὴ μακραίωνη Ἱστορικὴ Παράδοση (Ἑλληνικὸς βίος, ἥθη - ἔθιμα, κοινοὶ Ἀγῶνες, κοινὰ ἑλληνικὰ ἰδεώδη κ.λπ.), δ) τὴν Πολιτιστικὴ Παράδοση γενικότερα, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν Τέχνη (Ἀρχαία, Παλαιοχριστιανική, Βυζαντινὴ, Μεταβυζαντινὴ καὶ Νεότερη). Σημειωτέον ὅτι σ' ὁλόκληρη τὴ Μακεδονία ὑπάρχουν πολλὰ καὶ ἀξιόλογα Μνημεῖα καὶ Ἔργα Τέχνης ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν περιόδων (Προχριστιανικὰ καὶ Χριστιανικὰ). Εὐτυχῶς γιὰ τὰ Μνημεῖα τῆς εὐρύτερης Μακεδονίας ὑπάρχουν πολὺς καὶ ἀξιόλογες μελέτες, μονογραφίες, ἄρθρα κ.λπ.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΑΝΤΟΥΡΑΚΗΣ
Καθηγητὴς Παν/μίου - Ἀρχαιολόγος

ΑΙ ΕΚ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΩΤΩΝ ΕΝ ΤΗ Π. ΔΙΑΘΗΚΗ

Ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ ἱεροῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὴν ὁποῖαν διενήργησα πρὸς ἀνεύρεσιν σχετικῶν πρὸς τὸ θέμα πληροφοριῶν, προέκυψαν στοιχεῖα τινα, ἅτινα ταξινομηθέντα καὶ ἐν προκειμένῳ ἀξιολογηθέντα ἐκτίθενται κατωτέρω ὡς ἑξῆς:

Κακώσεις ὠτων πρὸς κατοχύρωσιν ἐκουσίας ἰσοδίου δουλείας.

Ἀναφέρονται διατρήσεις τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτός εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ Ἑβραῖος δούλος δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἐπίσης Ἑβραῖον κύριόν του μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ἑξαετοῦς διαρκείας ὑποχρεωτικῆς δουλείας του. Συγκεκριμένως, ἐὰν «Ἑβραῖος ἢ Ἑβραία» λόγῳ οἰκονομικῶν ἀναγκῶν καθίσταντο δούλοι εἰς Ἑβραῖον, οὗτοι ὑπεχρεοῦντο νὰ παραμείνωσιν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἐπὶ «ἕξ ἔτη»¹ καὶ κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος ὁ ὡς εἴρηται αὐθέντης των ὑπεχρεοῦτο νὰ τοὺς ἀπελευθερώσῃ. Ἐὰν ὅμως οἱ ἐν λόγῳ δούλοι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀντὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς των ταύτης ἐπεθύμουν τὴν ἰσόδιον παράτασιν τῆς ἐν προκειμένῳ δουλείας θὰ ἔπρεπε ὁ ὡς ἄνω αὐθέντης των μετὰ τινα διαδικασίαν νὰ τρυπήσῃ «τὸ οὖς» των «τῷ ὀπητίῳ», τουτέστι δι' εἰδικοῦ γύσσοντος ὄργανου, ἵνα οὗτοι καταστῶσιν οὕτω δούλοι «αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα»².

Κακώσεις ὠτων πρὸς καλλωπισμόν.

Ἡ παρ' ἀρχαίους Ἰσραηλίταις χρησιμοποίησις κοσμητικῶν τροχίσκων (σκουλαρικῶν) «ἐπὶ τὰ ὦτα»³, ἀσφαλῶς προϋπέθετε τὴν δι' αἰχμηροῦ ἐπίσης ὄργανου διάτρησιν τοῦ λοβοῦ τοῦ ὡς ἄνω πτερυγίου.

Κακώσεις ὠτων ἐκ πολεμικῶν αἰτίων.

Ἐκ τῆς προφητείας: τὰ «ὦτά σου ἀφελούσι»⁴, προ-

κύπτει, ὅτι μίαν ἐκ τῶν τιμωριῶν, αἵτινες ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων ἐναντίων τῶν ὑπ' αὐτῶν ἠττημένων Ἰσραηλιτῶν, ἀπετέλει καὶ ἡ ἀποκοπὴ τῶν πτερυγιῶν τῶν ὠτων.

Μῶμος ἢ δι' ἀποκοπῆς ἑλλειψίς τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτός.

Ὡς μῶμος διὰ τὸν παθόντα χαρακτηρίζεται ἡ δι' ἀποκοπῆς ἑλλειψίς τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτός, ἀποστερῶν αὐτὸν τοῦ σπουδαιοτάτου προνομίου τῆς προσελεύσεως εἰς τὴν ἱερωσύνην («πᾶς ἄνθρωπος, ὃ ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται, ἄνθρωπος... ὠτότιμος») ⁵.

Συμπέρασμα

Ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἀναφέρονται κακώσεις ὠτων καὶ δὴ τοῦ πτερυγίου αὐτῶν πρὸς κατοχύρωσιν τῆς ἐκουσίας ἰσοδίου παρατάσεως τῆς δουλείας Ἑβραίου εἰς ὁμοεθνή του αὐθέντην, πρὸς διὰ κοσμητικὸς λόγους τοποθέτησιν τροχίσκων καὶ πρὸς τιμωρίαν ἐπιβαλλομένην ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων ἐναντίον τῶν ὑπ' αὐτῶν ἠττημένων Ἰσραηλιτῶν.

Ἐξ ἄλλου ἡ δι' ἀποκοπῆς ἑλλειψίς τοῦ πτερυγίου τοῦ ὠτός ἔθεωρεῖτο μῶμος διὰ τὸν παθόντα, ἀποστερῶν τοῦτον τοῦ σπουδαιοτάτου προνομίου τῆς ἱερωσύνης.

Δρ. **ΙΩ. Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ**

Ἰατρός - Παθολόγος

Καθηγητῆς τοῦ Παν)μίου Ἰωαννίνων

5. Λευϊτικόν, κζ', 18.

Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΜΗΝΑΙΑ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

σὲ μικρὸ σχῆμα (17X24 ἑκατοστά), δίχρωμη ἐκτύπωση, χρευσόδετη βιβλιοδεσία, εὐανάγνωστα στοιχεῖα. Ἐτοιμάζονται τὰ Μηναιὰ Μαρτίου, Ἀπριλίου.

1. Δευτερονόμιον, ιε', 12.

2. Ἐξοδος, κζ', 6.

3. Ἰεζεκιήλ, ιστ', 12.

4. Ἐνθ' ἄνωτ. κγ', 25.

ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠ. ΗΛΕΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (15, 16, 17 Νοεμβρίου 1991) *

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐνθρόνισή του, ἐτέθη ἐπὶ τὸ ἔργον. Ἔργο δύσκολο, ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν του, ὅτι ὁ Νομὸς ἦταν ἀκέφαλος θρησκευτικά. Μὲ μιὰ ἐκκλησία, πὺλ μόνιμα ἦταν σὲ παθητικὴ ἄμυνα σὲ κάθε ἄδικη ἐπίθεση ἐναντίον της.

Τὸ σοβαρότερο σημεῖο ὅμως ἦταν ἡ παντελὴς ἔλλειψη μορφωμένων ἱερωμένων, μὲ δύο μοναδικὲς ἐξαιρέσεις, μία ἐκ τῶν ὁποίων ἦταν τοῦ σημερινοῦ Ποιμενάρχου μας πὺλ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερῶς Μητροπόλεως.

Καὶ ἦρθε ὁ ἡγέτης. Μὲ λίγες μελετημένες κινήσεις, μεταθέσεις, ἀλλαγές, ἐπιβεβλημένες ὅπως ὅποτε, ἔδωσε ἄλλη μορφή στὴν Ἐκκλησία καὶ ἄλλο κύρος στοὺς ἱερεῖς.

Ἐκίνησαν οἱ ὀμιλίες στὶς Ἐκκλησίες. Καὶ οἱ πὺλ ἀπλοῖ ἱερεῖς, ἔκαναν ἐξήγηση τοῦ Εὐαγγελίου. Ἄρχισε ὁ κόσμος νὰ γεμίζει τὶς Ἐκκλησίες, ἔβγαλε τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴν παθητικὴ ἄμυνα καὶ τὴν ἔκανε νὰ ἐπιτίθεται καὶ νὰ ἀπαιτεῖ.

Χρειαζέτο ἡ Μητρόπολη, περισσότερους ἱερεῖς. Ἦταν ἐπιβεβλημένο νὰ πετύχει τὸν σκοπὸ του, γιὰ νὰ μὴν ὑπάρξει Ἐκκλησία χωρὶς ἱερωμένο, χωρὶς τὸν παπὰ του. Τὸ εἶδε αὐτὸ ὁ Ἀθανάσιος, καὶ ἄρχισε ἀμέσως τὴν δουλειά. Προέτρεπε τοὺς νέους νὰ γίνουν ἱερεῖς. Χειροτονοῦσε συνεχῶς καὶ πρόβαλε τὸ νέο ἱερωμένο ὥστε νὰ τοῦ δώσει τὸ κύρος πὺλ χρειαζόταν.

Τοὺς ικανότερους ἀπὸ αὐτοὺς ὑποχρέωνε νὰ πᾶνε στὸ Πανεπιστήμιο, γιὰτὶ ἤθελε πολλοὺς μορφωμένους ἱερωμένους στὴν Μητρόπολή του. Καὶ πίστευε ὅτι μόνον μὲ μορφωμένους ἱερεῖς θὰ πᾶει μπροστὰ αὐτὴ ἡ ἱστορικὴ Μητρόπολη. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Ἄφησε πίσω του 28 περίπου ἀποφοίτους Πανεπιστημίου.

Σὲ λίγο οἱ ἀλλαγές ἀπέδωσαν. Ἄρχισε ἡ ἀνοδικὴ περίοδος τῆς Ἐκκλησίας σὲ ὅλο τὸ Νομὸ. Καὶ αὐτὸς ἀκούραστος περιόδευε καὶ ἔδινε πνοή, ζωή, νόημα στὴν μέχρι πρότινος ἀκέφαλη Μητρόπολη καὶ στοὺς πιστοὺς πὺλ κατέκλυαν τὶς Ἐκκλησίες γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν καὶ πὺλ ἄρχισαν νὰ τὸν λατρεύουν καὶ νὰ βλέπουν στὸ πρόσωπό του τὸν πραγματικὸ πνευματικὸ πατέρα, τὸν πραγματικὸ ἡγέτη ὅπως τὸν φαντάστηκαν. Πύρινο, δυναμικὸ, πληθωρικὸ, ἀλλὰ καὶ ταυτόχρονα

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 106 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

γεμάτο ἀγάπη γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπλό, καταδεκτικὸ καὶ δημιουργικὸ. Ἀφοῦ ἔκανε τὶς ἀλλαγές πὺλ ἤθελε καὶ πὺλ ἐπιβάλλοντο, ἀφοῦ κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ κόσμου γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ἔκανε τὸ δεύτερο βῆμα. Τὴ δημιουργία. Εἶναι αὐτὴ ἡ κίνηση πὺλ μᾶς ἄφησε κατάπληκτους.

Ἦταν αὐτὸ πὺλ τὸν ἐπέβαλε πλήρως ὄχι μόνον στὸν χῶρο τῆς Ἱλίας, ἀλλὰ καὶ στὸ Πανελλήνιο.

Ἐξελίωσε ἡ δύναμη ἀπὸ μέσα του καὶ ἔδωσε φτερά στὴν Ἐκκλησία. Τὴν ἔκανε γιγάντια! Ἔμαθαν οἱ πιστοὶ τί πρέπει νὰ κάνουν γιὰ τὸν πλησίον τους. Εἶδαν οἱ πιστοὶ νὰ γίνονται οἱ προσφορές τους: Οἰκοτροφεία, Πνευματικὰ Κέντρα, Ἀσυλὰ τρίτης ἡλικίας, Ἀσυλὰ ἀνιάτων, Σχολές Μουσικῆς, Σχολές Ἀγιογραφίας, Ἱερατικὲς Σχολές.

Ἡ Ἐκκλησία ἔβγαине ἀπὸ τὴν στατικὴ τῆς μορφῆ καὶ ἔπαιρνε τὴν μορφή τῆ δυναμικῆ.

Μοναστήρια ἔγιναν Οἰκοτροφεία καὶ τὴν ἡσυχία τους ἀντικατέστησαν οἱ ξένοιαστες φωνές τῶν φτωχῶν παιδιῶν πὺλ ἡ Ἐκκλησία τὰ ὀδήγησε στὸ δρόμο τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Χριστοῦ, δίδοντάς τους ἴσες εὐκαιρίες.

Δὲν ἤθελε νὰ περάσουν τὰ χωριατόπουλα, αὐτὰ πὺλ πέρασε αὐτὸς στὴν παιδικὴ του ἡλικία. Καὶ πήγαινε συχνὰ μαζί τους καὶ τὰ ἐνίσχυε ἠθικά. Ἔβρισκε τὴν ὥρα νὰ ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ τὰ ἀγαπημένα του παιδιά, πὺλ τόσα ἔκανε γι' αὐτὰ. Στὶς ἀποφάσεις του γιὰ τὰ ἔργα δὲν σκέφθηκε ποτὲ τὰ χρήματα. Ὁ λαὸς τῆς Ἱλίας βοηθοῦσε πάρα πολύ. Καὶ τὸ ἤξερε. Τὸ πρῶτο μεγάλο ἔργο, ἡ ΑΓΙΑ ΦΙΛΟΘΕΗ κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν πιστῶν. Οἱ δωρεές διαδέχονταν ἡ μία τὴν ἄλλη. Οἱ ἐνισχύσεις σὲ μεγάλα ποσά, σύνηθες φαινόμενο. Καὶ αὐτὸς ἔφτιαχνε, ἔφτιαχνε... ἔφτιαχνε μὲ μιὰ μανία λὲς καὶ ἤθελε νὰ τὰ κάνει ὄλα γρήγορα. Λὲς καὶ ἤξερε...

«Θέλω νὰ μὴν ὑπάρχει κανένας φτωχὸς στοὺς δρόμους τῆς Ἱλίας, Δήμαρχε» μού εἶχε πεῖ τὸ 1974 ὅταν ἡ κυβέρνηση τοῦ Κων. Καραμανλῆ μὲ εἶχε ὀρίσει Δήμαρχο καὶ πῆγα νὰ ζητήσω τὴν εὐχή του.

Καὶ συνέχισε: «Πρέπει οἱ εὐρωστοὶ οικονομικὰ νὰ βοηθήσουν γιὰ νὰ ἀπαλύνουμε τὸν πόνο, τὴν φτώχεια, τὴν ἀγραμματοσύνη καὶ τὰ κακὰ γηρατεῖα. Μου χρειά-

ζονται όμως λεπτά. Εὐτυχῶς οἱ πιστοὶ ἀνταποκρίνονται, θὰ τὰ καταφέρω». Καὶ τὸ καταφέρει...

Οὐδέποτε ἄλλοτε ἄνθρωπος ἔτυχε τέτοιας ἀγάπης καὶ πίστεως ἀπὸ τὸν λαὸ τῆς Ἡλείας ὅσο ὁ ἀείμνηστος Ἀθανάσιος. Ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε εὐρέθη κανεὶς νὰ προσφέρει καὶ νὰ δημιουργήσῃ τόσα πού προσέφερε καὶ δημιούργησε Ἐκεῖνος, χρησιμοποιώντας τὴν ἀγάπη τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τὴν δική του λατρεία γιὰ τὸν Νομὸ Ἡλείας.

Ὁ Μητροπολίτης Ἀθανάσιος ὑπῆρξε ἕνας λαμπρὸς ἀστέρας στὸν ἄστρο τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πέρασμά του ἄφηγε ζωντανὰ τὰ χνάριά του. Εἶχε σὰν σκοπὸ τῆς ζωῆς του νὰ κάνει πράξη τὰ διδάγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἔκανε.

Ἀλλὰ, κόπηκε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του. Ὑπῆρξε ἀναπόφευκτη φθορὰ τῆς ὑγείας του ἀπὸ τοὺς κόπους, τὶς ἀγωνίες καὶ τὸ ἔργο πού ἤθελε νὰ τελειώσει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ φαρμακερὰ βέλη ὀρισμένων πού σὰν σκοπὸ τῆς ζωῆς τοὺς ἔταξαν τὴν διαβολὴν μὲ καθοδηγητὴ τὸ μίσος τοὺς γιὰ κάθε ὥραϊο καὶ ὑψηλό.

Αὐτοὺς τοὺς ἀπομόνωσε ὁ λαὸς τῆς Ἡλείας καὶ τοὺς περιφρόνησε. Τὸ κακὸ ὅμως εἶχε γίνει. Ὁ Ἀθανάσιος πέθανε τὴ νύχτα τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1981 στὴ Φλωρεντία τῆς Ἰταλίας. Πεθαίνοντας ἔκανε μιὰ ἄλλη μεγάλη προσφορά, ἴσως πῶς μεγάλη ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες. Πέθανε πάμφτωχος. Μὲ κανένα περιουσιακὸ στοιχεῖο. Αὐτὸς πού διαχειρίσθη δισεκατομμύρια.

Ὁ Δῆμος τοῦ Πύργου, τιμώντας τὸν ἐκλιπόντα ἱεράρχη, θὰ χρηματοδοτήσῃ νὰ φιλοτεχνηθεῖ προτομὴ του, τὴν ὁποία θὰ παρακαλέσει τὸν Μητροπολίτη Ἡλείας κ. Γερμανό, φίλο, συμμαθητὴ, συνεργάτη καὶ συνεχιστὴ τοῦ ἔργου του, νὰ ἐπιτρέψει νὰ τοποθετηθεῖ στὸν πρὸ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου ἄστρο.

Πολὺ σύντομα μιὰ ὁδὸς τοῦ Πύργου θὰ φέρει τὸ ὄνομά του.

Ἀναπαύσου ἐν εἰρήνῃ ἀείμνηστε Μητροπολίτη Ἀθανάσιε. Βέβαιος ὅτι τὸ ἔργο σου θὰ εἶναι γιὰ μᾶς Φάρος πού θὰ ὀδηγεῖ τὰ βήματά μας καὶ τὴν σκέψη μας».

Τέλος ὁ Σεβ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΣ, λόγῳ ἀσθενείας τοῦ κ. Τάσου Γριτσόπουλου, παρουσίασε τὸν Τιμητικὸν Τόμον, ἀναλύσας τὴν σημασίαν τοῦ Τόμου καὶ τὸ τριμερὲς περιεχόμενον αὐτοῦ, ἦτοι σελ. 1-81 βιογραφικόν, δρᾶσις, κοινωνικὸ καὶ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ τιμωμένου, σελ. 83-498, Μελέτες Συνεργατῶν (Ἀρχιερέων, Καθηγητῶν Πανεπιστημίου—διαφόρων εἰδικότητων—, νομικῶν, λαογράφων, ιστορικῶν κ.λπ.) καὶ σελ. 500-552 Ἐπίμετρον (ἐνθροιστήριος λόγος, εὐχαί, τιμητικαὶ διακρίσεις, ἐπικη-

δικοὶ καὶ ἐπιμνημόσυνοι λόγοι, καθὼς καὶ ἀνέκδοτη ὁμιλία τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιερέως). Τὴν σχετικὴ Εἰσήγησιν τοῦ ἀσθενούντος κ. Τάσου Γριτσόπουλου, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ τὴν κυρίαν εὐθύνην τοῦ Τόμου, ἀνέγνωσε ὁ συμπατριώτης Φιλολόγος Καθηγητῆς κ. Ἀθανάσιος Φωτόπουλος. Μεταξὺ ἄλλων γράφει ὁ κ. Γριτσόπουλος:

«Ἐπάρχει στὴν σημερινὴ πάνδημη συγκέντρωσί μας μία κτυπητὴ ἀντίφρασις. Συνήλθαμε «Εἰς Μὴν ἡμῶν», δηλ. πρὸς χάριν, ἑνός. Καὶ ὁ ἕνας αὐτός, ὁ ὑπὲρ οὗ συνήλθαμε, εἶναι ἀπὸν, μᾶς λείπει, ἢ θέσις του εἶναι ἄδεια. Καὶ πᾶσα ἡ σύναξις, ἡ τελετὴ, γίνεται ἐρήμην τοῦ ἐνδιαφερομένου, γίνεται εἰς μνήμην μὴ ἐνδιαφερομένου.

Καὶ ὅμως ὁ ὑπὲρ οὗ ἡ συνάθροισις εἶναι ἐδῶ, ὀλοζώντανος. Εἶναι ἐδῶ ὡς σκιά καὶ ὡς παρουσία νοερά, ὡς ἀόρατη εἰκὼν, ὡς πνεῦμα Θεοῦ, ὡς μειδίαμα ἀνθρώπου. Εἶναι ἐδῶ ὡς ἀρχιερεὺς ἐν στολῇ, ὡς κήρυξ τοῦ θείου λόγου, ὡς ἀσθενῶν θεράπων, ὡς ἐνδεῶν ἐνισχυτῆς, ὡς ἴδρυμα φιλάνθρωπον, ὡς πηγὴ ἀγαθοῦ. Εἶναι ἐδῶ ὡς φίλος τῶν νέων, ὡς πατὴρ ὀρφανῶν, ὡς εὐεργέτης πασχόντων, ὡς μᾶνα πεινῶντων, ὡς ἀνακούφισις κουρασμένων καὶ γερόντων, ὡς φωνὴ λαοῦ, ὡς ἔκφρασις στρατευμένης Ἐκκλησίας, ὡς μήνυμα τοῦ Ἔθνους, ὡς πηγὴ ζῶντος ὕδατος καὶ ἀλλομένου διαβατῶν καὶ διψῶντων.

Ὁ Ἀθανάσιος εὐρίσκειται ἐν μέσῳ ἡμῶν, παρῶν, πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, μορφῇ αἰθέρια, χεροπιαστή, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμὶς καπνοῦ, ἀγάπη, ἐλπίς, θέλησις, φάντασμα, διάλογος, πύκνωσις τῆς ἰδέας καὶ τῆς ζωῆς. Ἄς τὸν καλέσωμεν ὅλοι ἡμεῖς οἱ ἐδῶ πρὸς χάριν του συγκεντρωμένοι εἰς μυστικὸν διάλογον οὐσίας, πίστεως, συνεχείας, ἀξίας τῆς ζωῆς... Ὡς σεβασμιώτατε Ἀθανάσιε, ἐγκατελείψες ἐγκαίρως τὰ ἐγκόσμια κ' ἐκέρδισες τὴν ἀθανασία. Σ' ἐνθυμούμεθα πάντοτε, δέξαι τὴν ἱεράν συγκίνησίν μας, τὴν εὐγνωμοσύνην μας, τὴν ἀγάπην μας. Σὺ ὡς ἀρχιερεὺς καὶ ὡς ἄνθρωπος εἶσαι καταξιωμένος, διότι «διήλθες εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευόμενους» (Πράξ. 10,38)».

Ἐπηκολούθησαν εὐχαριστίαι τοῦ Σεβ. Ἡλείας πρὸς πάντας καὶ ἀπὸ τὸν βυζαντινὸν χορὸν τοῦ Συλλόγου Ἱεροσολιτῶν Ἡλείας ἐψάλη πρωτοτύπως τὸ «ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου τῆς ἀγνωστῆς Μητροπόλεως Ἡλείας καὶ Ὠλένης, ἡμῶν δὲ πατρὸς καὶ Ποιμέναρχου γενομένου Αἰωνία ἡ Μνήμη».

Στις παραπάνω ἐκδηλώσεις συμμετεῖχον πᾶσαι αἱ

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ*

α) Η πνευματική ταυτότητα της Εύρώπης.

Στή Συνδιάσκεψη του LIEBFRAUENBERG έγινε επαναλημμένως λόγος για την Εύρώπη, για την ταυτότητά της και το «κοινό ευρωπαϊκό σπίτι», που πρέπει να οικοδομηθεί. Όμως διαπιστώθηκε πως δεν υπάρχει σύμπτωση απόψεων πάνω σ' αυτό το βασικό θέμα.

Στήν έκθεση για τή συνεργασία με τή Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία (Άτζέντα 12,4) αναφέρεται πως τὸ εὐαγγέλιο και ἡ πίστη δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Ἡ Εὐρώπη ἔλαβε αὐτὸ τὸ δῶρο ἀπὸ τὴν Ἀνατολή.

Ἐξάλου στὸ πρῶτο σχέδιο για τὸ κείμενο τῆς Δεκάτης «Γενικῆς Συνελεύσεως» στήν Πράγα (1 - 11 9 1992) ἐμφανίζεται ἡ Εὐρώπη ὡς «ἡ περιοχή μας, ὅπου θρίσκεται ὁ τόπος κοινῆς διαμονῆς μας στήν ἱστορία, τὸ τμήμα τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, στὸ ὁποῖο ζοῦμε, ἐργαζόμαστε και συμμετέχουμε στήν ὑπευθυνότητα για τὴν ἀνθρωπότητα και για τὸ μέλλον. Ἐδῶ αὐξάνονται οἱ ἐλπίδες μας και οἱ φοβίες μας ἀπὸ κοινές και ἀπὸ διαφορετικῆς ἐμπειρίες, ἀπὸ τὴν κοινὴ μας κληρονομία και ἀπὸ τοὺς διαχωρισμοὺς τοῦ παρελθόντος και τοῦ παρόντος».

Στὸ ἴδιο κείμενο ἀναφέρεται πως ἂν παρατηρήσουμε τὸ ρόλο τῆς Εὐρώπης με τὰ μάτια τῶν θυμάτων μέσα και ἔξω ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ὁ ὅρος «χριστιανικὴ Εὐρώπη» πρέπει να μᾶς γεμίζει «πόνος και γροπὴ». Στὴ συνέχεια τὸ κείμενο ἀναφέρεται σὲ σειρά ἀρνητικῶν συμβάντων στήν ἱστορία τῆς δυτικῆς χριστιανισμῶν και ὑπογραμμίζει πως «ὡς χριστιανοὶ φέρομε τὸ βάρος αὐτῆς τῆς ἱστορίας και ζοῦμε σὲ κοινωνία, στήν ὁποία εἴμαστε ὑπεύθυνοι γι' αὐτὸ τὸ θλιβερὸ παρελθόν...».

Στὸ ἴδιο κείμενο ὑπογραμμίζεται πως ἂν και ἡ Εὐρώπη συνηθίζεται να ὀνομάζεται χριστιανικὴ Ἡ-

πειρος, στὸ διάβα τῆς ἱστορίας ἔγινε πατρίδα για ἀνθρώπους ἄλλων πολιτισμῶν και ἄλλων θρησκειῶν, ὅπως με τὴν παρουσία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ και τοῦ Ἰσλαμικοῦ στοιχείου.

Στὴν ἐποχὴ μας γκρεμίζονται δικτατορίες και τείχη και οἱ ἄνθρωποι ἀπολαμβάνουν περισσότερο ἐλευθερία και μποροῦν να προσδιορίζουν οἱ ἴδιοι τὴν τύχη τους. Όμως οἱ ἀλλαγές στήν Εὐρώπη δὲν ἐξουδετέρωσαν τὶς ἀδικίες στὸν κόσμο, ἰδιαίτερα μεταξὺ αὐτῆς και τῶν δύο τρίτων τοῦ κόσμου. Με τὴν πτώση τοῦ τείχους τοῦ Βερολίνου δὲν ἔπεσε τὸ τείχος ἀνάμεσα σὲ πτωχοὺς και πλουσίους. Νέα τείχη και νέα σύνορα οἰκοδομοῦνται μερικῆς φορῆς φαίνεται ὡς να μὴ ἐξαφανίστηκε τὸ τείχος ἀνάμεσα στὴ Δύση και στήν Ἀνατολή και πως μᾶλλον μετατοπίστηκε ἀνατολικότερα. Ἀκόμη δὲν πρέπει να ξεχνοῦμε τὰ τείχη τοῦ δυστυχῶς ὑφώνονται ἀκόμη, ὅπως στήν Κύπρο και στὴ Βόρειο Ἰρλανδία.

Στὸ θέμα τῆς Εὐρώπης ἀναφέρθηκε στήν ἐκθεσὴ του και ὁ Γενικὸς Γραμματέας τῆς ΚΕΚ. Ὑπογράμμισε πως τὰ θέματα που θὰ θελήσουν να κάνουν στοὺς ἐπόμενους μῆνες οἱ χῶρες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς για τὴν οικονομικὴ και πολιτικὴ τους ἔνωση, ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ συστήματος ἀσφαλείας τῆς Εὐρώπης (NATO) και οἱ κοσμογονικῆς ἀλλαγές στήν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, ἐπιφέρουν ἀλλαγές στὸ θέμα τοῦ προσδιορισμοῦ αὐτοῦ τοῦ «κοινῶν ευρωπαϊκῶν σπιτιοῦ». Ὁ Γενικὸς Γραμματέας ἐτόνισε πως ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, ἡ Εὐρώπη να μὴ κινεῖται πρὸς τὴν κατεύθυνση ἐνός «κοινῶν σπιτιοῦ», ἀλλὰ πρὸς τὴν κατεύθυνση μιᾶς νέας διασπάσεως ἀνάμεσα σὲ πλούσιους και φτωχοὺς, ἀνάμεσα σὲ ἰσχυροὺς και ἀδυνάτους. Ἔτσι, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ Λέχ Βαλέσα, τὸ σιδηροῦν παραπέτασμα ἀντικαθίσταται με τὸ ἀργυροῦν. Πολλῆς φορῆς χρησιμοποίηθηκαν οικονομικὰ κριτήρια για να προσδιορισθεῖ ἡ ἀξία ἐνός ἔθνους, μιᾶς ὁμολογίας, μιᾶς θρησκείας, ἐνός πολιτισμοῦ. Τὸ ἴδιο θέμα τέθηκε ἐπίσης και στὰ πλαίσια τῆς συνεργασίας τῆς ΚΕΚ με τὸν ἄ-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 35 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

Ἄρχαι τοῦ Νομοῦ με ἐπικεφαλῆς τὸν Νομάρχη Ἡλίας κ. Γερ. Κουταβά, ὁ Γεν. Γραμματεὺς ΤΠΕΧΩ-ΔΕ κ. Βασίλειος Κορκολόπουλος, ἐκπαιδευτικοί, Δήμαρχοι, Κοινοτάρχαι, Ἐκκλ. Ἐπίτροποι, Ἱεροφάται,

πολλοὶ κληρικοὶ και πλῆθος πιστῶν.

(Τέλος)

Πρωτοπρ. ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΗΣ
Γεν. Ἄρχ. Ἐπίτροπος Ἱ. Μητρ. Ἡλίας

νάλογο φορέα της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας (CCEE).

«Η οικονομική ελευθερία, πρέπει να συνοδεύεται από την ενίσχυση των μέτρων κοινωνικής ασφαλείας. Στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, μερικές μορφές ανεργίας και η τύχη πρό παντός των περιοχών με πτωχή υποδομή, δείχνουν τις δύο πλευρές της ανάπτυξης».

Υπάρχει ο κίνδυνος νέας διαιρέσεως σε εκείνους που κερδίζουν και σε αυτούς που χάνουν, των πτωχών που γίνονται πτωχότεροι. Η ανάγκη των δύο τρίτων του κόσμου μπορεί να μεγαλώσει με την ανάπτυξη πρό παντός των οικονομικών συνθηκών στη Δυτική Ευρώπη. Ο πόλεμος στον Κόλπο, με τη μορφή θανατηφόρων συνεπειών ανεύθυνου εμπορίου εξοπλισμών, έδειξε μια ιδιαίτερη τραγική όψη αυτού του προβλήματος».

Οι αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη δεν επηρεάζουν μόνο την πολιτική και την οικονομική ζωή, αλλά οδήγησαν και τη θρησκευτική ζωή σε αληθινή επανάσταση.

Στην εποχή κατά την οποία όλες οι Έκκλησίες κατεπιέζοντο από τα ολοκληρωτικά συστήματα, ανέπτυξαν πνεύμα αλληλεγγύης. Τώρα, όλες οι θρησκείες θεωρούνται ίσες απέναντι του νόμου· οι σχέσεις μεταξύ των Έκκλησιών επανεξετάζονται. Αυτό που τις απασχολεί τώρα είναι η αναδιοργάνωση και η εσωτερική αύξηση. Δημιουργούνται νέοι τομείς διακονίας (χριστιανική εκπαίδευση, κατηχητικά σχολεία, ιδρυματική διακονία για άσθενείς, γέροντες, φυλακισμένους, στρατιώτες, παρουσία της Έκκλησίας στα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.ο.κ.). Οι διάφορες Έκκλησίες αναγκάζονται να θέσουν έντελώς νέες προτεραιότητες· να εγκαταλείψουν τις παλαιές συνθήκες και την παλαιά ρουτίνα. Το ενδιαφέρον για οικουμενικές δραστηριότητες έχει μειωθεί.

Άλλά κι αν ακόμη οι Έκκλησίες έχουν σήμερα μεγαλύτερες δυνατότητες δράσεως, δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς τον κίνδυνο να κυριευθεί η Ανατολική Ευρώπη από ένα είδος «Πανδυτικού πολιτισμού». Η ιδεολογική έρημος του υλισμού των ανατολικών καθεστώτων ίσως αντικατασταθεί από τον πρακτικό, στενό υλισμό της ελεύθερης αγοράς και της καταναλωτικής κοινωνίας. Η άλλοτε προσελκύνουσα εγγαλλιακή λύση, που αντιπροσωπεύει ο Χριστιανισμός, θρίσκει και στην ανατολική Ευρώπη σε κίνδυνο να καταποντισθεί στην πολυμορφία των υλικών και (μή) πνευματικών προσφορών, αν οι Έκκλησίες δεν δείξουν ευκινησία στην αποστολή τους και στον ευαγγελισμό» (Ατζέντα 12,4).

Στο θέμα «Ευρώπη» έθεώρησα χρήσιμο να κάνω

στο Στρασβούργο τις ακόλουθες παρεμβάσεις, στην δ-λομέλεια στην τρίτη POLICY REFERENCE COMMITTEE:

1. «Αναφορικά με την άποψη ότι το ευαγγέλιο και η χριστιανική πίστη είναι τρόπον τινα εισαγόμενα προϊόντα (Ατζέντα 12,4), θεωρώ τη θέση που θέλει προφανώς να υποστηρίξει η διατύπωση αυτή σκάνδαλον. Η άποψη αυτή άγνοει την εξευρωπαϊκή απειλή, που στρέφεται εναντίον της πνευματικής ταυτότητας της Ευρώπης. Πρόκειται για το Ίσλαμ και για την ευρωπαϊκή έκδοση του Ινδουισμού και του βουδισμού. Τέτοιες ομάδες χρησιμοποιούν χριστιανικούς θ-ρους και προβαίνουν ακόμη και στην έκδοση υπομνημάτων στη χριστιανική άγια Γραφή. Η Ευρώπη απειλείται με ένα κύμα συγκρητισμού. Το να υποστηρίζει κανείς πως η χριστιανική πίστη είναι "εισαγόμενο" στην Ευρώπη, ώσν η χριστιανική πίστη να μη έχει ουσιαστική σχέση και σημασία για την ύπόσταση της Ευρώπης, το να εκλάβει κανείς τον όρο Ευρώπη καθαρά γεωγραφικά, άποτελεί σκάνδαλο».

2. Σε άλλη παρέμβασή μου, αναφερόμενος στο υπό κατασκευή «κοινό ευρωπαϊκό σπίτι» υπεγράμμισα:

«Ένα σπίτι οικοδομείται για να κατοικήσουν εκεί συγκεκριμένοι άνθρωποι και να χαίρονται στην κατοικία τους. Υπάρχει άραγε συγκεκριμένη εικόνα περι του ανθρώπου, την οποία δεν επιτρέπεται να άγνοήσει το σχέδιο, να οικοδομήσουμε ένα σπίτι; Ασφαλώς η εικόνα αυτή πρέπει να τεθεί ως θεμέλιο στο "κοινό ευρωπαϊκό σπίτι". Νομίζω πως αυτή η περι άνθρωπου εικόνα είναι η χριστιανική εικόνα για τον άνθρωπο».

Πάνω σ' αυτή την εικόνα για τον άνθρωπο οικοδομήθηκε ολόκληρος ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός, η δημοκρατική μας δομή, η αντίληψή μας για το δίκαιο, για την τάξη, για την υπευθυνότητα του ανθρώπου για τον άνθρωπο και για ολόκληρη τη δημιουργία. Άκόμη και άθεϊστικά καθεστώτα στην Ευρώπη έχουν ως θεμέλιο τις συνέπειες που προκύπτουν από την περι άνθρωπου χριστιανική εικόνα.

Αυτή η ανθρωπολογική εικόνα, δηλαδή το θεμέλιο πάνω στο οποίο πρέπει να οικοδομηθεί το κοινό ευρωπαϊκό σπίτι, που έμεις θέλουμε να οικοδομήσουμε, άπειλούνται σήμερα από εξευρωπαϊκά πνευματικά ρεύματα και τάσεις, που με ποικίλους τρόπους, κάτω από άναρίθμητα προσωπίδια, προσπαθούν να διαδρώσουν τη χριστιανική πίστη.

(Συνεχίζεται)

Πρωτοπρ. ANT. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλολ.

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΥΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ *

Σλοβακία: 'Η 'Ορθοδοξία εν διωγμῶ.

Όπως ακριβῶς συνέβη στὴν παλαιὰ ἐποχὴ, ὅταν μὲ τὰ ὅπλα τῶν Πολωνῶν ἢ τὶς λόγχες τῶν Αὐστρο-οὐγγρῶν ἢ Οὐνία διέπραξε εἰς θάρος τῆς 'Ορθοδοξίας φοβερὰ ἀνομήματα, ἀρπαγὰς ναῶν, διωγμοὺς ἱερέων, θίαιους προσηλυτισμούς, ἔτσι καὶ πάλι καταφεύγει σὲ παρόμοιες μεθόδους. Μὲ τὸν ὑπ' ἀριθμ. 211) 1990 Ζβ τῆς 29.5.1990 Νόμο τῆς Σλοβακικῆς Ἐθνικῆς Βουλῆς ἐπιδικάσθησαν μονομερῶς στοὺς οὐνίτες οἱ ναοί, τὰ ἐνοριακὰ κτίρια καὶ οἱ περιουσίες τῶν 'Ορθοδόξων στὴ Σλοβακία. Κυριολεκτικὰ ἡ 'Ορθοδοξία κηρύχθηκε ἐκεῖ σὲ διωγμὸ δεδωμένου ὅτι μὲ τὸν νόμο αὐτὸ δόθηκε τὸ σύνθημα γιὰ πρωτοφανεῖς ἐπιθέσεις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν (λατινικοῦ ρυθμοῦ καὶ οὐνιτῶν) κατὰ τῶν 'Ορθοδόξων στὴν Τσεχοσλοβακία. Στὶς περιοχὰς Τρεμπισόβ, Μιχαλότσε, Σταρὰ Λουμπόβνα, Σθιντνίχ, Γουμινεὲ σημειώθηκαν διαιοπραγίαι κατὰ τῶν 'Ορθοδόξων κληρικῶν καὶ πιστῶν, διωγμοί, καταστροφὲς ναῶν, κλοπές, ἐμπρησμοὶ κ.ἄ. ἀπερίγραπτα. Στὸ χωριὸ Κουσιμίτσε ἔσυραν μὲ σχοινὶ ἀπὸ τὸν λαϊκὸ τὸν 'Ορθόδοξο παπὰ, ἐνῶ χτυποῦσαν τὶς καμπάνες. Στὸ χωριὸ Τσέικοβ ἀποπειράθηκαν νὰ κάψουν τὸν 'Ορθόδοξο παπὰ Ἰωσήφ Φρίτσκι, στὸ Μπάτσκοβτσε καὶ στὸ Νίτσι Ζιπόβ ἔκαψαν ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Στὴν πόλη Μιχαλότσε, ἀσκώντας ψυχολογικὴ καὶ φυσικὴ βία κατὰ τοῦ 'Ορθοδόξου Ἐπισκόπου Ἰωάννη, χρησιμοποιοῦντας καὶ τὸν Δήμαρχο, τοῦ πήραν τὸ γὰρ καὶ τὸ Ἐπισκοπεῖο καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ μεταφερθεῖ μὲ ὄλη τὴν Ἐπισκοπὴ του σὲ μιὰ παλιὰ ταβέρνα. Ὁμάδα οὐνιτῶν μοναχῶν, οἱ «Ρεντεπτοριστὲς» ἔκοψαν τὸ νερό, τὸ γκάζι καὶ τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα καταστρέφοντας ἔτσι τὰ ἠλεκτρονικὰ μηχανήματα πού θρίσκονταν στὸ Ἐπισκοπεῖο. Ὁ ἴδιος ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὑπέστη καρδιακὴ προσβολὴ καὶ μεταφέρθηκε στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Βράνοβ.

Συχνὰ οἱ οὐνίτες στὶς ἐπιθέσεις τους συνοδεύονται ἀπὸ ἀστυνομικὰ ὄργανα. Σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἐμφανίζονται ὡς οὐνιτικὸς ὄχι μόνον τοὺς ναοὺς, πού εἶχαν ἀρπάξει παλαιότερα καὶ συντηρήθηκαν τόσες δεκαετίες ἀπὸ τοὺς 'Ορθοδόξους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους, πού κτίσθηκαν μετὰ τὸ 1950 ἀπὸ τοὺς 'Ορθοδόξους. Στὴν πόλη Μεντζίλαμπόρτσε μὲ τὴ συνοδεία 80 ἀστυνομικῶν μπήκαν σὲ ὀρθόδοξο ναὸ καὶ ἀφαίρεσαν ὅλα τὰ ὀρθόδοξα

εἰκονίσματα. Αὐτὸ συνέβη στὶς 23 Ὀκτωβρίου 1991. Ἔχομε ἔτις ἀκόμη πιὸ πρόσφατα γεγονότα. Στὶς 11 Ἰανουαρίου 1992, στὴν πόλη Στρόπκοβ οὐνίτες καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ μαζί ἄρχισαν νὰ καταστρέφουν τὴν οἰκία τοῦ 'Ορθοδόξου παπὰ, σὲ ἓνα δωμάτιο τῆς ὁποίας ὑπῆρχε μικρὸ ἐκκλησάκι, ὅπου πήγαινε ἡ ἐνορία. Πρῶτα γκρέμισαν τὴ στέγη, μετὰ ἔκοψαν τὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα καὶ τὸ τηλέφωνο καὶ τελικὰ ἔδιωξαν τὸν ἱερέα, ὁ ὁποῖος τελεῖ τώρα τὶς ἀκολουθίες σὲ ἓνα ξύλινο σπιτάκι, ὅπου οἱ πιστοὶ μετέφεραν μερικὰ εἰκόνας, τὶς ὁποῖες φυλάει μὲ ἰδιαίτερη προσοχή, γιὰτι φοβούνται ὅτι οἱ οὐνίτες θὰ τοὺς τὶς κάψουν.

Όπως γράφει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πισιδίας κ. Μεθόδιος, πού μετέβη πρόσφατα στὴν Τσεχοσλοβακία ὡς Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος γιὰ τὸ θέμα τῆς Οὐνίας:

«Μὲ τὸν νόμο 211) 90... ἄρχισε ἀνυποχώρητος πόλεμος μετὰ τῶν 'Ορθοδόξων καὶ Γραικοκαθολικῶν (δηλ. Οὐνιτῶν), οἱ ὁποῖοι θιαίως καὶ ἀντιχριστιανικῶς πέταξαν κυριολεκτικὰ στοὺς δρόμους ἱερὰ ἐκκλησιαστικὰ εἶδη, εὐσεβεῖς χριστιανούς, ἱερεῖς καὶ ἐπισκόπους. Ἐκτοτε ἐδημιουργήθη μιὰ κατάστασις πού ἐνθυμίζει τὴν ζωὴ τῶν ὑπὸ διωγμὸν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων πού χρησιμοποιοῦσαν ὡς τόπον προσευχῆς καὶ λατρείας τὶς κατακόμβες» (περ. Παράδοσι, 6' περίοδος, τεύχ. 1, Ἰαν. - Μάρτ. 1992).

Πολωνία: Ἐμπρησμοὺς ναοῦ.

Ἄς μεταφερθοῦμε στὴν Πολωνία. Στὸ Ὅρος Γκραμπάρκα, στὶς 12 Ἰουλίου 1990, ὁ φανατικὸς Ρωμαιοκαθολικὸς Γιὰν Σομπιέσκι, ὑπακούοντας σὲ προτροπὴ τοῦ παπποῦ του ἔκαψε τὸν κεντρικὸ προσκυνηματικὸ ναὸ. Καταγγέλλοντας τὸ θλιβερὸ γεγονός στὸν Πάπα ὁ Μακ. Μητροπολίτης Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Βασίλειος σημειώνει ὅτι «μερικοὶ ἀπειλοῦν ὅτι θὰ κάψουν καὶ τὸν νέο πού ἀνεγείρεται, γιὰ νὰ ἀπαλλάξουν τὴ ρωμαιοκαθολικὴ χώρα ἀπὸ τοὺς σχισματικούς (δηλ. τοὺς 'Ορθοδόξους) καὶ ἀπὸ πάσης φύσεως ὀρθόδοξο δηλητήριον».

Οὐκρανία: Οἱ 'Ορθόδοξοι στοὺς δρόμους.

Τόσο ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης τῆς Μόσχας κυρὸς Ποιμὴν ὅσο καὶ ὁ σημερινὸς Μακ. κ. Ἀλέξιος κατήγγειλαν τὰ ὅσα ἀπερίγραπτα εἰς θάρος τῶν 'Ορθοδόξων συνέβησαν στὴν Οὐκρανία. Μάλιστα, μετα-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 107 τοῦ ὑπ' ἀρ. 3 τεύχους.

ξύ 2-3 προσεχούς Μαρτίου θα συναγτηθούν στη Γενεύη αντιπρόσωποι του Όρθοδόξου Πατριαρχείου της Μόσχας και του Βατικανού, για να εξετάσουν τα προβλήματα, που έπισηωρεύθηκαν εκεί τα τελευταία τρία χρόνια. Και στην Ούκρανία, ιδίως στη δυτική, όπως στη Λεόπολη, οι ουνίτες, με τη φιλική στήριξη των τοπικών αρχών, κατέλαβαν ναούς, πέταξαν κυριολεκτικά τους Όρθοδόξους στο δρόμο, ώστε να αναγκασθούν να προσεύχονται στις πλατείες και δημιουργήθηκε πολύπλοκη κατάσταση. Σύμφωνα με ιερέα της Όρθόδοξης Έκκλησίας: «Στην έπαρχία μας άρπαξαν με τη δία πάνω από 50 ναούς. Μέσα σ' ένα χρόνο άλλαξα τρεις ναούς, γιατί μου τους άρπαξαν βιαίως και τώρα βρίσκομαι κυριολεκτικά στον δρόμο, επειδή δεν έτρεξα να γίνω ουνίτης» (Ρωσία - μηνύματα και έκκλησεις, έκδ. Ι. Μ. Παρακλήτου, Όρωπός 1991, σελ. 63). Τα γεγονότα αυτά έχουν καταγγελθεί στον Πάπα από τον Μακ. Άρχιεπίσκοπο κ. Σεραφείμ.

Σερβία: Γενοκτονία των Όρθοδόξων.

Στη Σερβία, οι περιπέτειες και τα δεινά του όρθόδοξου λαού έρχονται σε συνέχεια των φοβερών διωγμών, που είχαν εξαπολύσει εναντίον του οι Ρωμαιοκαθολικοί Ούστασι κατά την περίοδο της γερμανο-ιταλικής κατοχής. Τότε, 4 Όρθόδοξοι Επίσκοποι, 220 κληρικοί και 1.000.000 πιστοί θασανίστηκαν, άκρωτηριάστηκαν και φονεύθηκαν, όπως γράφει ο Έπίσκοπος Βανάτου κ. Άθανάσιος Γιέφτιτς, που προσθέτει ότι «έκατοντάδες Όρθόδοξες έκκλησίες γκρεμίστηκαν ή υπέστησαν σοβαρές καταστροφές και μεγάλος πλούτος έκκλησιαστικών, πολιτιστικών και καλλιτεχνικών αντικειμένων, που άνηκαν στην Όρθόδοξη Έκκλησία, είτε ληστεύθηκε είτε καταστράφηκε από το «άνεξάρτητο» κράτος της Κροατίας... Με τις εδλογίες του Βατικανού και των Κροατών Έπισκόπων με επί κεφαλής τον Άρχιεπίσκοπο του Ζάγκρεμπ Στέπινακ, 250.000 Σέρβοι προσηλυτίστηκαν στο Ρωμαιοκαθολικισμό και μια ήμισυ-ουνιτική Κροατική «Όρθόδοξη» Έκκλησία-μαριονέτα ιδρύθηκε». Σήμερα και πάλι ο όρθόδοξος σερβικός λαός βλέπει παράλληλα με τον διωγμό από τις πατρογονικές του έστιες, τους ναούς του να καταστρέφονται και ζει μέσα σε ένα καταθλιπτικό κλίμα τρομοκρατίας. Ο ίδιος ο Πατριάρχης των Σέρβων Μακ. κ. Παύλος κατήγγειλε τις νέες μεθοδεύσεις για την εκτόπιση του όρθόδοξου σερβικού πληθυσμού, αθάίρετες και παράνομες συλλήψεις Όρθοδόξων Έπισκόπων και κληρικών, καθώς και θασανίστηρια άμάχου πληθυσμού και αίχμαλώτων πολέμου, ως και φόνους άκόμη. Ήδη ο Μακ. Άρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ έχει άπευθυνθεί στο Συμ-

βούλιο Άσφαλείας του Ο.Η.Ε. και στην Είρηνηκή Διάσκεψη για τη Γιουγκοσλαβία στις Βρυξέλλες ζητώντας τη λήψη μέτρων για την προάσπιση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Όρθοδόξων Σέρβων στη σημερινή Κροατία, τα όρια της οποίας όρίστηκαν αθάίρετα από τον Τίτο, που ήταν ο ίδιος Κροάτης, ώστε «να μπορούν να ζούν εν ειρήνη, να λατρεύουν τον Θεό κατά τον τρόπο τους και να επιδιώκονται άπερίσπαστοι στις άσχολίες τους διατηρώντας τις εθνικές τους παραδόσεις».

Άλβανία: Η Ουνία επί το έργον.

Στην Άλβανία, άμέσως μετά τη χαλάρωση του ολοκληρωτικού καθεστώτος, έκανε την εμφάνισή της και δραστηριοποιήθηκε η Ουνία. Τα συνεργεία του Έλληνικού Έρυθρού Σταυρού συνάντησαν στη Βόρειο Ήπειρο τον έλληνόρρυθμο έπίσκοπο Λούγκρου Ήρακλείωνα Λουπινάκη επί το έργον...

Ρουμανία: 5 ουνίτες έπίσκοποι.

Στη Ρουμανία, μόλις έπесе ο Τσαουσέσκου, ο Πάπας Ίωάννης - Παύλος ο Β', χωρίς καμιά άπολύτως συνεννόηση με τη Ρουμανική Κυβέρνηση και άγνοώντας πλήρως την Όρθόδοξη Ρουμανική Έκκλησία, έσπευσε να άποστείλει 5 ουνίτες έπισκόπους για την Τρανσυλβανία. Άυτοι ως σήμερα όρουν παράνομα, άφοι καμιά διαβεβαίωση δεν έχουν δώσει στον Ρουμάνο Πρόεδρο, όπως συμβαίνει με τους Όρθόδοξους Ίεράρχες που εκλέγονται. Όπως αναφέρει στο διβλίο του «Σελίδες από την ιστορία της Ρουμανικής Έκκλησίας (ο Ουνιτισμός στην Τρανσυλβανία)», που εκδόθηκε στα ρουμανικά, άγγλικά και γαλλικά το 1991 στο Βουκουρέστι, ο Όρθόδοξος Ιερέας - καθηγγητής Μιρκέα Πακουράριου, αναδιώνουν εκεί ξεχασμένα περιστατικά και δικαιότητες, όπως το 1761, όταν 515 Όρθόδοξοι Ναοί καταλήφθηκαν από τους ουνίτες. Στις 11 Νοεμβρίου 1990 μια ομάδα 200 ουνιτών, που μεταφέρθηκαν από τα γύρω χωριά στο ΒΑΙΑ ΜΑΡΕ, προπηλάκισαν την ήμερα της ένθρονίσεως του τον νέο Όρθόδοξο Έπίσκοπο του Μαραμούρες και ξέσπασαν σε ύβρεις κατά τη διάρκεια της θείας λειτουργίας, που παρακολούθησαν με κατάνυξη 300.000 Όρθόδοξοι πιστοί. Σημειώνονται χειροτονίες ουνιτών ιερέων χωρίς καμιά θεολογική παιδεία και προετοιμασία, άναμιγνύουν το λατινικό με το όρθόδοξο τυπικό, παρέχουν τη θεία κοινωνία με τον λατινικό τρόπο, καιροσκοποί έσπευδ άποβλέποντας σε οικονομικά όφέλη, προσχώρησαν δυστυχώς σε ουνίτες έπισκόπους, επιδιώκεται η άρπαγή ναών που ήταν όρθόδοξοι, τους είχαν πάρει οι

ΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΡΑΦΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΣΒΙΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*

Ὁ Γεώργιος ὁ Λέσβιος ἀπαντῶν εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ζ. Α. Ζαφειροπούλου ἰδιαιτέρως ἀναφέρεται εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τούτου ὅτι ὁ Γεώργιος ὁ Λέσβιος «εἰς κανένα δὲν δίδει νὰ γνωρίσῃ, τί ἐννοεῖ λέγων, Γραφικὴν Μουσικὴν! ἐπειδὴ γραφὴ μουσικῆς οὐδέποτε σύστημα δύναται νὰ ὀνομασθῇ». «Ἄρα οἱ διδάσκαλοί μας», γράφει εἰς τὴν «Ἀπάντησιν» του «εἶναι πλέον τολμηροὶ καὶ ἀξιοκατάκριτοι ἀπὸ ἐμέ· οἱ ὅποιοι ἄλλο τι δὲν ἔκαμαν, εἰμὴ μόνον ὅτι συνέταξαν γραφὴν μουσικῆς, καὶ μ' ὄλον τοῦτο τὴν ὀνόμασαν σύστημα· διότι ἡ ὕλη τῆς μουσικῆς ὅλη προὔπηρχε· μήπως ἐκεῖνοι πρῶτοι ἐπενόησαν τοὺς φθόγγους, τὰ τονικά διαστήματα, τὰς κλίμακας, τοὺς ἤχους, τὰ γένη, τὰ συστήματα, τὰς φθοράς, μεταθέσεις, διέσεις, ὑφέσεις καὶ λοιπά; μήπως τὸ ὀκτάχορδον σύστημα δὲν εἶναι ἡ ἑπταφωνία; τὸ πεντάχορδον, ἡ τετρα-

φωνία; ὅλα αὐτὰ δὲν προὔπηρχον; οὔτε κὰν σημεῖα γραφῆς δὲν ἐπενόησαν· διότι καὶ αὐτὰ ὅλα προὔπηρχον εἰς τὸ παλαιὸν σύστημα· ἄλλο δὲν ἔκαμαν εἰμὴ μόνον ὅτι ἔκανόνισαν τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου, καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῶν πολυσυλλάβων ὀνομασιῶν τῶν τόνων τοῦ τροχοῦ, δηλ. τὸ ἄννανες, νεανές καὶ τὰ λοιπά, μετονομάσαντες αὐτοὺς πα, βου, δανεισθέντες αὐτά, ἀπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ουτ, [ντο], ρε, μι φα, σο λ, λα, σι, ὀμοῦ καὶ τὴν καταμέτρησιν τοῦ χρόνου· ἢ μήπως δὲν εἶναι ἀληθινὸν ὅτι, ἂν τινὰς ἀπὸ τὴν γραφὴν τοῦ συστήματος τῶν διδασκάλων μας ἀφαιρέσῃ τοὺς κανόνες τοῦ καταμετρεῖν τὸν χρόνον τῆς μελωδίας, καὶ τὰς ὀνομασίας τῶν τόνων δηλ. τά, πα, βου, γα κ.τ.λ. δὲν μένει ἡ αὐτὴ ἐκείνη γραφὴ τοῦ Πέτρου Πελοπον[νησίου] καὶ ἡ ὁποία ὀνομάζετο ἐξήγησις; καὶ μ' ὅλα ταῦτα, τὴν τοιαύτην γραφὴν τὴν ὀνόμασαν σύστημα· ἄρα εἶναι ἀξιοκατάκριτον»²³⁶.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 72 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

Εἰς τὴν ἄλλην δὲ κατηγορίαν τοῦ Ζ. Α. Ζαφει-

οῦντες, ἀλλὰ μετὰ τὸ 1948 ἐπανήλθαν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἀναμιγνύεται ἡ πολιτικὴ καὶ ἀσκειῖται δημαγωγία σὲ θάρος Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων. Ἐπιχείρησις ἀναβίωσης τῆς Οὐνίας μὲ κάθε τρόπο καὶ δημιουργία διαρκοῦς ἀναταραχῆς.

Μπροστὰ στὴ ζοφερὴ αὐτὴ κατάστασις, οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησιαστές ἀρνήθησαν νὰ στείλουν παρατηρητὲς στὴ Σύνοδο τῶν Ἐπισκόπων τοῦ τῆς Εὐρώπης, ποὺ κάλεσε πρὶν λίγο καιρὸ ὁ Πάπας στὴ Ρώμη μὲ θέμα τὸν «ἐπανευαγγελισμὸ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης». Μετέδωκε μόνον ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Παναγιωτάτου κ. Βαρθολομαίου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰταλίας κ. Σπυρίδων, ὁ ὁποῖος μὲ παρρησίαν κατήγγειλε τὰ διαδραματιζόμενα ἀπὸ τοὺς οὐνίτες. Ὁ Σεβ. ἀνέφερε ὅτι σὲ ἐκπομπὲς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Βατικανοῦ στὴ βουλγαρικὴ καὶ σλαβικὴ γλῶσσα, γίνονται ἐκκλήσεις στοὺς Ὁρθοδόξους Βουλγάρους νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸν Πάπα (νὰ ἐξοιτιασθοῦν δηλαδή), διότι ἡ ἐπίσημη Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία «συνεργάσθηκε μὲ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς». Ὁ Σεβ. Ἰταλίας προσέθη πρόσφατα στὴν ἐξῆς δῆλωσις (ἐφημ. «Τὰ Νέα», 10 Φεβρουαρίου 1992): «Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ διὰ τῆς θίας καὶ μὲ μέσα θία καταλαμβάνουν τὶς ὀρθόδοξες ἐκκλησίες, μετέρχονται μέσα ἐκδικασμοῦ,

ἐκφοβισμοῦ τοῦ κόσμου καὶ πολλὰς φορές καταφεύγουν καὶ σὲ ξυλοδαρμούς ἢ ἀκόμα καὶ σὲ ἄλλες χειρότερες μορφὲς θίας».

Πρέπει, ἐξ ἄλλου, νὰ θεωρεῖται βέβαιον ὅτι τὸ θέμα θὰ ἀπασχολήσῃ τὶς διαβουλευσεις τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ποὺ κάλεσε ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας (15 Μαρτίου) στὸ Φανάρι, γιὰ νὰ λάβουν μέρος στὴν πανορθόδοξη θεία λειτουργία.

Ἦδη, μὲ ἐντολὴ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ, διμελὲς ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Πατρῶν κ. Νικόδημο καὶ Περιστερίου κ. Χρυσόστομο μεταβαίνει στὶς δοκιμαζόμενες Ἐκκλησίες γιὰ νὰ μελετήσῃ ἐπὶ τόπου τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα καὶ νὰ εισηγηθῇ σὲ συνεργασία μ' αὐτὲς τρόπους περαιτέρω βοηθείας τοὺς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας, σὲ συνέχειαν τῶν ὡς σήμερον ἀποστολῶν βοηθείας στὴ Ρουμανία, Βουλγαρία, Ἀλβανία κ.λπ.

(Τέλος)

I. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ
Δ/γτῆς τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

ροπούλου, ὅτι δηλ. «οὔτε τὰ πατρῶα ἐσεβάσθη», ὁ Γεώργιος ὁ Λέσβιος ἀπορρίπτει τὴν κατηγορίαν λέγων ὅτι ὄχι μόνον ἐσεβάσθη τὰ πατρῶα, ἀλλὰ καὶ ἠγωνίσθη νὰ διατηρήσῃ τὰ πατρῶα, καὶ τοὺς φυσικοὺς ὅρους. «Δὲν ἐσεβάσθη πατρῶα, διότι μετωνόμασα τὸν (παρ' ὑμῶν λεγόμενον) ἦχον, εἰς τρόπον; δὲν παρατηρεῖς τοῦλάχιστον εἰς τὸ μέγα θεωρητικὸν κατὰ τὴν σελ. 125 νὰ ἰδῆς τί ἀναφέρει περὶ τούτου; «λέγεται δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ ἦχος, καὶ τρόπος, καὶ εἶδος, καὶ σχῆμα»· ἠνόμισα λοιπὸν καὶ κατὰ τοῦτο; διέφθαιρα ἢ ἀνόρθωσα καταργῶν τὴν κατάχρησιν, καὶ μεταφέρων τὰ πράγματα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν ὑπαρξιν καὶ ἀρχαιότητα; τοῦτο τόλμη ἀθαίρετος εἶναι καὶ διαφθορά;»²³⁷.

Συγκρίνων δὲ τὸ σύστημα αὐτοῦ πρὸς τὸ τῶν Τριῶν Διδασκάλων σημειοῖ. «Τὰ μέλη εἶναι ἀπαράλλακτα, χωρὶς τὴν ἐλαχίστην καινοτομίαν, χωρὶς οὐδὲ τὴν παραμικροτέραν διόλου διαφορὰν· ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην τὰ μελωδικώτερα ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκδώσω. Ὁ τρόπος μου ὁμοῦς, ἢ μέθοδος, ἢ γραφὴ μου εἶναι διάφορος, ἀλλ' εὐκολωτέρα καὶ ἀπλουστερά ἐκείνης τῆς πρώτης τῆς Κωνσταντινουπολίτιδος, καὶ ἐπομένως προτιμότερα, καὶ μάλιστα σήμερον καθ' ὅλα τελειοποιημένη, παρ' ὅτι ἦν ἄλλοτε ποτε. Καθότι· τοὺς μὲν εἰδότες τὸν πρῶτον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τρόπον τῆς Μουσικῆς, μικρὰ προσοχὴ καὶ μελέτη, καὶ μικρὰ γύμνασις μόνον, ἀρκεῖ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἐμπείρους καὶ εἰδήμονας, καὶ τοῦ δευτέρου τούτου ἰδικοῦ μου ἀπλουστάτου καὶ εὐκολωτάτου Λεσβίου τρόπου. Διὰ δὲ τοὺς ἀρχαίους ὅλως διόλου, ἀσυγκρίτως εὐκολώτερος, προσέτι καὶ βασιμώτερος, ὑπάρχει ὁ δεύτερος· ἄρα καὶ κοινωφελέστερος, καὶ θεαρεστώτερος»²³⁸.

Ὁ Στέφανος Μωυσιάδης²³⁹ ὅστις ἀήρμηνευσεν ἐν τῇ Ἱ. Συνόδῳ τῇ 22 Σεπτεμβρίου τοῦ 1846, πατριαρχοῦντος Ἀνθίμου ΣΤ', τὴν Γραμματικὴν καὶ τὸ σύστημα τοῦ Γ. Λεσβίου κατέδειξε καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν ξενίζον κατὰ τὸ ποῖόν, ὡς παρεισάγον νέους ἦχους²⁴⁰.

Ὁ δὲ Γ. Παπαδόπουλος γράφει ὅτι «δυστυχῶς διὰ τῶν νέων μουσικῶν σημειῶν μᾶλλον παρέφθαιραν αὐτήν, διαφθείρας συγχρόνως τὴν τε ποιότητα καὶ προφορὰν εἰς πᾶν ἀνεξαιρέτως μέλος· καὶ ὅτι δι' ὀλίγων σημειῶν γνησίως ἐμφαίνει ἢ ἡμετέρα γραφὴ, τοῦτο διὰ πολλῶν ἐκφέρει ὁ Γεώργιος Λέσβιος»²⁴¹.

Ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ὁ Ε. Χατζηπαποστόλου εἰς

τὴν μελέτην του περὶ τοῦ Γεωργίου Λεσβίου καὶ τὸ σύστημα αὐτοῦ παρουσιάζεται θερμὸς ὑποστηρικτῆς τῆς μεθόδου αὐτῆς σημειῶν μεταξὺ τῶν ἄλλων. «Τὸ Λέσβιον σύστημα ἐκαινοτόμη κατὰ τοῦτο κυρίως τὸ σημεῖον, εἰς ὃ ἐγκεῖται ἡ ἀξία καὶ ἡ ὑπεροχὴ αὐτοῦ τοῦ ἤδη ἰσχύοντος. Διετῆρει δὴλα δὴ ἀμεταβλήτους τοὺς ἐπτὰ χαρακτῆρας τῆς ποσότητος, τοὺς δηλοῦντας τοὺς ἀντιστοίχους ἐπτὰ φθόγγους τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς κλίμακος, οὗς ὁ ἴδιος ὀνομάζει καὶ «αὐτοσυστάτους» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἤδη ἐν χρήσει τοῦ συστήματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἕκαστος χαρακτῆρ ἔχει σχετικὴν ὀνομασίαν, ἄλλοτε ἄλλην, ἐξαρτωμένην, ὡς γνωστόν, ἐκ τοῦ εἰρμοῦ τοῦ φθογγοσῆμου καὶ ἀκριβέστερον εἰπεῖν ἕκαστος χαρακτῆρ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ προηγουμένου του»²⁴².

Ὁ συνεργάτης δὲ τοῦ Γεωργίου Λεσβίου καὶ συνεκδότης αὐτοῦ Σταυράκης Ἀναγνώστου²⁴³ ἐν τῇ «Λεσβιάδι Ὠδῇ»²⁴⁴ ἐξυμῶν αὐτὸν καὶ τὸ σύστημα αὐτοῦ ἀφιεροῖ τοὺς ἐξῆς στίχους.

Ἰδοὺ λοιπὸν οἱ κόλποι σου καὶ νῦν τῆς Πολυμνίας,

τῆς μουσικῆς διδάκτορα, μολπῆς τῆς οὐρανιας ἐβλάστησαν μιμήτορα καὶ ζηλωτὴν προγόνων μετὰ παρέλευσιν πολλῶν καὶ δουλικῶν αἰῶνων.

Ὁ Λέσβιος Γεώργιος τὴν μουσικὴν συγχρόνως ἐπὶ τὸ εὐκολώτερον μεταρρυθμῶν εὐφρόνως, δεικνύει εἰς τὸ ἔθνος μας τέχνης εὐμεθοδῶν, ἀνακηρύττων καὶ τῆς νῦν Λέσβου μας τὴν ἀξίαν. Ὡς δ' αἰοιδός τις εὐφωνος, κι' ὡς εὐλαλ' αἰ Σειρήνες,

μελουργικῶς συνήρμοσεν ἐν ταῖς κλιναῖς Ἀθήναις

μέλη οὐρανοσύνθετα θεῶν σεπτῶν πατέρων, εἰς εὐχερέστερον ρυθμὸν καὶ τρόπον μεταφέρων.

Ὁ Λέσβιος Γεώργιος τιμᾷ τὸ ἔθνος ὅλον κι' ἐξόχως σὲ διασαλπεί μέχρις αὐτῶν τῶν πόλων²⁴⁵

Τὴν μουσικὴν εὐκόλυνε δι' ἔθνικὸν συμφέρον Γεώργιος ὁ Λέσβιος, σεβάσμιος ὁ γέρων.²⁴⁶ Ἄν δ' ἐπανέστη κατ' αὐτοῦ ὁ φθόνος μισοκά-

λων, εἰς μάτην κατεκραύγασε σωρὸς τῶν ἀκεφάλων²⁴⁷

καὶ σεῖς, ἀκέφαλοι θνητοί, κακοῦργοι κερδοσκόποι!

236. Γεωργίου Λεσβίου, Ἀπάντησις... ἐνθ' ἄν. σ. 12.

237. Αὐτόθι, σ. 13.

238. Γεωργίου Λεσβίου, Ἡ Μελίφωνος Τερψινοῦ... ἐνθ' ἄν. σ. η'-θ'.

239. Ἰδ. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου, Συμβολαί... ἐνθ' ἄν. σ. 357-359.

240. Ἰδ. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου, Συμβολαί... ἐνθ' ἄν. σ. 358.

241. Ἰδ. Αὐτόθι, σ. 342.

242. Ἰδ. Εὐστρατίου Η. Χατζηπαποστόλου, Γεωργίου ὁ Λέσβιος... ἐνθ' ἄν. σ. 15.

243. Ἰδ. Γεωργίου Λεσβίου, Ἡ Μελίφωνος Τερψινοῦ... ἐνθ' ἄν. σ. η' σημ.

244. Ἰδ. Σταυράκη Ἀναγνώστου, «Ἡ Λεσβιάς» «Ὠδῆ», Ἐν Σμύρνῃ 1850.

245. Ἰδ. Αὐτόθι στίχ. 444-451.

246. Ἐγγραφε 1849-1850.

247. Ἰδ. Σταυράκη Ἀ. Ἀναγνώστου, Ἡ Λεσβιάς... ἐνθ' ἄν. Μέρος Β' στίχ. 91-92.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἀμοιβαῖαι σχέσεις Βατικανοῦ καὶ Σκοπίων.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐν ἐκτενεῖ συνεντεύξει του, ἡ ὁποία δημοσιεύεται εἰς τὴν ἐφημερίδα «Θεσσαλονίκη», ἐκτὸς τῶν ἄλλων, συνορίζει ὡς ἐξῆς τοὺς λόγους τῆς δυσαρρεσκείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν στάσιν τοῦ Βατικανοῦ ἔναντι τοῦ ψευδωνύμου καθιερωτοῦ τῶν Σκοπίων:

«Εἶναι γνωστὸν, —τονίζει ὁ Μακαριώτατος—, ὅτι οἱ Σκοπιανοὶ ἔχουν διεισδύσει τόσο εἰς τὸ Βατικανὸν ὅσο καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἰταλίαν. Αἱ σχέσεις των εἶναι ἀμοιβαῖαι. Ἀρκεῖ νὰ σᾶς πῶ ὅτι διὰ τὸν ἀπομνημόσυτον ὁρθόδοξον κόσμο εἶχε (καὶ ἔχει) ἀπομνημόσυτον τὴν σχισματικὴν «ἐκκλησίαν» των (ἀποσχισθεῖσαν ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν ὁρθόδοξον ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας), ὁ πάπας ἐδέχεται τοὺς ἐκπροσώπους της εἰς ἰδιαιτέραν ἀφοσίωσιν. Νὰ ὑπερθυμίσω τὴν ἐκθεσὴ ψευδο-μακεδονικῆς τέχνης πὺν ἐπραγματοποιήθη εἰς τὸ μουσεῖο τοῦ Βατικανοῦ, μὲ λαμπρὰ δείγματα περιφημῶν ἐργασιῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἑλληνικότητας ἐπιγραφάς.

»Διεμαρτυρήθημεν ἀμέσως ἐπιτόνιστα ἀποσφραγιστοὺς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν ὀλομέλεια τῆς διεθνοῦς μικτῆς ἐπιτροπῆς τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου Ὁρθοδοξίας καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ἡ ὁποία συνήρατο εἰς τὸ Μπάρι. Τὴν ἐκκλησίαν μας ἠκολούθησαν τὸ πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων καὶ τὸ πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας. Ἐπετύχαμε ἵνα νὰ μὴν κινηματογραφηθῆ ἡ ἐκθεσίς.

»Ὁ θεολογικὸς διάλογος ἀνεβλήθη δι' ἐν ἔτος, ὅμως ἡ Οὐνία δεσπόζει ἔκτοτε εἰς τὸν διάλογον».

πλὴν μάταιοι οἱ τρόποι σας κί' ἀνωφελεῖς οἱ κόποι!

Ἡ νεολαία ἀψηφᾷ, μαντεύει τὸν σκοπὸν σας, φιλαμαθῶς καταφρονεῖ τὸν Ἀποτρεπτικὸν σας. Διὸ σπουδάζ' ἐπιμελῶς τὸ σύστημα τὸ νέον, Λεσβιακὸν ὡς ἀληθῶς, ὡς εὐκόλον, ὠραῖον. Τοῦτο διαδιδόμενον ἀπανταχοῦ προβαίνει καὶ μόνον ἢ κακεντρέχεια ἢ ἰδική των μένει»²⁴⁸.

Τὸ σύστημα αὐτὸ τοῦ Γεωργίου Λεσβίου δὲν διέφυγεν τῆς προσοχῆς τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Εἰδικώτερον τὸ ἐπόμενον ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἀνθολογίας» τοῦ Λεσβίου, ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ὁ ΣΤ' δι' ἐγκυκλίου του κατεδίκασεν τὴν μουσικὴν μέ-

Προέβαλε πολλὰς ἀληθείας.

Τὸ παμμακεδονικὸν συλλαλητήριον τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁποίου μετέσχον ἑκατοντάδες χιλιάδων λαοῦ, ἐκτὸς τῆς πανηγυρικῆς διακηρύξεως τῆς ἑλληνικότητος τῆς Μακεδονίας, προέβαλε καὶ πολλὰς ἄλλας ἀληθείας, ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

Ὅτιοι λ.χ. πρῶτον ἐγένετο ἄλλην μίαν φορὰν αἰσθητὴ ἢ συμπαράστασις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἀγωνιζόμενον ἔθνος. Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐν τῷ τηλεγραφήματι του πρὸς τὸν Δήμαρχον Θεσσαλονίκης ἐτόνισε: «Ἐυρίσκομαι δόλοφρα κοντά σας καὶ τρέφομαι ἀπὸ τὸν παλμόν σας γιὰ τὰ ἐθνικὰ θέματα. Ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῆ τοὺς δικαίους ἀγῶνας τοῦ εὐσεβοῦς μας ἔθνους, τοῦ ὁποίου οἱ Μακεδόνες Ἕλληνες ὑπῆρξαν πάντοτε πρωτοπόροι». Ἐξ ἄλλου ἡ παρουσία ἐν τῷ συλλαλητηρίῳ δεκάδων Σεβ. Ἀρχιερέων καὶ ἡ φλογερὰ ὁμιλία τοῦ Παναγ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος ὑπέμνησαν τὸ γεγονός, ὅτι καὶ σήμερον, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἑλλήνων εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι νὰ ἠγηθοῦν τῶν Ἑλλήνων τῶν ἀκριτικῶν περιοχῶν πρὸς προάσπισιν τῶν ἑλληνικῶν δικαίων.

Δεύτερον ἡ διαπιστωθεῖσα κατὰ τὸ συλλαλητήριον ἐνόησις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὰς κοισίμους διὰ τὸ ἔθνος σιγμᾶς εἶναι ἐλπιδοφόρος ἐγγύησις διὰ τὸ μέλλον.

Τρίτον τὸ συλλαλητήριον τῆς Θεσσαλονίκης ὑπέμνησεν εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, ὅτι πρόπει νὰ ἐπανακηθῶσιν τὴν, ὡς μὴ ὄφελε, ἀποδυναμωθεῖσαν ἢ καὶ σχεδὸν ἐκλείψασαν συνήθειαν τοῦ γενικοῦ σημαιοστο-

θοδὸν τοῦ Γ. Λεσβίου «ὡς νέους παρεισάγουσα καὶ προστιθεμένη ἤχους, καὶ τούτων τὰ ὀνόματα, καὶ γνωρίσματα καιναῖς κλήσεσι παραλλάττουσα καὶ συγχέουσα, ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰ σημεῖα τῆς γραφῆς, τὰ πρὸς τὸ ὕφος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους ἀρμόζοντα, καὶ ὅλως ἀπαλλοτριουμένη τῆς νενομισμένης καὶ καθιερωμένης τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μουσικῆς. Τοιαύτη γοῦν τότε ἀποδειχθεῖσα ἢ μέθοδος αὕτη ἀπεδοκιμάσθη συνοδικῶς καὶ κατεκρίθη, διαταχθέντος κάκεινου τοῦ αὐτουργοῦ αὐτῆς μὴ ἐκδοῦναι, μήτε παραδοῦναι αὐτὴν τὸ σύνολον»²⁴⁹.

(Συνεχίζεται) **ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ**
φιλόλογος - θεολόγος

248. ἰδ. Ἀπόθι, σιγ. 94-98.

249. ἰδ. Γεωργίου Ι. Παπαδοπούλου, Συμβολαί... ἐνθ' ἀν. σ. 343.

λισμοῦ κατὰ τὰς μεγάλας τοῦ Ἔθνους στιγμὰς καὶ ἐθνικὰς ἐορτὰς.

«**Νὰ ζητήσουμε μία διεθνή ἐπιτροπή**».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καστορίας κ. Γρηγόριος, ἐν συνεντεύξει του πρὸς τὴν ἀξιωματικὴν προβάλλουσαν τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας διακεκριμένην δημοσιογράφον κ. Ἀγγελικὴν Δαμίγου, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ψευδεπιγράφου καθεστῶτος τῶν Σκοπίων ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Καλὸν εἶναι νὰ λέμε ὅτι δὲν ἔχουμε διεκδικήσεις ἀπὸ κανένα γείτονα. Τῆ στιγμῇ, ὅμως, πὸν οἱ γείτονες δὲν σκέπτονται τὸ ἴδιο κὶ ἐργάζονται μὲ βουλιμῖα ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, νομίζω ὅτι ἔχουμε χρέος νὰ ὑψώσουμε τὴ φωνή μας καὶ νὰ ἀξιώσουμε τὴν ὑποστήριξη τῶν δικαιωμάτων μας.

«**Νὰ τὸ ποῦμε καθαρά:** ὅτι ἓνα τιμῆμα τῆς Ἑλλάδας θρῖσκεται κατεχόμενον ἀπὸ τοὺς σημερινούς Σκοπιανούς. **Νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὸ νέο κράτος πὸν ἰδρύεται, ὄχι μόνο νὰ μὴν ὀνομαστῆ Μακεδονία, ἀλλὰ νὰ μᾶς δώσει καὶ ἐγγυήσεις γιὰ τὴ θεροκευτικὴ ἐλευθερία τῶν ὀρθοδόξων.**

«**Κὶ** θὴαν λέω ὀρθοδόξους, ἐννοῶ ἐκείνους πὸν γνωρίζουν —λίγο ἢ πολὺ— ὅτι ἀνήκουν σὶτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο κὶ ὄχι σὶτὴν Ἐξαρχία τῶν Σκοπίων.

«**Νὰ προσοσιατευτῆ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα.** Ν' ἀνοίξουν ἑλληνικὰ σχολεῖα. **Νὰ παραδοθοῦν οἱ παλαιοὶ ναοὶ σὶτους ὀρθοδόξους.** Ναοὶ πὸν φέρουν πάνω σὶς τοιχογραφίες τους, ἑλληνικὲς ἐπιγραφές. **Καὶ γενικὰ ὄλα τὰ μνημεῖα πὸν ἔχουν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, νὰ κατοχυρωθοῦν**».

«Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ ζητήσουμε μία διεθνή ἐπιτροπή πὸν, σήμερα, πρὶν γίνετὶ τὸ κράτος τῶν Σκοπίων, νὰ ἐπισκεφθεῖ τὴν περιοχὴ, νὰ ἐλέγξει καὶ νὰ καταγράψει ὄλα τὰ ἑλληνικὰ στοιχεῖα. **Γιατὶ αὔριο ἔξερουμε πολὺ καλὰ ὅτι θὰ τὰ ἀλλοιώσουν ὄλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ.**

«**Θὰ** τολμήσουν νὰ ἐπιζωγραφίζουν τὶς τοιχογραφίες καὶ νὰ καλύπτουν τὰ γράμματα γιὰ νὰ γράφουν τὴ δικὴ τους γλῶσσα. **Τῆ δῆθεν μακεδονικῇ.**

«**Νὰ** ζητήσουμε νὰ γίνετὶ αὐτὴ ἡ ἐπιτροπή. **Κὶ** ἂν ἀρνηθοῦν καὶ δὲν τὸ δεχτοῦν, τότε καὶ μόνο ἡ ἀρνησὴ τους θὰ εἶναι μὴ ἔνδειξη ὅτι δὲν θέλουν τὸν ἔλεγχο γιὰτὶ θὰ φοβοῦνται τὴ μαρτυρία τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν γεγονότων.

«**Λέμε** καμῖα φορὰ πὸς κάποιος δὲν δέχεται μύγα σὶτὸ σπαθὶ του. **Ἐμεῖς** γιὰτὶ νὰ δεχόμεστε μὴ μύγα πάνω σὶτὸ σπαθὶ μας; **Ὅταν** ἔχουμε δικὸ μας τὸ

Σπαθὶ, τὴν Ἱστορία καὶ τὴν Ἀλήθεια, γιὰτὶ νὰ δεχόμεστε τὴρα αὐτὲς τὶς προσβολὲς ἀπὸ ἓνα κράτος πὸν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ὑποστήριξή μας;».

«**ΑΝΑΔΡΟΜΗ**» - Τιμητικὸν ἀφιέρωμα.

Προσφάτως, κατόπιν πρωτοβουλίας τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος κ. Βαρθολομαίου, ἐξεδόθη ὀγκώδης καὶ καλαίσθητος Τόμος ὑπὸ τὸν τίτλον «**ΑΝΑΔΡΟΜΗ — Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον πρ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸν ΙΑΚΩΒΟΝ ΒΑΒΑΝΑΤΣΟΝ**» (Μέγαρα 1991, σχ. 8ον, σσ. 516). Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ ἐπραγματοποιήθη μερίμνη Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ὑπὸ τοῦ ὄς ἄνω Σεβ. Μητροπολίτου καὶ τῶν Καθηγητῶν κ.κ. Βλασίου Φειδᾶ καὶ Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου.

Ὡς τονίζουν ὀδοτὶ ἐν προλογικῷ σημειώματι, ὁ περὶ οὔ ὁ λόγος Τόμος ὑπῆρξεν ὁ καρπὸς τῆς ἀνταποκρίσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος εἰς τὴν προσμονὴν ὄλων ἐκείνων κλήρον, μοναχικῶν ἀδελφοτήτων, λαοῦ ὀτίνετις ἀπήλασαν τῆς πατρικῆς ποιμαντορίας τοῦ μεγάλου τούτου ἱεράρχου, τὸν ἠγάπησαν καὶ τιμῶσιν εἰσεῖτὶ τὴν ἱεράν αὐτοῦ μνήμην καὶ αἴτινες ἀνέμενον τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὀφειλομένης ταύτης τιμῆς. Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος Τόμου καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον, ὅτι ἔχει τὸ προνόμιον τῆς παρουσίας τοῦ σεπτοῦ σκηνώματος τοῦ ἀοιδίμου τούτου Ἱεράρχου, ὄπερ ἀναπαύεται, συμφώνως πρὸς ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν του, ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Φανερωμένης Σαλαμῖνος».

Ἡ πρωτοβουλίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Βαρθολομαίου ἐπληρέθη ἐν εἰδικῷ Γράμματι τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου Α', «Ὅστις ἐτόνισεν, ὅτι ὁ διὰ τοῦ Τόμου τιμώμενος Ἀρχιεπίσκοπος κυρὸς Ἰάκωβος «πολλὰ προσήνεγκε τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ» καὶ «ὀπῆρξε διακεκριμένη ἡγετικὴ φρονογνωμία, διακριθεῖσα διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν ἀντιλήψεων αὐτῆς, διὰ τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ζῆλον, διὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, διὰ τὴν λιπαρὸν πείραν, ὄχι δ' ἔλαττον καὶ διὰ τὴν Μητέρα Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐλλάθειαν, ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην...».

Σπουδαῖον ἐπιστημονικὸν συμπόσιον.

Ἐν συνεχείᾳ σημειοῦμεν, ὅτι ὁ ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει ἀναφερόμενος Τόμος διαιρεῖται εἰς δύο Τμήματα.

Τὸ πρῶτον παρουσιάζει τὰ βιογραφικὰ καὶ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσφορὰν τῆς πολυδιασπᾶτου προ-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγίου Γεωργίου Ζυγοῦ, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Φωτεινοῦ Ἀρτης καὶ 3) Ἀγίας Παρασκευῆς Καψι-
λων Ἀρτης,

καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Ἀρτης ἸΓΝΑΤΙΟΣ

ὠπικότητα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν κληρ. Ἰακώβου, ὡς ταῦτα ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν κ.κ. Ἀναστασίου Σκιαδᾶ καὶ Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου.

Τὸ δεύτερον τμήμα παρουσιάζει κατ' αὐστηρὰν ἀλφαριθμητικὴν σειρὰν τοῦ ἐπωνύμου τοῦ συγγραφέως ἀξιολογώτατος μελέτας ἀναφερομένας εἰς θέματα Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Κανονικά, Ἱστορικονομικά καὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, θεολογικῶν τῆς Ἐπιστήμης, ἀρχιερέων τε καὶ λαϊκῶν, οἵτινες πάντες διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς συνεισφορᾶς τῶν ἐκφράζοντων τὸν σεβασμὸν τῶν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ τιμωμένου. Ἐν τῷ Συμποσίῳ τούτῳ καταχωροῦνται αἱ πρωτότυποι ἐπιστημονικαὶ συμβολαὶ τῶν Ἀθ. Ἀγγελοπούλου, Βαρθολομαίου Ἀρχοντιῶν (νῦν Οἰκουμ. Πατριάρχου), Εὐδ. Ζεγκίρη, Δ. Ἰσπυρίδη, Σ. Καλλιανέρη, Ἀθ. Καραθανάση, Κ. Καρανιώτη, Ἰ. Κοσιδάκη, Σίλα Κοσκινᾶ (μητροπ. Ν. Ἱερσέης), Β. Κουκουσᾶ, Γ. Διλαίου, Ἀν. Μαρίνου, Γ. Μεταλληνῶ (πρωτοπρεσβυτέρου), Στέφ. Παπαδοπούλου, Γ. Παπάζογλου, Δαμασκηνῶ Παπανδρέου (μητροπ. Ἐλβετίας), Ἰακώβου Πηλίου (ἐπισκ. Κατάνης), Βασ. Στανουρίδη, Μιχ. Τριτίου, Σπ. Τρωϊάνου, Vl. Phidas, Παν. Χρήστου.

Ὅτις ὁ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρ. Ἀθηνῶν κληρ. Ἰακώβου ἐκδοθεὶς τιμητικὸς Τόμος δὲν παρουσιάζει μόνον τὴν προσωπικότητα καὶ πολιτικὴν ἀξιοσύνην αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ οὐλοδοκίαν ἐπιστημονικὸν συμπόσιον καὶ ἐξαιρετικὸν συμβολὴν εἰς τὸν ἐμπλουτισμὸν τῆς θεολογικῆς μας γραμματείας.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 1398/73 «Περὶ συστάσεως Ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». 2) τὴν ὑπ' ἀριθ. 204 καὶ ἀπὸ 23.11.1973 ἡμετέραν Ἀπόφασιν «περὶ συστάσεως δέκα (10) ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἀρτης», 3) τὰς διατάξεις τῆς ὑπ' ἀριθ. 2104/76 Ἐγκυκλίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ ἀναδιαρθρώσεως τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων», 4) τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ νόμου 673/77 «περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τινῶν θέσεων Διακόνων» καὶ 5) τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33, 34, 36 καὶ 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/69 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου Διακόνου πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς ὀργανικῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Παντοκράτορος πόλεως Ἀρτης, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 10ῃ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Ἀρτης ἸΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Σερρών καὶ Νιγρίτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2799/16.12.82 Ἀπόφασιν ἡμῶν καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἱ. ναῷ Τιμίου Σταυροῦ Σερρῶν, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σέρραις τῇ 26ῃ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης ΜΑΞΙΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀργολίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πληρῶσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς 1) Ἀγίου Κωνσταντίνου Ναυπλίου, 2) Ἀγίου Πέτρου Ἀργους καὶ 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀργους, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1β' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενο-

μισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 27ῆ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Ἀργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγ. Γεωργίου Ναυπλίου (6' θέση), 2) Ζωοδ. Πηγῆς Κεφαλαρίου Ἀργους, 3) Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου Φιχτίων Ἀργους, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 27ῆ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Ἀργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡλείας καὶ Ὠλένης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Νόμου 590/77 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις:

α) Ἐ φ η μ ε ρ ί ω ν: 1) Ἱ. Ν. Ἀγίου Γεωργίου Ζαχαρεΐκων, 2) Ἱ. Ν. Ἀγίου Νικολάου Σωπίου, 3) Ἱ. Ν. Ἀγίου Δημητρίου Χαριάς, 4) Ἱ. Ν. Ἀγ. Θεοδώρων Ζεροῦ, 5) Ἱ. Ν. Ἀγίου Νικολάου Σιμίζης.

β) Δ ι α κ ό ν ω ν: 1) Ἱ. Ν. Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀμαλιάδος, 2) Ἱ. Ν. Ἀγίου Γεωργίου Ἀμαλιάδος, 3) Ἱ. Ν. Ἀγίου Τρύφωνος Ἀμαλιάδος, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πύργῳ τῆ 27ῆ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀγιάς καὶ Συκουρίου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρὰ γρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν οργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Ποταμιάς Ἀγιάς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Ἀγιά τῆ 28ῆ Φεβρουαρίου 1992

† Ὁ Ἀγιάς καὶ Συκουρίου ΠΑΥΛΟΣ

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ΘΕΟΦΙΛΟΣ

† Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὄρους ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου

τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Οἱ καισαροπαπικὲς ἐνέργειαι τοῦ Βατικανοῦ.

Μητροπ. Σύρου Δωροθέου, Ὁ Σύρου Φιλάρτος Ἰωαννίδης (1883 - 1961).

Πρωτοπρ. Ἰω. Ρωμανίδη, Ἐκκλησιαστικαὶ Σύνοδοι.

Ὁ Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Τιμόθεος (1914 - 1992).

Παναγ. Ι. Μπούμη, Ἡ κανονικότητα τῶν περὶ τοὺς 12 Μητροπολίτες λόγων, ἀποφάσεων καὶ πράξεων.

Σπρω. Τρωιάνου, Ἡ Πενθέκτη Οἰκουμένη Σύνοδος καὶ τὸ νομοθετικὸ τῆς ἔργου.

Γεωργίου Β. Ἀντοναράκη, Μακεδονία ἢ ἑλληνική.

Δρ. Ἰω. Γ. Παπαγιαννοπούλου, Αἱ ἐκ κοινωνικῶν συνθηκῶν κακώσεις ὧτων ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ.

Πρωτοπρ. Ἡλία Παπαγγελη, Ἐκδηλώσεις στὴ μνήμη τοῦ Μητροπ. Ἡλείας Ἀθανασίου.

π. Ἀντωνίου Ἀλεξίου, Τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης.

Ι. Μ. Χατζηφώτη, Οἱ προκλήσεις τῆς Οὐνίας στὴν Ἀνατ. Εὐρώπη καὶ τὰ Βαλκάνια σήμερα.

Ἰωάννου Δ. Μπουγάτσου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ Καν. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων περὶ τῆς Τετραφωνίας καὶ τοῦ Δεσβίου συστήματος.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Παράρτημα.